

Міністерство освіти і науки України
Міністерство охорони здоров'я України
Буковинський державний медичний університет
Студентська рада БДМУ

Вектори діяльності студентського самоврядування в системі вищої освіти

Vectors of Student Self- government Activity in the Higher Education System

Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції
студентів і молодих учених

Чернівці 2023

Міністерство освіти і науки України
Міністерство охорони здоров'я України
Буковинський державний медичний університет
Студентська рада БДМУ

Вектори діяльності студентського самоврядування в системі вищої освіти

Vectors of Student Self-government Activity in the Higher Education System

Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції
студентів і молодих учених

УДК : 378.091.59

Конференція включена до Переліку наукових конференцій здобувачів вищої освіти та молодих вчених Міністерства освіти і науки України на 2023 рік (18)

Рекомендовано до друку вченою радою Буковинського державного медичного університету (протокол № 12 від 27 квітня 2023 року)

Редакційна колегія матеріалів:

Геруш І.В., Зорій Н.І., Борисюк А.С., Вівсяник О.Й., Шутак Н.І.

Відповідальний редактор:

Зорій Н.І.

Вектори діяльності студентського самоврядування в системі вищої освіти:

Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих учених 2023 року, Буковинський державний медичний університет. – Чернівці, БДМУ, 2023. – с.

Vectors of Student Self-government Activity in the Higher Education System:

Materials of the VIII International Scientific-Practical Conference of Students and Young Scientists 2023, Bukovinian State Medical University. – Chernivtsi, BSMU, 2023 – p.

У збірнику вміщені наукові тези студентів та молодих учених з науковими керівниками, присвячені особливостям діяльності студентського самоврядування в закладах вищої освіти, зокрема: забезпечення академічної доброчесності, імідж та репутація закладу вищої освіти, міжнародний досвід та роль студентства у забезпеченні якості надання освітніх послуг. Проаналізовані соціально-психологічні, філософські питання формування особистості фахівця в умовах українського суспільства та воєнного стану. Найбільшим за кількістю поданих тез є розділ з актуальної тематики сьогодення «Психологія воєнного часу», зокрема представлені дослідження з вивчення психоемоційного стану учасників бойових дій та їхніх сімей, особливостей прояву посттравматичного стресового розладу у військовослужбовців, висвітлені методи керування стресом в умовах бойових дій та техніки заземлення для покращення психоемоційного стану в умовах війни тощо.

ISBN 978-617-519-054-8

Буковинський державний медичний університет

За зміст, авторську позицію та достовірність наведених у статтях фактів , цитувань, відповідальність несуть автори. Редколегія залишає за собою право редагування тексту. Передрук можливий за письмової згоди редколегії.

Вікторія ГЛАДКОСКОК

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ НІМЕЧЧИНИ

*(науковий керівник – доц. Лариса ШУТАК)
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

На сучасному етапі розвитку вищої освіти у Німеччині важливу роль відіграє студентське самоврядування. У більшості німецьких університетів студенти створюють власні студентські органи самоврядування — загальноуніверситетські комітети, основне завдання яких є вирішення проблем студентства, які охоплюють як освітній процес, так і організацію вільного часу через проведення різних заходів у навчальному закладі та за його межами. Цей комітет слугує дорадчим органом у структурі університету, впливає на освітню політику вишу та фінансується з внесків студентів на розвиток закладу та з університетського фонду. Наявність фінансування, власні банківські рахунки та чіткий облік витрат сприяють активній участі німецьких студентів у різноманітних наукових та соціальних проєктах міжнародного рівня.

Загальноуніверситетський комітет надає великого значення інтеграційним процесам першокурсників, опікуючись адаптацією новоприбулих студентів. Представники комітету готують наставників, які за тиждень до початку навчання ознайомлюють першокурсників зі структурою університету, матеріальними ресурсами, осередками суспільно-політичного та культурного розвитку (бібліотекою, медіатекою, лабораторіями, науковими центрами, мовними курсами для іноземців, дискусійним центром, видавництвом

університету, спортивними залами, басейном, студентським театром). Наставники не тільки інформують щойно зарахованих студентів, а й навчають їх користуватися електронними ресурсами, пояснюють загальні вимоги до оформлення письмових робіт в електронному вигляді та надсилання на корпоративну пошту викладачів, демонструють приклади роботи на електронних курсах в умовах електронного навчання.

Реалізуючи інформаційні та практичні завдання, загальноуніверситетський комітет захищає також і права студентів, зокрема презентує розгляд проблемних питань на власній інтернет-сторінці, проводить опитування, нерідко ініціює страйки. Так, наприклад, студенти університету міста Констанц у федеральній землі Баден-Вюртемберг спромоглися ще у 2006 році скасувати підвищення оплати за навчання, організувавши кількадекільні загальноуніверситетський страйк. Уміння працювати в команді, ставити цілі та досягати їх допомагає представникам комітету в працевлаштуванні і часто веде до політичної кар'єри.

На основі проведеного аналізу особливостей можна зробити висновок, що загальноуніверситетські комітети Німеччини – ефективні органи студентського самоврядування, які сприяють як розвиткові окремої особистості, так і закладу вищої освіти.

Анастасія ГОРШКОВА

СПОСОБИ БОРОТЬБИ З ПОРУШЕННЯМИ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ШВЕЙЦАРІЇ

(науковий керівник - д.істор.н., проф. Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК)

Буковинський державний медичний університет

Чернівці, Україна

На сучасному етапі розвитку вищої освіти у Німеччині важливу роль відіграє студентське самоврядування. У більшості німецьких університетів студенти створюють власні студентські органи самоврядування — загальноуніверситетські комітети, основне завдання яких є вирішення проблем студентства, які охоплюють як освітній процес, так і організацію вільного часу через проведення різних заходів у навчальному закладі та за його межами. Цей комітет слугує дорадчим органом у структурі університету, впливає на освітню політику вишу та фінансується з внесків студентів на розвиток закладу та з університетського фонду. Наявність фінансування, власні банківські рахунки та чіткий облік витрат сприяють активній участі німецьких студентів у різноманітних наукових та соціальних проєктах міжнародного рівня.

Загальноуніверситетський комітет надає великого значення інтеграційним процесам першокурсників, опікуючись адаптацією новопечених студентів. Представники комітету готують наставників, які за тиждень до початку навчання ознайомлюють першокурсників зі структурою університету, матеріальними ресурсами, осередками суспільно-політичного та культурного розвитку (бібліотекою, медіатекою, лабораторіями, науковими центрами, мовними курсами для іноземців, дискусійним центром, видавництвом

університету, спортивними залами, басейном, студентським театром). Наставники не тільки інформують щойно зарахованих студентів, а й навчають їх користуватися електронними ресурсами, пояснюють загальні вимоги до оформлення письмових робіт в електронному вигляді та надсилання на корпоративну пошту викладачів, демонструють приклади роботи на електронних курсах в умовах електронного навчання.

Реалізуючи інформаційні та практичні завдання, загальноуніверситетський комітет захищає також і права студентів, зокрема презентує розгляд проблемних питань на власній інтернет-сторінці, проводить опитування, нерідко ініціює страйки. Так, наприклад, студенти університету міста Констанц у федеральній землі Баден-Вюртемберг спромоглися ще у 2006 році скасувати підвищення оплати за навчання, організувавши кількадекільні загальноуніверситетський страйк. Уміння працювати в команді, ставити цілі та досягати їх допомагає представникам комітету в працевлаштуванні і часто веде до політичної кар'єри.

На основі проведеного аналізу особливостей можна зробити висновок, що загальноуніверситетські комітети Німеччини – ефективні органи студентського самоврядування, які сприяють як розвиткові окремої особистості, так і закладу вищої освіти.

ЯКЩО ВИ ХОЧЕТЕ БУТИ В ПОЛІТИЦІ, ВЧІТЬСЯ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ!

*(науковий керівник – доц. Лариса ШУТАК)
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Великобританія має власну чудову систему студентського самоврядування, яка діє на рівні коледжів та університетів (різноманітні студентські спілки, уряди й ради). З метою реалізації пропозицій та ідей для студентів деканат виділяє учасникам студентських спілок не просто кімнату, а ціле містечко.

Головна мета студентів Великобританії, які приєднуються до студентських організацій – не просто соціальний захист та організоване дозвілля, а кар'єра в політиці! Хочеш піти в політику? Навчайтеся у Великобританії! Майже при кожній студентській профспілці є центр підготовки майбутнього державного діяча, де найактивнішим студентам допомагають оволодіти ораторським мистецтвом, політологією, психологією та іншими «атрибутами», потрібними майбутнім політикам.

Щоб з'ясувати, на що здатен студент, самоуправлінці створюють політичні штаби та проводять дебати. Усе це супроводжується різноманітними розвагами та значними витратами: у середньому такі дебати коштують від 30 000 до 50 000 доларів США.

Фінансування студентського самоврядування забезпечує не лише держава, а й спонсори (колишні випускники, політичні сили, благодійні організації). Якщо ви берете активну участь у житті університету чи коледжу, то ви обов'язково... отримаєте грошову винагороду.

Деякі студентські спільноти у Великобританії мають чіткі системи оплати для своїх членів. Так, президент студентської ради є головним менеджером і працює повний робочий день. В Оксфорді за таку посаду ви отримуватимете 5000 доларів на місяць.

У деяких коледжах та університетах Великобританії студентські спілки подібні до профспілок, але насправді вони не пов'язані з ними. Багато студентських спілок (на відміну від студрад Франції) є вкрай заполітизованими, їх асоціюють як навчальні центри для підготовки політиків. Ці профспілки проводять різноманітні заходи, дебати тощо, в процесі яких студенти виявляють великий ентузіазм.

Однією з найбільших студентських організацій Великобританії є Національна спілка студентів, яка представляє інтереси понад 5 мільйонів студентів. Профспілка щороку готує близько 300 лідерів студентського самоврядування.

Окрім Національної спілки студентів, варто згадати про Студентську спілку Кембріджського університету, Спілку студентів Бермінгему, Студентську спілку Лондонського Королівського коледжу та багато інших, які також функціонують у Великій Британії.

Отже, Велика Британія має специфічну систему студентського самоврядування, яка гарантує своїм учасникам успішне майбутнє.

Анастасія ДИКА

ВПЛИВ НЕСТАНДАРТНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ НА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ

(науковий керівник- д. істор.н., проф. Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК)

Буковинський державний медичний університет

Чернівці, Україна

Сучасні темпи навчання вимагають від студентів самостійного опрацювання великих обсягів матеріалів. Як показує практика, це – досить складно, особливо, коли студент не розуміє сенсу виконання завдання. Частото у таких випадках він шукає «швидкі шляхи», тобто, списує. Це пов'язано з тим, що він не розуміє завдання чи воно не цікаве, відсутня мотивація або ж його некоректно оцінюють.

На думку Р.О. Винничук, досить складно безперервно 1,5 години щось розповідати, бо студент просто не буде це сприймати, адже так працює наш мозок. Тому краще чергувати дискусію, обговорення, виконання практичних завдань. Так студент зможе бути активним учасником, а не пасивним слухачем, тобто «проживати» інформацію.

Коли процес опанування нових знань стає нудним, нецікавим, виснажливим для викладачів та студентів, це знижує ефективність навчання. Якщо використати нестандартні методики, то студенти із задоволенням вивчатимуть курс і рекомендуватимуть його своїм колегам.

Викладачі мають заохочувати, а не примушувати вчитись. Фахівці виділяють декілька типів залучення студентів:

1) поведінкове - стосується дій студентів: вони не пропускають заняття

і приходять на них вчасно, виконують домашні завдання та відповідають на запитання;

2) пізнавальне - означає бажання вчитися: студенти ставлять запитання

та шукають додаткові ресурси, щоб глибше зануритися у деякі теми; можна виміряти когнітивну активність, спостерігаючи за поведінкою студентів або запитавши їх про те, що саме їх зацікавило;

3) емоційне - означає задоволення від навчання та позитивні стосунки з викладачем, колегами; це може показати анонімне опитування; для отримання чесних відповідей їх має опрацьовувати третя сторона.

Важливо поєднувати всі три різновиди залучення.

Мотивувати студентів до самостійного виконання завдань можна різними інтерактивними завданнями або іграми, тренінгами, квестами, кросвордами, головоломками тощо.

Віддавати перевагу потрібно інтерактивним дошкам, адже, вони полегшують візуалізацію матеріалу. Сенсорна панель дозволяє миттєво виводити на екран відео, схеми, формули, картинки, діаграми. Важливо, що можна робити позначки поверх вже виведених на екран зображень, налагодити співпрацю над різними документами, таблицями, схемами, а також поєднувати екран з маркерною дошкою. Заміною інтерактивної дошки може бути сайт padlet.com або сервіс Jamboard, які теж є доволі зручними та мають аналогічні функції. Викладач просто може демонструвати потрібну інформацію через проектор (якщо заняття аудиторне) або екран ноутбука (якщо заняття дистанційне).

Продуктивними та цікавими є заняття в групах, адже це – спілкування, обмін ідеями, розподіл завдань між учасниками груп. Гру-

пові проєкти також можуть допомогти учням розвинути навички командної роботи.

Ефективними є дебати, ігри-симулятори та вправи «мозкового штурму», які сприяють розвитку критичного мислення та формуванню дослідницьких навичок. Ігри-симулятори дають змогу зрозуміти складні кон-

цепції та теорії, дозволяючи їм взаємодіяти з віртуальними сценаріями. Таким чином, креативні завдання, коментарі до їх виконання, комбінування різних видів завдань, мотивація студентів здатні впливати на дотримання правил академічної доброчесності.

Катерина ДИМІТРАШ

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ У ФРАНЦІЇ

*(науковий керівник – доц. Лариса ШУТАК)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Студентське самоврядування у Франції має довгу історію та відіграє важливу роль у французькій студентській спільноті. Студенти у Франції можуть бути організовані в різних формах самоврядування, зокрема у студентських організаціях та профспілках.

Окремою формою студентського самоврядування у Франції є синдикати, що організуються на університетських та регіональних рівнях і які об'єднуються у національні. Нині у Франції існують такі студентські синдикати: Федерація студентських синдикатів; Синдикат солідарних унітарних та демократичних студентів; Федерація дітей республіки; Національна конфедерація праці; Конфедерація студентів. Національна спілка студентів Франції є єдиною профспілковою студентською організацією, яка свою діяльність спрямовує на захист матеріальних та моральних прав студентів.

Один з найбільш відомих студентських союзів у Франції - це Union Nationale des Étudiants de France (UNEF), який був заснований у 1907 році. UNEF - це найбільший студентський

союз у Франції, який представляє інтереси студентів на національному рівні. Організація виступає за права студентів, зокрема, за підвищення рівня фінансування вищої освіти, зменшення вартості навчання та більшу участь студентів у прийнятті рішень у сфері освіти.

Крім UNEF, є також інші студентські організації, такі як FAGE (Fédération des Associations Générales Étudiantes), який відзначається своїми консенсус-орієнтованими підходами до прийняття рішень, та Solidaires Étudiant-e-s, який зосереджується на захисті прав студентів та боротьбі проти соціальної нерівності.

У Франції також є кілька різних форм самоврядування на рівні університетів, як-от студентські ради та асоціації, які представляють інтереси студентів на рівні конкретних навчальних закладів.

Загалом студентське самоврядування у Франції має значний вплив на формування політики у сфері вищої освіти та на захист прав студентів.

Дана ДМИТРІЄВА, Ніна ЗОРІЙ

СИСТЕМА КОМУНІКАЦІЙ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*Буковинський державний медичний університет
м. Чернівці, Україна*

Актуальність теми. Вміння комунікувати з людьми в сучасних реаліях насиченого інформаційного суспільства є надзвичайно важливою та якісною навичкою. За допомогою якої ми можемо отримати, передати інформацію та проаналізувати її. Формування лідерів в системі студентського самоврядування передбачає формування комунікативних навичок, що є запорукою успіху.

Метою даної теми є аналіз системи комунікації діяльності студентського самоврядування.

Обґрунтування: психологи визначають систему комунікації як процес передачі інформації між кількома людьми або групами з метою обміну думками та ідеями. Типологія комунікації визначається в залежності від того, хто бере участь у комунікації та за яких умов зокрема: вербальна комунікація відбувається при допомозі мовлення (усного і писемного) або електронної пошти; невербальна комунікація відбувається при допомозі жестів, міміки, тону голосу, пози тіла; формальна комунікація відбувається в межах офіційної ієрархії, наприклад, між керівником та підлеглими; неформальна комунікація – поза офіційними межами ієрархії, наприклад, між колегами на перерві або під час обіду; групова комунікація відбувається між кількома людьми, що працюють разом над спільною ідеєю чи завданням; масова комунікація – передача інформації великій кількості людей через засоби масової інформації (телебачення, радіо, газети та Інтернет).

Питання ефективної комунікації у студент-

ському самоврядуванні є важливим з огляду на оперативність донесення інформації студентській спільноті закладу вищої освіти з усіх напрямків діяльності.

Налагодження структури комунікації сприяє не тільки досягнення її ефективності, але й залучення великої кількості здобувачів освіти у діяльності представницьких та виконавчих органів студентського самоврядування.

Відсутність чіткого алгоритму комунікації у студентському середовищі визначає певні проблеми, зокрема: «Недостатня кількість часу для комунікації», студенти аргументують великим навчальним навантаженням. Насправді, в даному випадку можна обмежитися формами масової комунікації, що забезпечує загальний доступ до інформації, яка є актуальною для всіх студентів; «Недостатній розвиток навичок комунікації», насправду більшість людей, а не тільки студенти потребують проведення освітньо-психологічних тренінгів з метою формування навичок комунікації. У системі виконавчих органів студентського самоврядування має функціонувати комісія (комітет), основним завданням якої є функціонування системи комунікації та проведення різноманітних заходів (організаційних, просвітницьких, психологічних тощо); «Неприйняття культурних відмінностей» свідчить про відсутність у закладі вищої освіти академічної культури, тому студентські лідери мають ініціювати та проводити інтерактивні заходи, панельні дискусії щодо інтеграції студентів різних культур та національностей; нарікання на «Недоступність

технологій» є об'єктивною (обмежений доступ до технологій) і суб'єктивною (відсутність мотивації до комунікації); «Проблеми з доступом до інформації в студентському середовищі», незважаючи на те, що більшість студентів має доступ до інтернету та цифрових технологій, шлях до необхідної інформації не завжди є легким, в тому числі і організація та проведення онлайн-заходів; «Проблеми у взаємодії між студентами та викладачами» розв'язання яких передбачає впровадження різноманітних освітніх проєктів як

для студентів так і для викладачів («Школа лідерів», «Школи комунікації», «практична риторика» тощо).

Висновок. Отже, результат діяльності студентського самоврядування передбачає також формування лідерів академічної спільноти. Налагодження структури комунікації дасть можливість підвищити мотивацію студентів до навчання та забезпечує впровадження різноманітних культурно-мистецьких, освітніх проєктів, направлених на розвиток академічної культури.

Павло ЖИТАРЮК, Анастасія ІЛАШ

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

(науковий керівник – доц. Віталій СМАНДИЧ)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна

Вступ. Навчальний процес є тільки одним з багатьох етапів через які має пройти людина, щоб стати всебічно розвинутою особистістю. Перед випускниками медичних вишів суспільство ставить більші вимоги ніж до випускників інших вищих навчальних закладів, через те, що лікарі несуть відповідальність за життя, суспільство ставить надвисокі вимоги до медиків. Окрім суспільства, від студентів медичних університетів багато чого очікує родина, та і сам студент, який обрав для себе медицину, певно має високі стандарти до себе та оточуючих його людей... Серед вимог, які виникають до майбутніх лікарів є високий професіоналізм, активність, високий рівень знань не тільки своєї спеціальності, а й деонтології, медичної етики, вміння слухати, співчувати, розуміти.

Основний текст. Слово «мотивація» походить від слова «мотив», що означає потреби, бажання, прагнення або спонукання людини [1,5].

Клименко Н.О. вважав, що мотив – це інтегральний спосіб організації активності людини, будь-що, що її спонукає, детермінантами якої є зовнішні та внутрішні причини [2,7].

Мотивація може бути двох типів:

- I тип - це наша власна, внутрішня мотивація, це може бути зацікавленість, щоб у майбутньому стати лікарем або медичним дослідником;
- II тип - це зовнішня або орієнтована на результат, а це вже бажання отримувати хорошу зарплату або мати престижну про-

фесію [3,6].

При описі мотивації студентів не можна забувати і про гендерні відмінності тої чи іншої особистості, адже залежно від статі ми можемо спостерігати відмінності у внутрішніх та зовнішніх чинниках мотивації студентства. Вивчення цих відмінностей в подальшому можуть запропонувати багатообіцяючі ідеї зменшення гендерної нерівності в кар'єрному зростанні [4].

OSCE (об'єктивний структурований клінічний іспит) – це іспит, який базується на оцінці клінічних навичок, мета якого регулювання допуску до практичної діяльності студентів-медиків і практикуючих лікарів, підготовка кваліфікованих, стресостійких спеціалістів. OSCE був прийнятий у всьому світі через його перевагу у всебічному та об'єктивному оцінюванні клінічних компетентностей студентів медичних закладів. У сценаріях OSCE кожен студент-медик повинен продемонструвати специфічну і професійну поведінку в змодельованому робочому середовищі, яке максимально наближено до реальних завдань у клінічному контексті [8, 9].

Висновки. Навчальний процес має бути направлений не на автоматичне відтворення студентами інформації, а на розвиток мотивації, щоб студенти мали прагнення навчатися.

Успіх студента у навчанні залежить не тільки від власної мотивації, а й від мотивації викладача якісно викладати матеріал, активної співпраці викладача із студентом в аудиторний та позааудиторний час.

Введення в активне застосування нових технологій та методик сприяють підвищенню зацікавленості студентів у навчанні.

Використані джерела:

1. Гилюн О. В. Освітні мотивації студентської молоді / О. В. Гилюн // Грані : наук.теорет. і громад.-політ. альманах / Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара; Центр соц.політ. дослідж.- Д., 2012.- № 1 (81).- С. 102-104.
2. Sobral DT. What kind of motivation drives medical students' learning quests? Med Educ. 2004;38 (9):950-957.
3. Lepper MR, Corpus JH, Iyengar SS. Intrinsic and extrinsic motivational orientations in the classroom: age differences and academic correlates. J Educ Psychol. 2005;97(2):184-196.
4. D'Lima GM, Winsler A, Kitsantas A. Ethnic and gender differences in first-year college students' goal orientation, self-efficacy, and extrinsic and intrinsic motivation. J Educ Res. 2014;107(5):341-356.
5. Ludmerer K. The forgotten medical student time to heal: American medical education from the turn of the century to the era of managed care. New York: Oxford University Press Inc.; 1999.
6. Ten Cate O, Snell L, Mann K, Vermunt J. Orienting teaching toward the learning process. Acad Med. 2004;79(3):219-28.
7. Epstein RM. Assessment in medical education. N Engl J Med 356:387-396, 2007.
8. Han X, Li X, Cheng L, Wu Z, Zhu J. Performance of China's new medical licensing examination for rural general practice. BMC Med Educ 20: 314, 2020.
9. Ghouri A, Boachie C, McDowall S, Parle J, Ditchfield CA, McConnachie A, Walters MR, Ghouri N. Gaining an advantage by sitting an OSCE after your peers: a retrospective study. Med Teach 40: 1136-1142, 2018.

Катерина ЖУКОВСЬКА

ПРОФІЛАКТИКА ПЛАГІАТУ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

(науковий керівник – к. мед.н., доц. Мар'яна КРИВЧАНСЬКА)

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Відповідно до чинного законодавства України, плагіат – це оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (Закон України «Про авторське право і суміжні права»). Нас, як представників університетської спільноти, цікавить питання академічного плагіату – оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства (Закон України «Про освіту»).

Втім, термін академічний плагіат є достатньо багатовекторним поняттям. Зокрема, подання перефразованого іншими словами матеріалу, компонування однієї роботи з декількох фрагментів, теж належить до академічного плагіату. На нашу думку, варто чітко розмежовувати питання умисного та неумисного академічного плагіату. Умисний академічний плагіат – це свідомі дії науковця в напрямку привласнення та опублікування чужих ідей, результатів досліджень без чіткого посилання на автора. Для виявлення подібних випадків використовуються спеціальні комп'ютерні програми, які дозволяють встановити факт академічного плагіату, визначають відсоток співпадінь тощо.

Заходом профілактики зумисного академічного плагіату повинно бути розуміння кожним науковцем невідворотності покарання, зокрема, анулювання результатів дослідження, заборона публікацій на певний термін і т.д.

Проте, існує значний відсоток випадків неумисного академічного плагіату, коли науковець припускається грубих за наслідками помилок при цитуванні інших джерел. Типовими прикладами такого є неправильне або нечітке оформлення списку літературних джерел, невірне розташування лапок у тексті, коли незрозуміло, де закінчується цитований матеріал і починається власна думка автора. Зрештою, можливі елементарні технічні помилки при цитуванні. Слід розуміти, що для антиплагіатної комп'ютерної програми абсолютно не принципово, умисно це сталося чи ні. І надзвичайно шкода тих авторів, які насправді виконали певну роботу й отримують покарання через власну неуважність. Як запобігти цьому? На нашу думку, основним шляхом профілактики цього повинно бути проведення різноманітних тренінгів, де науковці отримують чіткі роз'яснення, як уникнути подібних ситуацій. І вкрай важливо це для молодих людей, які лише розпочинають свій науковий шлях.

Дар'я КЛИМЕНКО

ОСОБИСТІСТЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ У СИСТЕМІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

(науковий керівник – доц. Геннадій АВАНЕСЯН)

Полтавський інститут економіки і права

Полтава, Україна

Кожному періоду людства відповідає певна побудова адекватної системи освіти. На сьогодні актуальною проблемою у вищій освіті є управління розвитком освітнього середовища закладу вищої освіти з урахуванням глобальних змін, тенденцій національних систем вищої освіти, стратегій розвитку закладів вищої освіти у конкурентних умовах. Такі тенденції розвитку людства, як інтеграція та інтернаціоналізація, інформатизація суспільних процесів, технологічні мега тренди, що змінюють фізичний, цифровий, біологічний світ та довкілля орієнтують розвиток національних систем вищої освіти до гарантії якості освіти нового рівня, формування у здобувачів освіти актуальних навичок та компетентностей.

Напевно, важливою складовою інформаційного освітнього середовища ЗВО країни став навчально-інформаційний портал на платформі MOODLE, використання якого сприяє розширенню дистанційного навчання, організації взаємодії між викладачами та здобувачами, створенню об'єктно-орієнтованого навчального процесу. У цьому освітньому середовищі розміщені навчально-методичні комплекси з дисциплін, які містять:

- електронні підручники;
- електронні навчально-методичні посібники;
- конспекти лекцій;
- методичні рекомендації до лабораторних та практичних робіт;
- методичні рекомендації до виконання курсових робіт;

- зразки завдань для контрольних робіт;
- завдання для самостійної роботи та ви-моги до них;
- завдання до підсумкової атестації;
- опис інформаційних засобів та техноло-гій, необхідних для виконання навчальних завдань;
- електронні бланки тестів;
- посилання на додаткові інформаційні ре-сурси з дисципліни;
- додаткові навчальні матеріали (підруч-ники, посібники, журнали тощо).

Навчально-методичні комплекси з дисци-плін використовуються здобувачами і викла-дачами у локальній мережі та мережі Інтер-нет. Матеріали РНП постійно оновлюються та поповнюються викладачами.

Інша освітня платформа це «Elearn» осо-бливо зручною вона є для викладачів, адже головна її перевага в тому, що є можливість швидкісного поширення актуальної онлайн інформації серед здобувачів, є певна схожість із вище названою платформою, як правило, інформацію про новини через різні сервіси здобувачи «бачать» у своїх гаджетах, пере-вагою цієї платформи є функція оповіщення, навіть якщо здобувач знаходиться не на плат-формі, а на іншому сервері, йому прийде спо-віщення про початок заняття.

Вітчизняна система за останні три роки призвичаїлась до системи дистанційного на-вчання. В умовах сьогодення перед сучасним науковцем, викладачем, педагогом стоять нові виклики, зумовлені, насамперед, гло-бальною трансформацією освіти та освітніми

реформами в Україні. Серед дев'яти ключових компонентів, з яких складається формула нової освіти, є:

- по-перше, новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві
- по-друге, сучасне освітнє середовище, яке забезпечує необхідні умови, засоби і технології для навчання здобувачів освіти, освітян, батьків .

Особисто, зараз набирають популярності дебат-клуби (конференції) і спік-клуби. Зазвичай вони проводяться у форматі Zoom між здобувачами різних курсів, обирається провідна тема для дискусії і кожен може висловити свою думку і відстояти її серед інших.

Нині суб'єкти праці вільно розпоряджаються своїм основним капіталом – кваліфі-

кацією, самостійно обирають для себе вид праці. Ринкові умови вимагають професійної мобільності, високої компетентності, низки особистісних якостей.

Таким чином впровадження технологій особистісно-орієнтованого навчання є актуальним питанням багатьох освітніх колективів, однак зробити це не так просто. Особистісно-орієнтовані заняття на початковому етапі їх впровадження потребують більше вимог до викладача, щоб підготувати зміст навчального матеріалу, визначити види діяльності студентів, готувати завдання на вибір, організувати різні форми роботи на занятті, враховуючи обсяг навчального матеріалу, рівень складності за навчальними можливостями здобувачів, міру своєї допомоги їм, вміння відчувати кожного здобувача під час освітнього процесу.

Анастасія КОВАЛЬЧУК

ПРИЧИНИ ВІДСУТНОСТІ ДІЄВОГО МЕХАНІЗМУ ПОКАРАНЬ ЗА ПЛАГІАТ В УКРАЇНІ

*(науковий керівник - д.істор.н., проф. Марія Мандрик-Мельничук)
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Плагіат - дуже поширена проблема в українському суспільстві. Це явище привласнення авторства на чужий твір або відкриття, ідею, а також використання фрагментів роботи без посилання на автора.

Хоча поняття академічної доброчесності закріплене на законодавчому рівні, проте відсутній дієвий механізм покарання за плагіат. Відповідно до Закону України «Про освіту», подано перелік порушень академічної доброчесності: плагіат та самоплагіат. Проте це лише перші і не дуже значні кроки на шляху, який передбачає створення єдиної правової бази і вироблення дієвого санкційного механізму.

Упродовж останніх десяти років було багато спроб боротьби з плагіатом, але це не принесло очікуваного результату через несистемність та певну «обмеженість» у покаранні. Тобто, короткочасний осуд плагіатора не призводив до організаційних, а подекуди, навіть репутаційних наслідків для порушника. Чому таке відбувається?

На жаль, в Україні не застосовують дієвих санкцій щодо осіб, які привласнюють собі чужі доробки. Наприклад, у більшості європейських країн викриття плагіату призводить до поворотних моментів, ефективного покарання, рішучих наслідків. Проте в Україні ця тема більш болюча, адже слабкість українських інституцій дозволяє плагіаторам залишатися безкарними. На більшість викритих випадків відсутня адекватна оцінка та реакція спільноти. І, попри наявність безлічі інструментів та способів виявлення пла-

гіату, покарання за нього насправді немає. Кожен розуміє, що це погано, так робити не варто, але все ж ці дії у більшості випадків залишаються безкарними.

У ст. 19 Закону України «Про вищу освіту» до переліку осіб, які не можуть бути членами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, однією із функцій якого і є боротьба з плагіатом не включено осіб, які були викриті у плагіаті. Тож говорити про дієвий механізм боротьби з порушенням академічної доброчесності не доводиться.

Ще у 2016 році Кабінет міністрів України ухвалив постанову «Деякі питання діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти», якою вилучив розділ «Позбавлення наукових ступенів». Тобто офіційних інструментів боротьби з недоброчесністю на законодавчому рівні не стало. Без нормативно-правових актів неможливо притягнути до юридичної відповідальності. І хоча пропонувалося запровадити систему штрафів для студентів за плагіат у рефератах, курсових, дипломних роботах, проте все залишилося на рівні пропозицій.

Таким чином, зараз суспільство настільки спокійно ставиться до недоброчесності, що плагіат не дивує адміністрацію окремих університетів. Для них боротьба з плагіатом може бути суто формальністю. До того ж певна недосконалість законодавства негативно відображається на проблемі.

Отже, саме відсутність ефективного механізму реагування на різні форми недоброчесності в освітніх закладах створює атмо-

феру безкарності порушників. Саме це насторожує, оскільки такі факти поширюються в мережах, однак немає належної правової реакції на них. Це уможлиблює поширення цього явища, починаючи з середніх навчаль-

них закладів. Школярі навчаються шахрайським навичкам, використанню матеріалів з сайтів, ГДЗ, чужих творів, презентацій і це стає нормою життя.

Адріана КОСТИНЯН, Віталій ІЛІКА

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

*(науковий керівник – к. мед. н., доц. Віталій ІЛІКА)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Студентське самоврядування об'єднує молодь, яка є авангардом змін, що відбуваються не тільки на рівні закладу вищої освіти, а й в країні загалом. Саме молодь тепер творить та зміцнює фундамент сильної демократичної держави. Створені у закладах вищої освіти органи студентського самоврядування сприяють розвитку особистості студента, формують у нього організаційні, управлінські та ораторські навички. Життєвий досвід показує, що саме такі студенти набули якостей конкурентоспроможних фахівців на ринку праці, відповідальності, готовності до постійного росту, соціальної та професійної мобільності.

Європейський досвід самоврядування в університетах набагато ширший, ніж вітчизняний. Чому саме так? По-перше, в Європі університети виникли раніше, а, по-друге, через різницю в менталітеті та в організації навчання. Але завдяки стрімкого процесу глобалізації, зараз ми маємо можливість запозичити різні методи і форми роботи студентського самоврядування.

В кожній країні самоврядування студентів має своє особливе уявлення про його цілі та завдання. Так для студентів Польщі, Британії та Франції воно означає розвиток політичної кар'єри та лідерських якостей, для студентів Канади – це організація повної поінформованості студентів з усіх сфер життя, а у нас, в Україні, студентське самоврядування – це організація дозвілля, розважальних заходів у позанавчальний час. Але кожне з них активно впливає на пошук і впро-

вадження нових навчальних технологій, підвищення якості освіти, активізацією соціальної ініціативи студентів.

Якщо порівняти стан розвитку діяльності органів студентського самоврядування в Україні та Європі, можна побачити, що в європейських країнах більш партнерські відносини, а в українських – більш представницькі. Це і свідчить про різний підхід до організації студентського самоврядування в цих регіонах. У Європі більше акценту робиться на співпраці та діалозі між студентськими організаціями та університетськими адміністраціями, тоді як в Україні більше уваги приділяється представницькій функції студентського самоврядування. Проте, важливо зазначити, що ці підходи не є взаємовиключними і можуть доповнювати один одного для досягнення спільних цілей.

Що ж можна запозичити з міжнародного досвіду студентського самоврядування в сучасних українських умовах? Це передусім: окремі форми і методи захисту інтересів студентів на всіх рівнях вищої освіти; засоби реалізації студентських ініціатив у навчальному процесі, в управлінні закладом, також у науковій, культурній, соціальній, побутовій та інших сферах функціонування університету; форми співпраці з місцевими та центральними органами влади; практику організації допомоги студентам, які її потребують, працевлаштування, організації побуту, дозвілля й подорожей. Це все може допомогти у вдосконаленні роботи українських студентських самоврядувань.

Отже, можна дійти до висновку, що ознайомлення з досвідом розвитку студентського самоврядування в інших країнах може бути корисним для нас і саме в сучасних реаліях. Поглиблення досліджень у напрямі запози-

чення позитивного міжнародного досвіду організації самоврядування є перспективним і необхідним для поліпшення роботи українських студентських організацій.

Олександр КУЗЬМАК, Алла ТКАЧ

СТУДЕНТ ЯК ДІЄВИЙ СУБ'ЄКТ СИСТЕМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

(науковий керівник – к. філол. н., доц. Алла ТКАЧ)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна

Актуальність. Як відомо, світ інтернету надає безмежні можливості для репрезентації результатів чужого дослідження за своє. З появою такого сервісу, як Chat GPT, навіть система Unichesk, якою користуються провідні міжнародні ЗВО для визначення відсотку запозичень у наукових працях, стала неефективною у виявленні плагіату у студентських працях. Сьогодні, на жаль, досить легко представити чуже напрацювання як результати власної діяльності (інакше кажучи – вкрати чийсь інтелектуальний доробок задля своєї користі).

Мета. Саме тому надзвичайно важливими є визначення місця і ролі студента у системі вищої освіти, культивуванні культури академічної доброчесності, дотриманні кодексу честі університету.

Матеріали та методи. Методологія дослідження полягає в опрацюванні низки джерел щодо проблематики дотримання принципів академічної доброчесності у світових ЗВО, де культура поведінки академічної порядності активно пропагується серед усіх учасників освітнього процесу.

Результати дослідження. Академічна доброчесність – це "сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень" (Закон України „Про освіту” від 02.04.2020, № 38 – 39, ст. 380). І фунда-

ментальними практиками у такій діяльності є чесність, щирість, справедливість, повага, відповідальність. Нині студенти активніше використовують академічні письмові послуги (т. зв. „шахрайство за контрактом”). Ще більшою проблемою є необізнаність студентів із принципами академічної доброчесності й важливістю їх дотримання, а також популяризація у таких сервісах, як YouTube-послуги – „допомога в сфері академічного письма”. Ці два чинники нормалізують шахрайство та виводять його майже на промисловий рівень, що створює чимало перешкод у підготовці кваліфікованих випускників і, безперечно, успішних фахівців.

Пам'ятаймо, здобувач освіти є дієвою ланкою системи академічної доброчесності, адже без власної активної розумової діяльності, сумлінної праці та широкого спектру напрацювань студента впродовж навчання, унеможливлується використання результатів наданих освітніх послуг на практиці, незалежно від їх якості, та отриманні багатого професійного досвіду.

Отже, ще у ЗВО через недотримання здобувачами принципів академічної доброчесності, відсутність їх популяризації, контролю на законодавчому рівні таких порушень, вибудовується фундамент для низької освіченості людини.

Висновки. Як бачимо, студент є надзвичайно важливою ланкою системи академічної доброчесності, оскільки при усвідомленні здобувачами освіти значущості її принципів та отриманні ними освітніх послуг відпо-

СЕКЦІЯ 1, 2

відно до її положень з'являються можливості для набуття кваліфікації високого рівня та ліквідації значного відсотку неякісних послуг у всіх аспектах нинішнього життя.

Ірина КУЧУРЯН

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ У ВИКЛАДАЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

(науковий керівник – д.істор.н., проф. Марія Мандрик-Мельничук)

Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна

Академічний плагіат серед викладачів є серйозною проблемою, яка може зіпсувати освітню систему. Викладачі, які займаються плагіатом, можуть подати поганий приклад своїм студентам, поставити під загрозу власний авторитет і підірвати довіру університетської спільноти. Основа академічної доброчесності полягає у написанні оригінальних авторських наукових робіт. «Крадіжка» чужих текстів і думок, відсутність у тексті адекватного посилання на першоджерела є прямим порушенням не лише етичних норм, але й закону.

Спробуємо окреслити поширені причини, через які викладачі можуть займатися плагіатом, до прикладу: 1) брак часу: викладачі (вчителі) часто мають напружений графік, з обов'язками викладання, адміністративними завданнями та іншими зобов'язаннями. Отже, недостатньо часу на дослідження та написання робіт, складання завдань; 2) брак знань або навичок: деяким викладачам може не вистачати необхідних знань або навичок для проведення досліджень або написання наукових робіт. Замість того, щоб визнати свої обмеження, деякі викладачі можуть займатися плагіатом, щоб відповідати академічним вимогам; 3) неправильне розуміння плагіату: не всі викладачі повністю розуміють, що таке плагіат, особливо якщо вони отримали недостатню підготовку або освіту щодо правильної практики цитування; 4) страх невдачі: викладачі можуть боятися невідповідності академічним стандартам чи очікуванням, або можуть боятися, що їхню

роботу критикуватимуть або відхилять. Це може спонукати до плагіату, щоб забезпечити успіх; 5) лінощі: проблема, коли окремі освітяни під час підвищення кваліфікації замість того, щоб самостійно пройти програму курсів, платять, аби інші люди виконали це за них. Зауважимо, що жодна з причин не виправдовує плагіат.

Академічний плагіат серед викладачів в Україні є поширеною проблемою. Упродовж останніх десяти років часто з'являлися повідомлення про випадки плагіату серед українських науковців і дослідників, порушення ними правил цитування, стандартів академічного письма. Досить відомою, до прикладу, стала ситуація навколо дисертації дружини топ-посадовця В. Кириленка. В одному з інтернет-видань з'явилася публікація про масштабний плагіат у докторській дисертації завідувачки кафедри філософії КНУ-КіМ Катерини Кириленко. Йшлося про те, що близько третини роботи не має посилань на використані джерела, крім того, наводилися інші факти плагіату. Проте реакція науковиці на публікацію про неї звелася до того, що це начебто донос і цькування. Уривки з дисертації блискавично поширилися в соцмережах, обростаючи дотепними коментарями.

Для того, що боротися з плагіатом в ЗВО повинна бути вироблена чітка політика та процедури для виявлення і розгляду випадків плагіату, належного реагування на такі факти. Мають використовуватися ліцензійні програми для перевірки на плагіат. Заклади

можуть сприяти культурі академічної доброчесності, забезпечуючи навчання та ресурси для викладачів щодо належної практики цитування та атрибуції, заохочуючи співпрацю та наставництво між колегами, а також створюючи сприятливе та етичне середовище для викладання та навчання.

Отже, має запрацювати механізм, який

допоможе закладам вищої освіти викорінювати практику недоброчесного навчання, моніторити ситуацію в стінах закладу, проводити інформаційну кампанію через викладання необхідного курсу, для того, щоб навчати студентів навичкам академічної доброчесності.

Тетяна МАЛИНОВСЬКА, Ніна ЗОРІЙ

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ – ЗАПОРУКА УСПІХУ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Відповідно до чинного законодавства України академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових досягнень [3].

Одним з найважливіших аспектів утвердження академічної доброчесності у закладах вищої освіти – запобігання плагіату (використання чужих ідей, слів або робіт без дозволу автора чи без покликання на першоджерело) – [2]. Копіюючи текст, ілюстрації, схеми тощо з доступних сайтів, багато студентів не дотримуються правила обов'язкового покликання на джерела, навіть, якщо це презентація, малюнок або фотоілюстрація. Ще більше викликає здивування, коли у широкому доступі в Інтернеті пропонуються «послуги» з написання рефератів, магістерської роботи тощо за певну грошову винагороду. В багатьох українських вишах система покарань за порушення академічної доброчесності скоріше є декларативною, аніж діючою щодо адміністративної та кримінальної відповідальності. Студенти не до кінця усвідомлюють, що крадіжка інтелектуальної власності співмірна матеріальної і що аморальність такого вчинку є одним з аспектів деградації особистості.

Особистісні якості майбутнього фахівця з вищою освітою формуються впродовж його навчання у закладі. Студентське самовря-

дування має великі потенційні можливості впливати на формування світогляду студента шляхом проведення дієвої роботи щодо утвердження принципів академічної доброчесності. Зокрема – це проведення цікавих просвітницьких заходів, проведення ритуалів з підписання декларації щодо дотримання академічної доброчесності, діяльність студентських тьюторів (кураторів) щодо формування основ доброчесної поведінки студентів 1-го курсу, діяльність етичних комісій та впровадження механізму покарань за порушення академічної доброчесності тощо. А найголовніше – формування генеральної ідеї, що «крадені» знання, це неякісна освіта, в перспективі не компетентний фахівець і як наслідок для закладу вищої освіти – іміджеві втрати, незатребуваний фахівець з «неякісним» дипломом про вищу освіту.

У студентів, які дотримуються принципів академічної доброчесності формуються вищі моральні цінності, зокрема вони навчаються дотримуватися високих стандартів поведінки та відносин з іншими людьми. Окрім того у здобувачів освіти формуються: критичне мислення та здатність до наукового аналізу першоджерел, апелювання фактами, що є важливими вміннями та навичками в будь-якій професійній діяльності. Це своєю чергою допомагає створювати здорову конкуренцію між студентами, підвищує їхню мотивацію до навчання та до оволодіння основами професійної майстерності. В умовах воєнного часу особливо гострим і критичним є питання в українському суспільстві: бути чесним

перед собою, перед людьми, перед державою, яку відстоюють воїни ЗСУ. Для студентів академічна чесність – це насамперед дотримання принципів академічної доброчесності, їхній вклад в перспективне, успішне майбутнє України.

Отже, академічна доброчесність є важливою складовою освітнього процесу та розвитку професійної кар'єри в майбутньому. Формування лідерських якостей та етичних цінностей, критичне та креативне мислення є основою розвитку особистості успішно-

го конкурентоспроможного фахівця, носієм позитивного іміджу академічної спільноти закладу вищої освіти. На сайті освітнього омбудсмена «Академічна доброчесність залежить від усіх учасників освітнього процесу» – [1], оприлюднена цитата учасника Конференції Міжнародного центру академічної доброчесності Юнг Супа Кіма «Академічна доброчесність є способом змінити цей світ. Але спочатку змініть університет, а вже потім – світ».

Використані джерела:

1. Академічна доброчесність залежить від усіх учасників освітнього процесу. Режим доступу // <https://eo.gov.ua/akademichna-dobrochesnist-zalezhyt-vid-usikh-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu/2021/04/30/>
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд "Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики"; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова – К.; Таксон, 2016. – 234 с
3. Закон України «Про освіту». Стаття 42. Академічна доброчесність: Законодавчий акт. Верховна Рада України. // Відомості ВР України, 2017. №38-39

Анна ПІКАЛЮК

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗА ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

(науковий керівник – д.істор.н., проф. Марія Мандрик-Мельничук)

Буковинський державний медичний університет,

Чернівці, Україна

Відповідно до Закону України «Про освіту», академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Порухенням доброчесності вважається академічний плагіат, самоплагіат, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання Крім того, порушенням вважається надання студентам допомоги чи створення штучних перешкод при складанні іспитів, тестувань, модулів, а також необ'єктивне оцінювання.

У законодавстві подано форми відповідальності за порушення академічної доброчесності (ст. 42 ЗУ «Про освіту»). Диференційовано відповідальність педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників ЗВО та студентів.

За порушення доброчесності викладачі та науковці можуть бути притягнені до таких видів відповідальності: 1) відмова у присудженні ступеня та вченого звання; 2) позбавлення присудженого ступеня освітньо-наукового чи освітньо-творчого рівня чи присвоєного вченого звання; 3) відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії; 4) позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи за-

ймати визначені законом посади.

За порушення принципів доброчесності до здобувачів освіти можуть вжити такі види санкцій: 1) повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); 2) повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; 3) відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту); 4) позбавлення академічної стипендії; 5) позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Види академічної відповідальності учасників освітнього процесу за конкретні порушення регламентуються спеціальними нормами, внутрішніми положеннями закладу освіти, статутами.

Проте можуть і застосовуватися додаткові «санкції», наприклад: усне зауваження; попередження про можливість притягнення до академічної відповідальності; скерування на додаткове навчання з питань академічної доброчесності; зниження оцінки за виконання завдання; внесення постійного чи тимчасового запису до реєстру порушень академічної доброчесності; позбавлення права голосу у колегіальних органах Академії або обмеження права на участь у роботі таких органів на певний термін; позбавлення права брати участь у конкурсі на отримання фінансування наукових досліджень, стипендій, грантів тощо.

Таким чином, законами, підзаконними

нормативно-правовими актами та внутріш- відальності за порушення академічної до-
німи положеннями закладу освіти регулю- брочесності.
ються питання видів та накладення відпо-

Ksenia RUDAN, Svitlana SEMENENKO

STUDENTS' ROLE IN PERFORMING INDEPENDENT WORK

*Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

Modern educational approaches to learning allow the most effective communication between a teacher and a student in the learning process of perception.

An individual learning path, using remote access to educational materials, is possible due to the fact that a modern student is mobile, he has the ability to consult with teachers. Clearly planned and organized independent work of students allows you to create productive relationships between teachers and students in the educational process, ensure individualization, regular consultations with students.

The pedagogical process includes the ability of the teacher to correlate the study of the material with the actual needs of students, the ability to plan the tasks of studying the material and their own pedagogical activity. It can be their pedagogical approaches, their vision of this situation. Self-study is essential to obtain quality student learning. To do this, it is important to quickly use information, a large number of parameters, popular diagnostic methods, known methods of interpretation, visualization, take into account the professional areas in which students are trained.

In preparation for independent work, students get the opportunity to demonstrate and improve analytical and evaluative skills, as well as to apply theoretical material in practice. For the formation of competencies, the method of independent work allows you to see the multivariate of solving a situation in life and justify the search for a rational answer. Independent work can be used to solve various

educational problems.

The advantage of developing a student's independent activity is: developing positive self-esteem and self-confidence, tolerance, understanding the needs of other people, the ability to develop cooperation, providing the opportunity to recognize and appreciate the skills of one's own and others, develop self-esteem, communication skills; innovation and creativity. Independent work is a form of organization of the educational process, by collecting, storing, processing and using information in the educational process, which ensures continuous work on oneself.

The construction of the educational process as an activity is an integral part of independent learning. It includes modeling the educational and cognitive activity of students in mastering educational material, planning ways to manage this process. The implementation of independent learning occurs in the preparation of the educational process as a whole and each lesson separately.

Meaningfully setting your own goals, planning the progress of tasks, performing practical tasks, evaluating and explaining the results obtained is helped by the use of research and search learning technologies in the organization of independent work.

The development of a person's skills for independent learning should ensure the learning process throughout his life and acquire new skills that provide him with professional development.

Ksenia RUDAN, Svitlana SEMENENKO

THE INFLUENCE OF STUDENT SELF-GOVERNMENT AND THE SUPERVISOR ON THE EDUCATIONAL ACTIVITIES OF STUDENTS

*Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

This article discusses the principles of educating student youth, self-education and self-organization as well as individual responsibility for their direct activities.

European standards for quality assessment include: quality assessment policies and procedures; monitoring and periodic checks of educational programs and qualifications, assessment of students' knowledge; the quality of the teaching staff; resources for teaching and student support, information systems, informing the public.

An essential factor in ensuring the quality of education is the existence of a system of independent assessment of the quality of higher education, based on a system of independent organizations, while expanding the autonomy of universities and transferring the main responsibility for the quality of education to them.

European universities have accumulated extensive experience in organizing student government, developed and implemented research projects for future professionals to enter the management activities in order to expand the opportunities for students to participate in university life. In the context of such innovative development, the main efforts of educational and youth policy are aimed at modernizing the system of higher professional education, promoting the development of the educational system, including student government.

The effectiveness of educational activity, its developmental potential depends significantly

on the nature of interpersonal relationships that are formed between the curator and the students. In the educational process it is the social and psychological relationships with students that impose the entire multifaceted system of educational and educational efforts of the curator.

In the period of adaptation to new living conditions and learning, the curator creates conditions that encourage the individual to open up, to express themselves, to reveal their most characteristic qualities. Under the new requirements, students seek to assert themselves in a new environment, to stand out, to express themselves in their behavior, demonstrating character traits, abilities, interests, values. This behavior is evaluated by others. And thus the status of each student in the group is gradually established, leaders are determined. It is important for the curator to create conditions in which features of the person, its characteristic features are shown. These conditions arise when special moral and psychological situations are created, in fact the qualities of the personality are checked.

Therefore, student self-government is a social model, it is worth noting that the partnership interaction of student assets, student body and teachers exerts a multifaceted influence on the consciousness of the young person, where the main principle is a variety of forms of interaction of objects and subjects of the process education.

Валентина СКРИПНИК, Ганна ГЛУХОВА

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Вступ. Професійна підготовка майбутнього лікаря – є тривалим процесом формування його не тільки як кваліфікованого фахівця, але і як особистості, яка спрямована на особистісне й професійне самовдосконалення впродовж усього життя. Ключову роль у професійній діяльності займає мотивація, яка є важливою і незамінною умовою для ефективного виконання професійних завдань і досягнення поставлених цілей. Саме мотивований фахівець здатний побороти перешкоди у вирішенні поставлених перед ним завдань.

Основний текст. Розглядаючи мотивацію навчальної діяльності, потрібно звернути увагу, що поняття «мотив» тісно пов'язане з поняттями «мета» і «потреба». В людині вони взаємодіють під назвою «мотиваційна сфера», до якої відноситься потреба в навчанні, сенс навчання, мотив навчання, мета, емоції, ставлення та інтерес. Найважливішою передумовою створення інтересу до навчання є виховання соціальних мотивів діяльності, розуміння її сенсу, усвідомлення важливості процесів, що вивчаються, для власної діяльності. Важливою умовою для створення в студентів інтересу до навчання і до власної навчальної діяльності – можливість проявляти в навчанні розумову активність та ініціативність.

Індивідуальна ефективність діяльності знаходиться в прямій, яскраво вираженій залежності від мотивації. Вона може компенсувати багато недоліків на рівні розвитку професійно важливих якостей і в організації виробничого процесу, але слабку мотивацію

практично неможливо чим-небудь компенсувати і заповнити.

Мотивація поведінки людини як психічне явище завжди є віддзеркаленням поглядів, ціннісних орієнтацій, установок того соціального шару (групи, спільності), представником якого є особа.

В. Сич акцентує увагу на тому, що фахівець повинен бути високо мотивованим, самостійним, стресостійким, творчо та креативно підходити до виконання професійних завдань, здатним до безперервного професійного саморозвитку, прагнути до самореалізації та бути конкурентоспроможним [15].

Дослідники навчально-професійної мотивації виділяють в її структурі сім основних мотивів навчання:

- комунікативні мотиви (щоб заводити знайомства, спілкуватися з цікавими людьми та ін.),
- мотиви уникнення (щоб не відставати від друзів, уникнути засудження та покарання за погане навчання),
- мотиви престижу (щоб бути в числі кращих студентів),
- професійні мотиви (вчуся, тому що мені подобається майбутня професія), -мотиви творчої самореалізації (щоб дізнатися щось нове, займатися творчою діяльністю),
- навчально-пізнавальні мотиви (щоб здобути глибокі й міцні знання),
- соціальні мотиви (тому що отримані знання дозволять досягти всього необхідного) [13, 14].

Як вже було зазначено успішність навчальної діяльності студентів закладів вищої

освіти детермінована рівнем розвитку мотиваційної сфери особистості та пов'язана із задоволенням певної потреби і досягненням мети. Одні студенти мотивовані прагненням до пізнання, бажанням володіти високими професійними навичками і вміннями з обраної спеціальності. В інших провідним мотивом може бути отримання диплома про вищу освіту для задоволення власних амбіцій, а це своєю чергою не сприяє розвитку суспільства. Відсутність мотивації до навчального процесу не може формувати професійну готовність студента. Отже, мотиваційний компонент навчальної діяльності має розглядатися викладачами закладів вищої освіти як відправна точка всієї подальшої плідної роботи [7, 8].

Мотиваційний компонент поєднує цілі, мотиви й потреби в професійному навчанні та вдосконаленні, особистісному саморозвитку, ціннісні орієнтації професійної діяльності, стимулює творчість, передбачає інтерес до професії. Мотивація – це потреба особистості в загальних і професійних знаннях, оволодінні ефективними засобами організації та реалізації своєї діяльності, в ефективній взаємодії з іншими особами [2, 5, 7].

Слід зазначити, що особливі вимоги в сучасному суспільстві пред'являються до студентів медичних закладів освіти, адже їх ви-

пускники повинні бути готові до здійснення профілактичної, діагностичної, лікувальної, реабілітаційної, психолого-педагогічної, організаційно-управлінської та науково-дослідницької роботи [9]. Лікарі завжди сприймалися суспільством як носії істини, цілители в істинному розумінні цього слова, адже лікар лікує не лише тіло, а й душу хворого. Саме тому таким важливим є питання мотивації саме студентів-медиків.

Висновки. Професійна мотивація є багатоаспектним і динамічним явищем, що можна постійно розвивати й удосконалювати. Мотивація до майбутньої фахової діяльності майбутнього лікаря є підґрунтям для успішного формування висококваліфікованого, спрямованого на постійне професійне зростання фахівця, здатного до проведення якісного професійного діалогу

Медицина є специфічною професійною діяльністю, тому відбір вмотивованих на її виконання студентів та розвиток у процесі навчання їх спрямованості на якісну реалізацію своїх професійних якостей мають суттєве значення в процесі професійної підготовки фахівців медичної галузі.

Використані джерела:

1. Ушакова І.М., Ковалевська О.А. (2013). Динаміка професійної мотивації майбутніх працівників органів внутрішніх справ. Проблеми екстремальної та кризової психології : зб. наук. пр. Харків, НУЦЗУ 13. 241–250.
2. Неловкіна-Берналь, О.А. (2010). Формування професійної спрямованості студентів медичних спеціальностей на початковому етапі навчання / О.В. Розширений автореферат кандидата. Луганськ.
3. Результати впровадження нових технологій навчання за кредитно-модульною системою у Вінницькому національному медичному університеті / В. М. Мороз, Т. Л. Полеся, Ю. Й. Гумінський, Л. В. Фоміна // Медична освіта. – 2011. – №2. – С. 83–85

4. Концепція розвитку психологічної системи освіти України періоду 2012 року// Психолог.-2008.- №41-42. – С. 5-14.

5. Тихолаз С. І. (2011). Педагогічні умови розвитку професійної спрямованості студентів вищих медичних навчальних закладів / О.В. Розширений автореферат кандидата. Вісник.

6. 2. Бондаренко І. І. Психологічна організація професійного середовища як умова фахової адаптації/ І. І. Бондаренко // Актуальні проблеми психології. Зб. наук. праць Інституту Психології ім. Г. Костюка АПН України. Т. 7. – К., 2003. – С. 19-27.

7. Войцеховська О.В. Проблема формування навчально-професійної мотивації студентів вищого навчального закладу / О.В. Войцеховська // Молодий вчений. — 2018. — № 2. —С. 63-66.

8. Запорожанов В. М. Взаємозв'язок мотивації досягнень та успіхів у навчанні у студентів медичного факультету / В. М. Запорожан, Л. Р. Нікогосян, К. В. Аймедов // Медична освіта. – 2011. – №2. – С. 108-113.

9.Кліщ Г. І. Реформування медичної освіти в Австрії : зразок успішного проведення приклад для наслідування / Г. І. Кліщ// Медична освіта. – 2011. – №1. – С. 58-66.

10. Особливості впливу кредитно-модульної системи на формування мотивації та особистості студентів-медиків / О. О. Яковлева, Н. В. Коновалова, І. О. Дорошкевич [та ін.] // Актуальні проблеми формування особистості лікаря у студентів-медиків : матеріали X ювілейної міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 березня 2010 року).– К.: СПД "Рудак", 2010. – С. 140-141.

11. Огай М. Освітні траєкторії населення та їх вплив на професійну мобільність / М. Огай, М. Романчук // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 5. – С. 20-27

12. Тихолаз С. І. Педагогічні умови розвитку професійної спрямованості студентів вищих медичних навчальних закладів : автореф. дис. канд. пед. наук / С. І. Тихолаз. – Вісник, 2011. – 20 с.

13.Мотивація самостійної роботи студентів як фактор підвищення якості знань студентів / В.І. Лупальцов, А.І. Ягнюк, І.А. Дехтярук [та ін.] // Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю "Реалізація закону України про вищу освіту" у вищій медичній та фармацевтичній освіті України". – Тернопіль: ТДМУ "Укрмед-книга", 2015. – С.334.

14.Коломінський Н. Л. Методологічні засади професійної підготовки практичного психолога / Н. Л. Коломінський // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – №4. –С.12-13

15.Сич В.М. (2005). Соціально-психологічні особливості мотивації професійного вдосконалення спеціалістів відділів освіти (автореф. дис. ... канд. психол. наук). Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Київ, Україна.

16.Яковлева О. О. Соціально-економічні передумови формування особистості спеціалістів у медицині / О. О. Яковлева, К. В. Півторак, Л. А. Вознюк // Актуальні проблеми формування особистості лікаря у студентів-медиків : матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 23 березня 2011 року). – К., 2011. – С. 124.

Ірина РОТАР

РОЛЬ ПРАКТИК БЮДЖЕТУ ІНІЦІАТИВ В РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ МІСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

*(науковий керівник – доц.Лариса ШУТАК)
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Практики місцевого самоврядування, поширені в Чернівецькій громаді, вирізняються багатим та різноманітним досвідом використання бюджету ініціатив як інструменту безпосереднього залучення членів громади до процесу прийняття рішень про пріоритетність витрат з місцевого бюджету. Будучи однією з форм участі громадськості у виробленні та реалізації локальної політики, бюджет ініціатив може набувати різних форм та використовуватися для досягнення різних цілей. Ефективність використання даної форми громадської активності передбачає чітке визначення мети запровадження такої технології залучення до спільного моделювання громади. Адже бюджет ініціатив може мати на меті як розширення прав і можливостей громадян для прийняття рішень на локальному рівні, так і розвиток потенціалу інновацій на рівні певних цільових аудиторій, якою може бути, зокрема і студентська молодь.

Сформований досвід реалізованих практик бюджету ініціатив вказує на поширення трьох моделей: модель перерозподілу, консультативна модель та онлайн-модель, з-поміж яких у громадах держав-членів Європейського Союзу базовими стали консультативна та онлайн-модель. Вони сконцентровані на забезпеченні варіативності способів участі членів громади в процесі подання проєктних ініціатив та ефективності механізмів реалізації проєктів-переможців, зокрема і засо-

бами онлайнових технологій.

В Чернівецькій громаді практики реалізації бюджету ініціатив вперше були використані в 2016 р. Вони регулюються «Положенням про Бюджет ініціатив чернівчан (бюджет участі)», остання редакція якого була ухвалена рішенням Чернівецької міської ради 13 жовтня 2022 р. Зауважимо, що сутність бюджету ініціатив чернівчан означається як місцева цільова програма, яка ґрунтується на формі прямого волевиявлення жителів Чернівецької міської територіальної громади та впроваджує інноваційні механізми залучення громадськості до розподілу коштів локального бюджету. Вона спрямовується на демократичний характер процесу обговорення членами громади окремих напрямів використання бюджетних коштів. Відтак, кошти бюджету ініціатив спрямовуються на реалізацію проєктів, що отримали найбільшу підтримку членів громади шляхом рейтингового голосування.

Під час реалізації практик бюджету ініціатив упродовж 2016–2021 рр., члени Чернівецької територіальної громади згенерували 433 проєктних пропозиції в різних категоріях, зокрема і тих, що стосуються розвитку медичної галузі. Впродовж 2016–2021 рр. фінансування з міського бюджету отримали майже 60 проєктів, які за результатами голосування вибороли перемогу. Проєкти-переможці 2021 р., фінансування яких було заплановано бюджетом Чернівецької

територіальної громади у 2022 р., через початок повномасштабної збройної агресії росії не були реалізовані. Важливим зрізом практик бюджету ініціатив, на нашу думку, є те, що починаючи від 2016 р., щороку зростала кількість проєктів, які розроблялися та подавалися на голосування студентською молоддю міста. І якщо в перший рік реалізації бюджету ініціатив таких проєктів не було взагалі, то в 2019 р. 7 % проєктів, а в 2020 р. – 8 % проєктів були зініційовані студентською молоддю віком до 25 років.

На мою думку, участь молоді в реалізації бюджету ініціатив сприяє формуванню свідомого ставлення до студентського самоврядування, адже такі практики формують: розуміння необхідності паритетної моделі суспільних відносин задля досягнення спільних цілей; навички самоорганізації та комунікації, спрямовані на забезпечення конкурентоздатності студентської молоді в публічному просторі громади та держави; управлінські та лідерські компетенції, що є пріоритетними для професійного зростання.

Аліна ФРОЛОВА

ВЕКТОРИ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У США

*(науковий керівник – доц. Лариса ШУТАК)
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Самоврядування студентів є невід'ємним елементом вищої освіти. Воно здійснюється через певні студентські організації. Ці організації складаються з студентської ради, студентських товариств та інших груп студентів, між якими розподілені певні обов'язки.

Метою самоврядування є покращення умов для навчання і побуту, що призведе до ефективного та якісного навчання. А також допоможе студентам розвивати свою особистість і вдосконалити лідерські якості, залучаючи їх до активної участі в університетській спільноті.

Студентське самоврядування США зосереджено на діяльності студентського сенату. Він представлений групою студентів, яка налагоджує комунікацію зі студентами як загалом, так і з кожним з них окремо та офіційно виражає голос студентів до адміністрації університету. Студентський сенат тісно співпрацює з офісом студентського життя. Цей офіс опікує студентів від початку вступу і до випуску. Повноцінне функціонування сенату неможливе без студентського бюджетного і скринінгового комітету. Студентський сенат має своє приміщення в адміністративному корпусі університету і відповідає за роботу кампусу. Основні функції студентського сенату розгалужуються на 5

напрямів: інформаційний, навчальний та науковий, комунікаційний, інформаційно-консультаційний, волонтерський (благодійний). Залежно від навчального закладу ці функції можуть відрізнятися.

Студентське самоврядування у США базується на певних інструкціях, які мають назву «Кодекс поведінки». Такі інструкції розробляють самі студенти задля підтримки демократичних засад. Представники студентського самоврядування сліdkують за новими тенденціями і намагаються залучати кожного студента до них. Студенти отримують інформацію з електронних листів від сенату, газет, які випускає цей сенат, або в різних месенджерах, які постійно оновлюються.

Завдяки самоврядуванню студентів у вищій освіті можуть бути досягнуті значні результати. По-перше, студенти розвивають свої лідерські якості, які допоможуть їм у майбутньому. По-друге, студенти мають практику у прийнятті рішень, які стосуються їх навчання. У подальшому призведе до покращення результатів та якості освіти. По-третє, самоврядування сприяє взаємодії між адміністрацією університету та студентами, забезпечує покращення умов для навчання і побуту.

Дарина ХОМАЩУК

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

(науковий керівник – Денис СТОЛЯР)

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Забезпечення прав людини в умовах воєнного стану є складним завданням, оскільки воєнний стан передбачає певні обмеження свободи і прав, які мають бути законними та пропорційними загрозі суспільству. Основні права, що мають бути захищені в умовах воєнного стану, включають право на життя, свободу, недоторканість особи, свободу вираження думки та право на справедливий судовий процес. Важливо забезпечити доступ до необхідних медичних та соціальних послуг, у тому числі для тих, хто постраждав внаслідок конфлікту та свободу від дискримінації на основі національності, раси, релігії тощо.

Для забезпечення захисту прав людини у воєнний час необхідно дотримуватися міжнародного гуманітарного права та його принципів, таких як недоторканність цивільних осіб та медичних закладів. Необхідно також забезпечити доступ до гуманітарної допомоги та захисту від насильства та експлуатації.

У воєнний час важливо забезпечити достойні умови для всіх осіб, що опинилися в зоні воєнних дій, включаючи доступ до медичної допомоги, харчування, води та до-

тримання санітарних умов. Також, необхідно забезпечувати безпеку жінок та дітей від будь-яких форм насильства, включаючи сексуальне насильство та торгівлю людьми. Воєнний конфлікт не може слугувати виправданням для порушення прав людини, тому важливо, щоб держави та організації, що займаються конфліктом відстежували законність дій сторін конфлікту.

Крім того, важливо звернути увагу на охорону культурної спадщини та історичних пам'яток в умовах воєнного конфлікту - ці речі є невіддільною частиною культурної ідентичності українського народу, тому важливо забезпечити їх захист та збереження. У цьому питанні міжнародні організації та органи влади мають грати ключову роль.

Загалом, забезпечення прав людини в умовах воєнного конфлікту є складною та багатогранною проблемою, яка потребує комплексного підходу. Дотримання міжнародного гуманітарного права, захист цивільних, надання доступу до медичної допомоги та соціальної підтримки, охорона культурної спадщини - це лише деякі з ключових аспектів, які потрібно враховувати при розв'язанні цієї проблеми.

Вероніка ЧОКАН

ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*(науковий керівник – д.мед.н., проф. Олександр ЗАХАРЧУК)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Вивчення досвіду зарубіжних країн показало, що студентське самоврядування набуває великих обертів і стає важливим органом управління у закладах вищої освіти. Зокрема варто зазначити, що органи студентського самоврядування мають широкі повноваження, поважне ставлення з боку адміністрації університету, викладачів, студентів, фінансуються і забезпечуються всім необхідним для повноцінної діяльності. Вплив студентського самоврядування вітчизняних закладів освіти поширюється також і на міжнародному рівні, зокрема наші студенти беруть активну участь у Європейському союзі студентів. У глобалізованому співтоваристві, в якому ми зараз живемо, програми міжнародного співробітництва допомагають та створюють можливості краще навчатися, працювати і подорожувати.

Ще на першому курсі я брала участь у Міжнародній конференції з медицини та фармації у Словацькому медичному університеті, м. Братислава. Разом зі студентами і викладачами Буковинського державного медичного університету (далі БДМУ) поділилися досвідом освітнього процесу та особливостями роботи студентського самоврядування у БДМУ, наочно поринули у життя й роботу університету та студентського самоврядування колег. На II-му курсі була учасницею Міжнародної медичної студентської конференції «CIMSC-2019», м. Крайова (Румунія). Досвід міжнародної співпраці дозволив вивчити та оцінити принципи роботи студентського самоврядування, пред-

ставники якого очолювали організаційний комітет цієї конференції, що у нас теж активно практикується при проведенні щорічного міжнародного медико-фармацевтичного конгресу студентів та молодих учених BIMCO. Воркшопи, які ми відвідали, дали можливість оцінити роботу як теоретичних, так і клінічних кафедр університету та вдосконалити власні навички. Зарубіжним колегам також була цікава структура роботи студентського самоврядування у БДМУ зокрема, як проходить співпраця студентів з викладачами, іншими структурними підрозділами, які забезпечують проведення навчального процесу та наукових досліджень в університеті. Міжнародний досвід дає можливість достойно презентувати свої науково-дослідницькі роботи та навчальні здобутки на міжнародному рівні.

Встановлення міжнародних зв'язків, налагодження співпраці з навчальними та науково-дослідними установами, громадськими та державними організаціями зарубіжжя, вдосконалення дослідницької і творчої діяльності молодих науковців передбачає, що університети через свої програми співпраці та взаємообміну надають можливість покращити академічну мобільність як викладачів так і студентів, а саме сприяють участі у наукових симпозиумах, конгресах, конференціях, проведенні спільних дослідницьких проектів. При бажанні можна ознайомитися з можливостями та умовами майбутньої роботи за контрактом у профільних медичних та фармацевтичних установах різних країн

Європи тощо.

Наразі настав час великих можливостей. 23 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата на членство у Європейському Союзі, а міжнародна кооперація стає більш доступною, відкритою, інтегрованою, стійкою завдяки спільній співпраці. Як показав сьогоднішній гіркий досвід України, яку підтримав весь цивілізований світ під час російсько-української війни, тільки спільними

зусиллями, з допомогою наших закордонних друзів і колег, на всіх етапах становлення як держави, так і особистості, роль міжнародної співпраці має велике визначальне значення в становленні й вдосконаленні навичок, знань і вмінь сьогоднішніх студентів, майбутніх будівельників вільної й незалежної України у складі великої європейської спільноти.

Олексій ВОЛІК, Арсен ДАВИДЮК

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СЕРЕД СТУДЕНТІВ

(науковий керівник – доц. Віталій СМАНДИЧ)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна

Вступ: У тезах головну увагу приділено питанням формування здорового способу життя студентської молоді Буковинського державного медичного університету. Акцентовано увагу, що формування здорового способу життя студентів – важливе стратегічне завдання, яке стоїть перед закладом вищої освіти й може успішно вирішуватися в різних формах процесу фізичного вдосконалення. Зазначено, що одним із компонентів здорового способу життя та правильного його формування є фізичне виховання, яке мотивує в людях прагнення жити, рухатися, робити добро, бути активним членом здорового суспільства.

Ключові слова: здоровий спосіб життя; студенти; мотивація; викладач фізичного виховання.

Основний текст: У системі людських цінностей і пріоритетів одне з найважливіших місць займає здоров'я людини, як процес збереження й розвитку її психічних і фізіологічних функцій, оптимальної працездатності життя. Рівень здоров'я населення визначається умовами праці та побуту, добробутом, загальною та гігієнічною культурою, тобто способом життя людини [1, с. 37].

Питання формування здорового способу життя студентської молоді належить до найактуальніших проблем, вирішення якої обумовлює майбутнє держави та подальше існування здорової нації [2, 3]. Сьогодні сферою формування здорового способу життя дітей та молоді є система освіти. Згідно з державною програмою «Освіта» (Україна XXI століття) та «Національною доктриною осві-

ти України у XXI столітті» стратегічним завданням освіти є виховання освіченої особистості, усебічний розвиток людини, становлення її духовного, психічного та фізичного здоров'я [4, с. 38]. Тому обов'язковим компонентом національної системи освіти мають бути знання про формування, збереження та зміцнення здоров'я.

У закладах вищої освіти навчально-виховний процес спрямований на всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей тощо [6, с. 7]. Тож проблема формування здорового способу життя студентської молоді займає провідне місце в практичній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор. Досліджуваних темі було присвячено багато наукових праць та посібників за такими напрямками: формування здорового способу життя школярів та студентської молоді в навчально-виховному процесі (В. Білик, А. Герасимчук, С. Ігнатенко, С. Лапаєнко, В. Лисяк, О. Маркова, К. Палієнко, В. Солнцева, С. Страшко та ін.); у позакласній діяльності (О. Гауряк, А. Гужаловский, О. Жабокрицкая, Т. Лясота, В. Рева та ін.); у сім'ї (Т. Баєва, С. Свириденко, М. Шарапа та ін.).

Соціальний аспект формування здорового способу життя дітей і молоді розглянуто в працях А. Бойко, Н. Гундарьова, В. Крюкова, О. Сахно, Л. Сущенко. Медико-біологічний аспект розроблено в дослідженнях М. Амосова, Г. Апанасенко, Н. Борисенко,

А. Мартиненко та ін. Психолого-педагогічний аспект формування здорового способу життя школярів та студентської молоді вивчали В. Бабич, Н. Бібік, О. Вакуленко, В. Васильєв, О. Ващенко, Л. Волкова, Г. Голобородько, О. Дубогай, В. Зайцев, В. Касаткін, Т. Кириченко, С. Кондратюк, Ю. Лісіцин, В. Оржівська, Л. Сварковська, О. Савченко, О. Соколенко, Л. Сущенко, Н. Хоменко, Б. Шиян та ін. Сьогодні в цьому напрямку продовжують працювати вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких слід назвати Г. Апанасенко, В. Войтенко, І. Гундаров, В. Куліков, І. Муравов, В. Петленко, Є. Приступа, Л. Попова та ін. На думку багатьох фахівців (Г. Апанасенко, С. Кирильченко, А. Магльований, Р. Раєвський та ін.) у студентів не сформовано потребу піклуватися про своє здоров'я. Ситуація ускладнюється ще й тим, що більшість студентів нехтує елементарними нормами збереження свого здоров'я, що призводить до зростання соматичних захворювань, функціональних відхилень та психічних розладів.

Метою роботи є характеристика основних методів і форм навчання та виховання, спрямованих на формування здорового способу життя студентської молоді. У ході дослідження використовувалися такі методи: аналіз науково-методичної літератури для розкриття сутності поняття «здоровий спосіб життя» та можливості його формування в процесі занять з фізичного виховання; педагогічне спостереження, метод тестування для аналізу стану та проблеми формування здорового способу життя студентів, метод математичної статистики для обробки результатів, які було отримано в процесі ан-

кетування.

Результати аналізу: За даними результатів проведеного аналізу, можна впевнено сказати, що підтримання здорового способу життя серед студентів є в межах норми, адже студенти медицини знаходяться в постійному русі, а саме, активно відвідують наш Симуляційний центр та беруть участь в тренінгах, також велику роль відіграє розміщення корпусів по всьому місту в різних куточках, що сприяє постійній фізичному навантаженню при переміщенні між ними, постійне відвідування лікарень, в яких студентам цікаво все, і вони з інтересом відвідують всіх пацієнтів, ходять з однієї палати в іншу задля отримання нових знань і тим самим покращують свою фізичний та здоровий спосіб життя.

Висновок: Отже, формування здорового способу життя студентів – важливе стратегічне завдання, що стоїть перед закладом вищої освіти. Адже міцне здоров'я є підґрунтям професійної підготовки, гарантом реалізації набутих знань, головним чинником працездатності в процесі життєдіяльності.

У цьому контексті завданням сучасної вищої школи є: використання здоров'я-збережувальних технологій навчання; дотримання режиму рухової активності, поєднання рухового й статичного навантаження; організація збалансованого харчування; заміна авторитарного стилю спілкування на стиль співробітництва, створення емоційної сприятливої атмосфери навчання; формування у студентів усвідомлення цінності здоров'я, культивування здорового способу життя тощо.

Використані джерела:

1. Дудорова Л. Ю. Педагогічні умови формування ціннісної орієнтації студентів на здоровий спосіб життя. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету :

Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. Чернігів. 2017. Вип. 147. Том 2. С. 37–40.

2. Leger L. Health 2020. A European policy framework and strategy for the 21st century. World Health Organization. Copenhagen : Denmark, 2013. P. 1–9.

3. Horvat M., Block M. E., Kelly L. E. Developmental and adapted physical activity assessment. Champaign: Human Kinetics, 2007.

4. Андрощук Н., Андрощук М. Основи здоров'я і фізична культура (теоретичні відомості) : підручник. Тернопіль : «Навчальна книга Богдан», 2006. 160 с.

5. Корж Н. Л. Формування ціннісного ставлення у студентів до фізичної культури в процесі самостійних занять : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 / Дніпропетровський державний інститут фізичного виховання і спорту. Дніпро, 2016. 21 с.

6. Арчая І. З., Копитіна Я. М., Скрипка І. М., Черідніченко С. В. Формування здорового способу життя школярів засобами спортивних єдиноборств. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. Чернігів. 2017. Вип. 147. Том 2. С. 7–10.

7. Виленский М. Я., Горшков А. Г. Физическая культура и здоровый образ жизни студента : учеб. пособ. Москва : «Гардарики», 2007. 218 с.

Ірина ГУБЧУК

МЕРЕЖЕВИЙ ЕТИКЕТ. СУЧАСНІ ПРАВИЛА СПІЛКУВАННЯ.

(науковий керівник - ас. Ганна ВЛАД)

Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна

В реаліях сьогодення всі сфери діяльності поступово переходять у мережу Інтернет. Виникає питання щодо взаємодії в умовах мережевого спілкування згідно етикету різних стилів мовлення: розмовного і публіцистичного. Знання нетикету (тобто мережевого етикету) дозволяє досягти певних цілей у спілкуванні при грамотній взаємодії з іншим користувачем мережі, допомагає дотримуватися відповідальності у професійному середовищі.

Важливо поширювати знання про певні правила спілкування у мережі, розвивати навички соціальної взаємодії у майбутніх медичних працівників.

Необхідно розуміти та використовувати такі правила нетикету:

1. Треба розуміти мету, з якою збираєтесь написати будь-яке повідомлення у певній соцмережі чи у коментарях до, наприклад, навчального матеріалу.

2. Нетикет включає в себе звичайні правила етикету: стандарти поведінки у Інтернет-мережі не відрізняються від реального життя.

3. Дотримуйтесь лаконічності у будь-якому стилі листування. Якщо ваше повідомлення не несе інформаційного значення, не варто відправляти лист.

4. Пам'ятайте про правила культури – не ображайте користувачів мережі.

5. Поважайте приватність користувачів. Існують також певні нові терміни, їм надано визначення нижче:

Флуд – безглузді, марні коментарі, дописи.

Бан – блокування акаунту, зазвичай через порушення певних правил.

Оффтоп – коментар/допис, що ніяк не стосується теми.

Флейм – надто бурхлива дискусія, спричинення конфлікту через суперечку, «словесна війна».

Флеймінг – розпалювання ненависті серед користувачів.

Мережевий етикет є важливим аспектом в сучасному світі, особливо для студентів медичних ЗВО, оскільки вони мають стикаються з різними людьми та ситуаціями.

Важливі правила мережевого етикету, які повинні знати студенти медичних ЗВО, включають в себе повагу до інших користувачів, відповідальне використання мережі та захист конфіденційності пацієнтів.

Важливо також дотримуватись засад взаємодії з пацієнтами та колегами в соціальних мережах, використовуючи відповідні професійні терміни та уникати приватних розмов відносно медичних питань.

Необхідно також пам'ятати, що мережевий етикет не обмежується лише соціальними мережами, а також включає в себе електронну пошту, месенджери та інші засоби комунікації. Навчання мережевому етикету та правилам спілкування в медичній галузі є важливою частиною професійної підготовки студентів медичних ЗВО, щоб забезпечити професійну та етичну поведінку у віртуальному світі.

Незважаючи на те, що мережевий етикет допоможе уникнути багатьох неприємних ситуацій, він не може захистити від усіх не-

гативних аспектів мережі, таких як кібербулінг, кіберзлочини та інші. Тому важливо також знати, як діяти у таких ситуаціях та як звертатися за допомогою.

У цілому, мережевий етикет - це важливий аспект поведінки в мережі, який до-

поможе зберегти взаємоповагу та гідність у спілкуванні з іншими користувачами. Дотримуючись правил мережевого етикету, ми можемо зробити мережу більш дружньою та безпечною для всіх користувачів.

Олег ДЕГТЯРЬОВ

ВІД'ЄМНИЙ ВІДБІР В ОРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗВМО В УКРАЇНІ, ПРИЧИНИ, ВПЛИВ ТА МОЖЛИВІ РІШЕННЯ.

(науковий керівник - Юлія ЛУКАШ)

ДЗ «ЛДМУ» м.Рівне Україна

1. Звернути увагу на зниження рівня від'ємного відбору серед студентів в органах студентського самоврядування за допомогою:

- Визначення критеріїв відбору студентів у студентські органи влади, що враховуватимуть не тільки академічні досягнення, але й комунікативні навички, лідерський потенціал та мотивацію.

- Впровадження квоти на студентів з різних факультетів та ступенів навчання у складі органів студентського самоврядування для забезпечення більшого рівня представництва всіх категорій студентів.

2. Покращити якість роботи органів студентського самоврядування через:

- Організацію тренінгів та семінарів для членів студентського самоврядування з питань антидискримінації та формування культури рівності.

- Підвищення інформованості студентів про можливості та функції студентського самоврядування, забезпечення доступу до інформації про структуру та функції органів студентського самоврядування.

- Впровадження електронної платформи для формування пропозицій та ідей від студентів, що дозволить ефективніше вза-

ємодіяти зі студентською громадськістю та залучити більше студентів до участі в роботі органів студентського самоврядування.

3. Сприяти забезпеченню здорового та безпечного середовища для студентів через:

- Проведення регулярних тренінгів та семінарів для студентів з питань психічного та емоційного здоров'я, в тому числі з техніками стрес-менеджменту та самопідтримки.

- Розроблення та впровадження програм науково-дослідної роботи студентів з метою дослідження проблем здоров'я та безпеки серед студентської громадськості.

- Встановлення співпраці з організаціями, які займаються питаннями здоров'я та безпеки студентів, для взаємного обміну досвідом та ресурсами.

- Забезпечення доступу до медичної допомоги та консультування студентів з питань здоров'я та безпеки, в тому числі психологічної допомоги та консультування.

- Розроблення та впровадження протоколів дій в разі виникнення екстрених ситуацій, таких як природні катастрофи, техногенні аварії або інші надзвичайні події, бойові дії включно.

Володимир ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

(науковий керівник - к.філос.н., доц.Ю.П. Ющенко)

Полтавський державний медичний університет

м.Полтава, Україна

За останні роки інформаційні технології стрімко й динамічно розвиваються. Все більше людей перетворюється на заручників медійного простору. Не виключенням є студентство, невід'ємною частиною життя якого стали соціальні мережі. У будь-яку хвилину за допомогою смартфона, планшета, ноутбука чи комп'ютера ми маємо можливість отримати інформацію про поточні події чи минуле, скористатися сервісом послуг чи набути нових знань тощо. Інтернет полегшив комунікацію і дозволив спілкуватися без обмежень. Facebook, Instagram, Tik Tok стали не лише джерелом інформації, інструментом для обміну думками, налагодження стосунків, а й місцем для самовираження. Водночас соціальні мережі – продуктивний майданчик для просування належного іміджу особистості.

Як впливає присутність здобувача освіти в соціальних мережах на формування його особистісних якостей, що є першорядним: потреба у самовираженні чи підтримка зв'язку з іншими, наскільки важливим є інформаційний образ і чи потрібно працювати над формуванням персонального бренду - ці питання набули актуальності та дискусійного характеру.

У своєму дослідженні ми мали на меті з'ясувати деякі аспекти формування іміджу здобувача освіти в соціальних мережах та визначити як цифрова репутація впливає на імідж студента, що потребувало застосування комплексу методів: теоретичних (узагальнення наукової літератури з проблеми дослідження, аналізу, порівняння) та емпіричних (опитування, спостереження).

Беручи до уваги думку німецького експерта з комунікацій Клауса Ека, що «лише ті, хто сприймає мережу серйозно, отримують користь від розвитку своєї цифрової репутації», ми вважаємо, що репутація в соціальних мережах розширює межі загальної (суспільної) репутації. У віртуальному просторі існують ті ж соціальні норми й цінності, що й у реальному світі, а поведінка в соціальних мережах є відображенням реального життя. То ж якщо в реальному житті ми робимо все можливе, аби зберегти репутацію, сформувати позитивний імідж особистості, то не менш важливою стає віртуальна репутація. Творення іміджу – це завжди процес, який потребує особливої уваги, але правильно сформований імідж студента – запорука його успіху в особистісній та професійній сферах.

Соломія КИБУКЕВИЧ

ПЕРЕШКОДИ У ФУНКЦІОНУВАННІ ОСС У ЗВМО

(науковий керівник - Юлія ЛУКАШ)

ДЗ «ЛДМУ» м.Рівне Україна

1. Студентське самоврядування в закладах вищої медичної освіти (ЗВМО) зустрічається викликами та перешкодами, які ускладнюють ефективну роботу цих органів.

2. Однією з основних проблем, з якою стикаються студентські самоврядування в ЗВМО, є недостатня увага та підтримка з боку університетської адміністрації.

3. Крім того, студентське самоврядування в ЗВМО також має проблеми з мобілізацією та залученням студентів до участі в діяльності та активній участі.

4. Недостатня фінансова підтримка та обмежені можливості самоврядування також ускладнюють роботу студентських органів в ЗВМО.

5. Наслідком проблем, що виникають у студентському самоврядуванні в ЗВМО, є зменшення інтересу студентів до участі в діяльності цих органів, а також зниження рівня співпраці між студентським самоврядуванням та університетською адміністрацією.

6. З метою покращення ефективності студентського самоврядування в ЗВМО, можливими способами є залучення студентів до участі в діяльності цих органів, підвищення рівня співпраці з університетською адміністрацією, а також покращення фінансової підтримки та забезпечення достатніх можливостей самоврядування.

7. Активна участь студентського самоврядування є ключовим елементом успішного функціонування ЗВМО, та формування активної громадянської позиції, лідерських та комунікативних навичок.

8. Наслідки недостатньої участі студентів у самоврядуванні включають обмеження можливостей студентів для впливу на прийняття важливих рішень, низький рівень участі в різноманітних заходах та акціях, що зменшує активність та зацікавленість студентів у внутрішньому житті університету.

9. Для покращення ефективності студентського самоврядування можуть бути запропоновані різні способи, такі як збільшення фінансування та його стабілізація, збільшення уваги до питань самоврядування з боку студентів та адміністрації, підвищення рівня співпраці між студентським самоврядуванням та адміністрацією університетів.

10. Розвиток ініціатив та включення студентів в процес прийняття рішень може сприяти більш демократичному та представницькому самоврядуванню.

Богдан КОРНІВСЬКИЙ, Дмитро СНИГУРЯК

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ЯК СПОСІБ АДАПТАЦІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Вступ. Важливим моментом в навчанні студента-медика є виховання в нього професійних якостей, самостійності в прийнятті рішень, прагнення до постійного самовдосконалення та неперервного освітнього розвитку. Це завдання можливо реалізувати в процесі навчання майбутнього фахівця у закладі вищої освіти, за умови виконання СРС(самостійної роботи студента).

Основний зміст. Самостійна робота студента – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються студентом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі [1].

Самостійну роботу студентів можна класифікувати за :

1. З урахуванням на місце і час проведення :

- самостійну роботу студентів на аудиторних заняттях;

- позааудиторну самостійну роботу;

- самостійну роботу під контролем викладача – індивідуальні заняття з викладачем.

2. За рівнем обов'язковості :

- обов'язкову(виконання домашніх завдань, підготовка до лекцій, практичних робіт);

- бажану (участь у наукових гуртках, конференціях, підготовка наукових тез, статей, доповідей, рецензування робіт інших студентів тощо);

- добровільну (участь у різноманітних курсах, олімпіадах, вікторинах, виготовлення наочності).

3. З огляду на рівень прояву творчості

студентів :

- самостійну роботу (розв'язування типових задач, заповнення схем, таблиць, виконання тренувальних завдань;

- реконструктивну самостійну роботу (слухання і доповнення лекцій викладача, складання планів, конспектів, тез та ін.);

- евристичну самостійну роботу (складання опорних конспектів, схем-конспектів, анотацій, розв'язання творчих завдань).

- дослідницьку самостійну роботу, яка орієнтована на проведення наукових досліджень (теоретичні, практичні дослідження та ін.) [4,5].

Студенти-медики також виконують самостійну роботу у вигляді написання рефератів, дослідницьких статей, створення презентацій, написання історії хвороби. Активно беруть участь в гуртках при кафедрах та наукових засіданнях, що є дуже важливим у формуванні компетентного спеціаліста [6,7].

Самостійна робота, яка виконана студентом перевіряється та оцінюється викладачем під час поточного та підсумкового модульного контролю на відповідному занятті [4,9].

Саме самостійна діяльність активізує розвиток професійних якостей особистості, виступає гарантом формування потреби постійного пошуку накопичення знань та розуміння їх сенсу, що необхідно для постійного професійного зростання особистості з урахуванням вимог сьогодення [3,7].

Висновок. Самостійна робота студентів-медиків в усіх її формах і проявах є необ-

хідною складовою їхнього професійного шляху та забезпечує їх новими та вкрай необхідними навичками для подальшого використання у своїй роботі .

Використані джерела:

1. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник/ За ред. В.Г. Кременя. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубенко, І.І. Бабан. – Тернопіль: Навчальна книга. –Богдан, 2004. – 384с.
2. Закон України «Про вищу освіту» № 2984-III, із змінами від 19 січня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу журналу:<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12>
3. Закон України «Про вищу освіту». – К.:Альпера, 2014. – 96 с.
4. Закон України «Про освіту» / Законодавство України про освіту. Збірник законів. – К.: Парламентське вид-во, 2002. – С.3-27.
5. Скрипник Н.С. Позааудиторна діяльність студентів вищих навчальних закладів : сутність, структура й особливості [Текст]. 2012. Вип. 27 (80). С. 566-571.
6. Чорній Н. В. Самостійна робота студентів як складова частина у підготовці спеціаліста в умовах кредитно-модульної системи навчання / Н. В. Чорній // Медична Освіта. – 2014. – № 4. – С. 132–134.
7. Шимко І. М. Дидактичні умови організації самостійної навчальної роботи студентів вищих навчальних закладів : Дис. ... канд. Пед. Наук : 13.00.04 / Ія Миколаївна Шимко. – Кривий Ріг, 2003. – 196 с
8. Гончаренко С. У., Олійник П. М., Федорченко В. К., Фоменко Н. А., Поважна Л. І. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: навч. Посіб. Для студ., магістрів, асп. І викл. Вищ. Навч. Закл. — К : Вища школа, 2003. — 324 с.
9. Самостійна робота студентів: навч.-метод. Посібник / Марія Швед. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 205 с.
10. Буряк В. Керування самостійною роботою студентів // Вища школа. -2001. -№4-5.

Марина КРУПЧУК

ОСОБЛИВОСТІ ОНОВЛЕННЯ ІМІДЖУ, РЕПУТАЦІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*(науковий керівник – канд. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна)*

Актуальність теми полягає у тому, що студентське самоврядування є важливим елементом в системі вищої освіти та відіграє важливу роль у формуванні майбутніх лідерів українського суспільства. Умови воєнного стану суттєво впливають на діяльність студентського самоврядування та вимагають нових підходів до формування іміджу, репутації та менеджменту у закладах вищої освіти.

Метою даної теми є аналіз проблем, що виникають в діяльності студентського самоврядування в умовах воєнного стану, а також запропоновані рішення для їх вирішення.

Обґрунтування: Діяльність представницьких та виконавчих органів студентського самоврядування є вагомим результатом у формуванні позитивного іміджу закладу освіти. Своєю чергою імідж та репутація органів студентського самоврядування впливають на формування у здобувачів освіти основних цінностей академічної спільноти закладу, а також на їхню активність та участь у діяльності самоврядування. Крім того, менеджмент у системі студентського самоврядування може мати великий вплив на ефективність роботи виконавчих органів студентського самоврядування, їхню здатність до досягнення мети та задоволення потреб студентської громади.

Методи дослідження: аналіз наукової, освітньої та навчально-методичної літератури, а також нормативно-правової бази;

аналіз соціальних мереж та блогів; дослідження інтернет-ресурсів та оглядів користувачів.

Результати дослідження: Україна переживає непрості часи, які ставлять під загрозу всі сфери життя країни, включаючи систему вищої освіти. Війна не тільки змінила соціально-економічну та політичну ситуацію, але й викликала серйозні трансформації у вищій освіті, зокрема і діяльності органів студентського самоврядування. В нелегких умовах воєнного стану активісти студентського самоврядування стали лідерами у проведенні волонтерських ініціатив на допомогу ЗСУ, біженцям; вони також ініціювали багато різноманітних заходів щодо надання першої психологічної допомоги та сприяли різноманітним ініціативам щодо забезпечення психологічного супроводу. Студентське самоврядування є важливою складовою у взаємодії закладу освіти з владою та громадськістю в умовах війни.

Проте умови воєнного стану породили різноманітні проблеми в діяльності студентського самоврядування, наприклад, зменшення фінансування, зміна пріоритетів управління вишу та необхідність адаптації до нових складних умов, складність організації виборів представницьких та виконавчих органів студентського самоврядування тощо.

Умови воєнного стану змінили форми взаємодії студентської організації з громадськістю та громадськими організаціями. У

зв'язку з цим важливо відновлювати та підтримувати позитивний імідж студентського самоврядування, що забезпечує успішну реалізацію основних його завдань та довіру спільноти здобувачів освіти до органів студентського самоврядування.

Важливим є також питання організації менеджменту в структурі органів студентського самоврядування закладу вищої освіти. У складних воєнних умовах, коли потрібно приймати швидкі та правильні рішення, важливо мати ефективну систему управління та комунікації. Виконавчі органи студентського самоврядування мають розробляти та впроваджувати чіткий алгоритм дій щодо реалізації нагальних проблем в умовах воєнного часу, впроваджуючи ефективний менеджмент.

Позитивний імідж студентського самоврядування формується також через впровадження освітніх проєктів, направлених на розвиток комунікативних навичок активістів студентського самоврядування (школа лідерів, практичної риторики тощо).

Війна вплинула на формування студентського активу закладів освіти, зокрема, деякі студенти покинули навчання та виїхали за кордон, водночас, нові студентські лідери потребують організаційно-методичної допомоги та підтримки у роботі студентського самоврядування.

Студентське самоврядування відіграє важливу роль у питаннях безпеки учасників освітнього процесу, зокрема виконання алгоритму дій під час повітряної тривоги в навчальних корпусах та гуртожитках. В умовах війни безпека всіх учасників освітнього процесу та дотримання необхідних заходів збереження життя та здоров'я здобувачів освіти – необхідна умова повсякдення. Виконавчі органи студентського самоврядування мають створити якісний контент, який

відповідає інтересам та потребам студентської спільноти та популяризувати свою діяльність через використання соціальних мереж і блогів, що своєю чергою є ефективним інструментом для оновлення іміджу, репутації та менеджменту студентського самоврядування в умовах воєнного стану. Соціальні мережі (Facebook, Instagram, Twitter тощо), можуть бути використані для спілкування зі студентами, презентації досягнень та проєктів студентського самоврядування, а також для популяризації інформації про студентську спільноту вишу та її активність.

Створення блогу є ефективним інструментом для поширення інформації та популяризації іміджу студентського самоврядування закладу освіти. Публікація новин, інформації про проєкти та досягнення в блозі забезпечує взаємодію зі студентською спільнотою та студентськими лідерами, а також дає можливість студентам висловлювати свої думки та ідеї. Аналізуючи соціальні мережі та блоги можна визначити тенденції та настрої студентів в умовах воєнного стану, їхні запити на нові проєкти, а також імідж та репутацію студентського самоврядування. В системі управління органами студентського самоврядування важливо створити ефективну комунікацію, яка дозволить студентам вільно висловлювати свої ідеї та думки щодо роботи самоврядування.

Висновок

Отже, з метою підвищення іміджу, репутації та впровадження ефективного менеджменту в діяльності студентського самоврядування, необхідно створити інформаційне поле комунікації із залученням більшості студентів; забезпечити: розвиток іміджу та лобювання ідей студентського самоврядування в соціальних мережах та мас-медіа, створення якісного контенту, що відповідає інтересам та потребам студентської спіль-

ноти; створення ефективної системи управління та контролю; взаємодію органів студентського самоврядування з громадськими та волонтерськими організаціями; впровадження освітніх та просвітницьких проєктів;

проведення культурно-мистецьких та спортивних заходів з метою підвищення іміджу, репутації закладу освіти та студентського самоврядування зокрема.

Аліна ЛУПУЛЯК, Інга ЄРЕМЕНЧУК

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СТУДЕНТА МЕДИКА

*Буковинський державний медичний університет,
м. Чернівці, Україна*

Імідж (в перекладі з англійської image – «образ», «відображення», «престижність», «репутація») – образ, що формується в суспільній чи індивідуальній свідомості засобами масової комунікації і психологічного впливу. Особистісний імідж, розглядається як поєднання низки зовнішніх і внутрішніх факторів, які визначають «Самоімідж», виділяють сприйманий імідж – це те, як інші бачать його носія та необхідний імідж – це професійні характеристики, які повинні бути притаманні фахівцеві.

Існують пріоритетні якості особистості, за допомогою яких можливо вирішити проблеми іміджу. Їх умовно можна виділити на три групи.

До першої групи входять так звані природні якості, як комунікабельність, емпатійність, рефлексивність і красномовність. Ці якості складають набір природних обдарувань, що позначаються поняттям «вміння подобатися людям». Володіння даними здібностями та постійне тренування їх розвитку – запорука успішного створення особистого іміджу.

У другу групу входять характеристики особистості, як наслідок її освіти і виховання. До них відносяться моральні цінності, психічне здоров'я і здатність до міжособистісного спілкування. Моральна людина завжди усвідомлює необхідність жити за моральними принципами.

До третьої групи слід віднести те, що пов'язано з життєвим і професійним досвідом особистості.

Професійний імідж майбутнього лікаря –

це цілісний образ конкурентоспроможного випускника закладу вищої медичної освіти, якому властиві сформованість професійної, соціальної, інформаційно-комунікативної компетентностей, володіння професійно-комунікативною культурою.

Формування професійного іміджу – це вміння створити позитивний образ, який підкреслює кращі якості фахівця, як особистісні, так і ділові. Позитивний імідж – це довготривалий вклад у професійний та особистий успіх.

Імідж відіграє важливу роль у житті студента. Те, як студент, насправді, виглядає і поводить себе – дає можливість решті студентів зрозуміти про його навички, здібності, статус, талант. Від того, як студент сформує свій імідж залежить ефективність навчальної та майбутньої професійної діяльності студента.

Формування іміджу сучасного студента-медика особливо є важливим та актуальним завданням в умовах війни, коли підвищуються вимоги до майбутнього професіонала. Від того, як студент-медик сформує свій образ залежить процес реалізації задуманих проєктів, спілкування, успіхів, освіти.

Отже, на формування іміджу студента-медика впливають багато чинників. За особистісним іміджем студента-медика стоїть імідж батьків, імідж вчителів, викладачів та імідж університету. Потрібно пам'ятати, що від іміджу студента-медика залежить імідж всіх причетних осіб до майбутньої професії лікаря.

Використані джерела:

Барна Н. В. Імеджологія : навч. Посіб. [для дист. Навч.] / Н. В. Барна ; за наук. Ред. В. М. Бебика. – К. : Університет «Україна», 2007. – 217 с.

Бутейко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача: навч . посіб . / Н. Ю. Бутейко. – КНЕУ, 2006. – С. 46–83.

Нуреева О. С. Вдалий імідж як запорука професійного успіху / О. С. Нуреева, О. В. Скворчевська // Географія.– 2007. – №7 (83). – С. 33–36.

Особистість учителя у висловлюваннях представників вітчизняної та зарубіжної педагогіки, діячів науки, культури // Педагогіка : Хрестоматія / уклад. А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2008. – С. 14–31.

Палеха Ю. І. Імеджологія : навч. Посіб. / Ю. І. Палеха / за заг. Ред. З. І. Тимошенко. – К. : Вид-во Європ. У-ту, 2005. – 324 с.

Черновол-Ткаченко Р. І. Імідж сучасної освітньої установи / Р. І. Черновол-Ткаченко // Управління школою. – 2006. – № 19–21. – С. 92–95.

Валерія ПИЛИПЮК

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ТА РЕПУТАЦІЇ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

(науковий керівник – доц. Наталія БИЦКО)
Буковинський державний медичний університет,
м. Чернівці, Україна

З появою сучасних та необхідних напрямів діяльності вишів у лексикон увійшло багато цікавих термінологічних одиниць: імідж (від латинського *imago, imitari*), яке перекладається як «штучне подання зовнішньої форми будь-якого об'єкта, особливо особи», термін вперше зафіксовано у 1806 році в словнику американського лексикографа, мовознавця Ноя Вебстера; репутація (від латинського *reputatio* – «роздуми, споглядання, міркування»), термін вперше зустрічається у 1890 році в «Енциклопедичному словнику Брокгауза і Ефрона» та ін.

Сьогодення вимагає переосмислення багатьох векторів діяльності закладів вищої освіти. З'являється безліч різноманітних напрямів удосконалення роботи вищих навчальних закладів, метою яких є вирішення найактуальніших проблем сучасної освіти. Однією з таких є удосконалення системи студентського самоврядування у вишах, яка тісно пов'язано з іміджем і репутацією не тільки навчального закладу, а також самого студента. Вагомими чинниками розв'язання цієї проблеми є: реформування та розвиток системи студентського самоврядування; аналіз позитивного іміджу у системі освітнього лідерства; проведення заходів з метою за-

охочення студентів у формуванні свідомої спільноти університету; відповідність сучасним вимогам та міжнародним стандартам щодо формування репутації майбутнього лікаря, особливо у наш буремний час.

Система студентського самоврядування є потужним стимулом для створення гідної ділової репутації університету, підвищення його привабливості для різноманітних категорій споживачів освітньо-наукових послуг, розширення каналів доступу до ресурсів подальшого розвитку, тобто формування підґрунтя для посилення конкурентоспроможності і, як наслідок, автономності закладу вищої освіти. Все це дозволяє ефективно виконувати головну місію функціонування закладу освіти – «сприяння розвитку громадянського суспільства на основі підготовки студентів до життя як активних громадян в демократичному суспільстві і до їх майбутньої кар'єри, надання можливостей їх особистісного розвитку; створення і підтримки широкої, прогресивної бази знань; стимулювання наукових досліджень та інновацій».

Отже, реалізація іміджевої політики університету дозволить отримати значний ефект в якості залучення абітурієнтів та додаткових інвестиційних коштів для його розвитку.

**Аліна ЯКОВЕЦЬ, Мар'яна
ВОЛОДЬКО, Наталія ВАСИЛЬЄВА**

ПРАКТИКА - ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА НАВЧАННЯ В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

(науковий керівник- к. мед. н., доц. Наталія ВАСИЛЬЄВА)

Буковинський державний медичний університет

Чернівці, Україна

Надзвичайно важливою складовою навчання в університеті є практика. На практичних заняттях студенти мають можливість застосувати теоретичні знання у реальних клінічних ситуаціях. Практичні заняття можуть проводитися у вигляді симуляційних тренінгів, лабораторних робіт, клінічних стажувань, відпрацювань практичних навичок під час чергувань в лікарнях та під час курації пацієнтів.

Симуляція охоплює заходи, які спрямовані на відпрацювання практичних навичок, алгоритмів діагностики та лікування і комунікацій. Мета такого навчання - визначення прогалин у певних галузях знань, їх усунення, а також опанування практичними навичками. Оптимальним є формування центрів фантомно-симуляційного навчання у закладах вищої освіти медичного профілю, академічних або університетських клініках, прикладом якого стало створення фантомних класів і комплексу імітаційного обладнання у Буковинському державному медичному університеті.

У нашому університеті Центр симуляційної медицини - невід'ємна частина навчального процесу. Можливість цього центру передбачає відпрацювання навичок, що входять до програм і тематичних планів із більшості спеціальних дисциплін. На базі центру проводять дуже багато тренінгів, таких як: хірургічна обробка ран, надання допомоги пораненому з критичною кровотечею на догоспітальному етапі, надання першої медич-

ної допомоги та багато інших. Для здобуття практичного досвіду майбутніми лікарями у центрі наявні симулятори, серед яких – роботи-симулятори дорослої людини та новонародженого, манекен імітації пологів, гінекологічні симулятори, манекени для навчання навичкам евакуації, манекен для складної інтубації, для індивідуального та групового опанування навичок серцево-легеневої реанімації, манекен для проведення ін'єкцій, тренажери для навчання навичкам аускультативної, манекени по догляду за немовлям тощо. Операційна, пологовий зал, маніпуляційна, зал медицини катастроф, палати інтенсивної терапії дітей та дорослих обладнані усім необхідним для роботи медичним інструментарієм, відеокамерами, стереосистемами та моніторами для відстеження життєвих показників пацієнта.

З власного досвіду роботи у симуляційному центрі ми переконалися, що фантоми і симулятори дозволяють довести до автоматизму виконання навичок, моделювати більшість клінічних випадків. Суттєвим є юридичний аспект проблеми і питання відповідальності, адже практична студентська робота не пов'язана з потенційним ризиком для здоров'я і життя пацієнтів. Проте, при вивченні неврології ми звернули увагу на неможливість відпрацювання такої важливої процедури, як люмбальна пункция. Відсутність відповідних тренажерів унеможлиблює також опанування методикою проведення епідуральної блокади. Водночас, хотілося б

відмітити, що симуляційне навчання стало для нас тим самодисциплінуючим фактором, який, оцінюючи рівень практичних здібностей і вмінь, дозволяє порівняти його з рівнем інших студентів, вказавши напрями подальшого вдосконалення. Тому ми сподіваємося на подальше розширення технічних можли-

востей симуляційного центру, адже це дозволяє створити належні умови для набуття студентом професійної самостійності.

Практика допомагає краще засвоїти теорію та навчитися використовувати свої знання, розвиває клінічне мислення, що є критично важливим для майбутнього лікаря.

Олександра БІЛОУС

ТРИВОЖНІ РОЗЛАДИ У СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ БДМУ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

*(науковий керівник – к. філол.н., доц. Алла ТКАЧ)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Актуальність. Нині тривога є досить поширеною негативною емоцією в українському суспільстві, особливо серед тих, хто проживає у зоні бойових дій. Населення тривалий час перебуває у стані постійної напруги та стресу, що може призвести до розвитку низки тривожних розладів. Так, згідно з відповідними спостереженнями, у половини українців, які знаходилися на фронтовій і прифронтовій територіях, виявлено максимальні прояви тривоги. Це може бути пов'язано із постійним станом страху і небезпеки, відсутністю стабільності, сумнівами щодо мирної перспективи. Тривожні розлади додатково супроводжуються підвищеною тривожністю, дратівливістю, спустошеністю, поганим настроєм тощо. Такі симптоми можуть негативно вплинути на фізичне та психічне здоров'я людини та погіршити якість її життя.

Матеріали та методи. Обстежено 150 студентів, які навчаються на I курсі Буковинського державного медичного університету. Тривогу досліджували за допомогою скринінгової методики GAD-7. В опитувальнику запропоновано сім запитань, що мають чотири варіанти відповідей: ніколи, кілька днів, більше половини часу, майже щодня. Загальна сума балів репрезентувала показник шкали GAD-7 і могла коливатись у проміжку 0 – 21 балів. Рівень тривожності ви-

значається за такою класифікацією: 0 – 4 – мінімальний; 5 – 9 – помірний; 10 – 14 – середній; 15 – 21 – високий.

Результати дослідження. Відповідно до результатів нашого дослідження, у всіх опитаних було діагностовано тривожні розлади. Така статистика свідчить про те, що мінімальний рівень тривоги діагностовано у 59 (39,33%) опитаних, помірний – у 66 (44%) студентів I курсу. Середній рівень тривожності діагностовано у 19 (12,67%) опитаних, а високий – у 6 (4%).

Висновки. Як бачимо, постійні стрес і страх можуть призвести до виникнення тривожних та депресивних розладів, а також загострити їх у людей, які й раніше потерпали від таких проблем. На жаль, у всіх студентів-першокурсників нашого вишу виявлені тривожні розлади різного ступеня важкості.

Переконані, для профілактики та лікування тривожних розладів під час війни варто приділяти увагу психологічному супроводу населення, проведенню сеансів психотерапії. Не забуваймо про здоровий спосіб життя, що включає правильне харчування, регулярну фізичну активність і відпочинок. Крім того, важливо мати надійну підтримку рідних і близьких, які можуть допомогти зменшити тривогу та подарувати позитивні емоції.

Ірина БОБКОВИЧ

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА РІДНИМ У ПЕРІОД ВІЙНИ

(науковий керівник - к.мед.н., доц. Катерина ВЛАСОВА)

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Війна внесла багато коректив у наші життя. Змінився темп життя українців, мислення, почуття. Головні герої нашого часу – це чоловіки і жінки, що захищають країну і роблять все можливе, щоб ми мали право на вільне і щасливе майбутнє.

Практично кожен з нас має друзів, знайомих, рідних, які знаходяться на полі бою або вже повернулися. Але не всі знають як правильно підтримати людину, щоб не нашкодити.

Тож можна використовувати такі підказки:

- Не запитуйте людину про подробиці.
- Не знецінюйте досягнень.
- Не варто казати «Головне, що зараз ти в безпеці», адже у військового залишилися побратими на лінії вогню і це може спричинити неприємні почуття.
- Найкращий спосіб надати допомогу, це запитати « Як саме я можу тобі допомогти?», бо кожна людина унікальна. І для когось найкращий спосіб це виговоритися, а

для інших – взагалі не згадувати про це.

- Забезпечити комфортні умови.

Особливу роль нашого суспільства складають діти. Їм варто знати про те, що відбувається в країні і не потрібно приховувати цей факт. Дедалі частіше виникає питання: «Як пояснити дитині, що відбувається?». Тож з дітьми малого віку краще оминати конкретику, щоб не нанести травму. А вже з дітьми середнього віку можна більш відкрито спілкуватися, але весь час підтримувати і давати зрозуміти, що це тимчасово. З підлітками можна вільно обговорювати тему, як з дорослим. Але незважаючи на вік, всім дітям потрібна підтримка і допомога. Найкращий варіант, щоб відволікти, це чимось зайняти дитину (побутові справи, читання, проведення часу разом).

Варто підтримувати дітей у їх побажаннях допомогти. Для них так само важливо зробити свій внесок, для наближення до перемоги.

Яна БОДНАРУК, Ніна ЗОРІЙ

МИР І ВІЙНА З ОГЛЯДУ НА СУЧАСНУ УКРАЇНСЬКУ РЕАЛЬНІСТЬ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Загроза людському існуванню завжди тримала цивілізацію в стані емоційної напруги та тривоги, що своєю чергою створювало ситуацію вивільнення потужної енергії, направленої на створення або на руйнацію. Впродовж історії завжди були люди, що бажали миру, як і ті, що вважали війну «благогородною» справою вирішення конфліктів задля «великої світлої ідеї», що безумовно не розуміють інші (мирні) люди. Процес звільнення територій людьми «війни» супроводжується не тільки багато численними втратами та руйнуваннями, але й «просвітленням» людей, які не бажали війни, натомість їхня свідомість має прийняти її як крок до «миру у всьому світі». Багато філософів, психологів, істориків, політологів, соціологів тощо вважають, що мир і війна властиві людині впродовж всієї історії розвитку цивілізації.

Учасник першої світової війни Ернст Юнгер, німецький офіцер та письменник пише: «Чому саме наша доба є такою надміру багатою на сили, що можуть і руйнувати, і народжувати нове? Війна, батько всіх речей, це також і наш батько; він викував нас, вирізьбив та загартував, доки ми не стали собою. І завжди, поки колесо життя крутиться всередині нас, ця війна буде його віссю; війни триватимуть, поки існує людство; війна є законом природи. Ми не можемо зректись війни, інакше вона поглине нас. Справжні джерела війни вирують глибоко в нас, і всі ці мерзоти, які час від часу переповнюють світ, це лише відображення людської душі, яка проявляється в цих по-

діях» [2, с.10, 16, 51,55]). Автор наполягає на тому, що війни не починаються через політиків чи лідерів нації, а формуються у свідомості людей, що прагнуть війни, лідер тільки очолює воєнне вторгнення і натхненно реалізує прагнення суспільства воювати знову ж таки за «світлі ідеали», якими так «бажає» поділитися воююча нація з тими країнами, людьми, які її не сприймають чи не розуміють їх.

Українці на початку війни вважали путіна тотальним злом (що насправді так і є в особистісному плані) і вважали, що саме він один розпочав війну. Століттями росіяни задовольняли свої імперські інтереси за рахунок інших націй та національностей і це прагнення передавалося впродовж багатьох поколінь. Ідея «просвітлення» інших націй, держав вторгненням, захопленням не є новою, але сьогодні, в реаліях України вона є цинічною, оскільки посягає на святе – мову, віру, культуру і державність. «Темні періоди в історії були і грубе насадження ідеології, мови було природним з огляду на розвиток цивілізації (наприклад епоха середньовіччя), але у XXI столітті, коли глобалізація світу, навіть в контексті розвитку інформаційних технологій змушує нас приймати загальнолюдські цінності, що створює ліберальне середовище для вирішення конфліктів. Таким чином, нація, що сьогодні воює з іншими країнами, є такою, що втратила на загальнодержавному рівні пріоритет загальнолюдських цінностей і приречена на розпад, внутрішні конфлікти, занепад.

У свій час Віктор Франкл писав, що пошук

сенсу існування – це рушійна сила життя людини, але аж ніяк не «вторинна раціоналізація» інстинктивних потягів, людина здатна жити і навіть померти заради власних інтересів та цінностей [1, с.109-110]. З огляду на хроніку воєн, перемагає та армія во-

їни якої є носіями загальнолюдських цінностей і духу нації, волелюбні і безстрашні. Віримо в українську боротьбу за незалежність і перемогу як закономірність буття людей, що відстоюють свої цінності і свободу.

Використані джерела:

1. Франкл Віктор. Людина в пошуках справжнього сенсу. – Харків КСД, 2023. – 160 с.
2. Юнгер Ернст. Війна як внутрішнє переживання. – К.: Стилєт і стилос, 2022 – 136 с.

**Василь БОНДАР, Анатолій ОЛАР,
Любов ВЛАСИК**

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ОЧНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ЗА ОЦІНКОЮ СТУДЕНТІВ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Повномасштабне вторгнення російської федерації перевернуло життя більшості громадян України і стало небувалим викликом для організації безпечного освітнього процесу в т.ч. у закладах вищої освіти. Навіть віддалені від фронту регіони нашої держави (наприклад Чернівецька область) гостро потерпали від наслідків енергетичної війни та небезпеки повітряних атак. Доцільним стало вивчення думки здобувачів вищої освіти щодо організованого процесу навчання в умовах воєнного часу, зокрема у перший рік війни.

Матеріали та методи. Проведено онлайн опитування студентів 4-го курсу ($n=124$) щодо навчання під час весняного семестру (переважно дистанційна форма) 2021/2022 та осіннього семестру (переважно очна форма) 2022/2023 навчальних років. Розроблена анкета у Google формі містила запитання щодо переваг різних форм освітнього процесу, труднощів, з якими стикаються студенти та передбачала декілька варіантів відповідей. Використані соціологічний та статистичні методи (розрахунок та попарне порівняння відносних величин за допомогою t коефіцієнта Стюдента).

За результатами опитування найбільш прийнятною формою під час воєнного стану вважалося очне навчання навіть з перебоями у забезпеченні електрикою та Інтернетом (46% відповідей) або періодичним перебуванням у бомбосховищах під час повітряних тривог (36%). На користь дистанцій-

ної форми навчання (як це було під час карантинних обмежень) висловився кожний п'ятий респондент (20%); дистанційної у т.ч. з перервами під час повітряних тривог – кожний четвертий (26%), із перебоями живлення – 18% респондентів.

Найбільшою перешкодою для дистанційного навчання прихильники очного навчання вважали відсутність електрики та Інтернету (79%) та живого спілкування з викладачем (62%). Для прихильників онлайн навчання такі проблеми були у 40% та 19% відповідей ($p<0,001$). За дистанційної форми навчання тривогу і переживання, крім труднощів у підключенні, викликали рівень засвоєння знань (63% проти 13%) та важкість сприйняття почутого (53% проти 33%).

У здобувачів освіти заочної форми навчання виникали проблеми непередбачуваності форми навчання в межах одного заняття (аудиторія / бомбосховище) (41%) та добавлялося вирішення побутових питань (25%). Для прихильників онлайн занять найважчим в очному навчанні були віддаленість від дому (52%), труднощі в концентрації уваги в контексті реальних подій (75%) на відміну від думки респондентів, які висловилися на користь очної форми навчання – 12% та 35% ($p<0,001$), відповідно. Останні в бомбосховищах під час тривог частіше дискутували на тему заняття (46%), рефлексували (41%), менше мерзли та рідше були голодними (54%), ніж прихильники онлайн навчання – 23% ($p<0,01$), 25% ($p<0,001$) та 73% ($p<0,05$),

відповідно.

Висновки. 55% студентів найбільш прийнятною під час війни вважали очну форму навчання, навіть із врахуванням повітряних тривог та перебоїв з електрикою та Інтер-

нетом. Дистанційну форму навчання з такими ж можливими проблемами підтримали 39% опитаних. Решта респондентів (6%) виділили обидві форми освітнього процесу за певних умов.

**Едуард БОНДАРЕНКО,
Ірина ЗОРІЙ**

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність теми полягає у тому, що багато військовослужбовців ЗСУ в зоні бойових дій зазнали поранень і потребують фізичної та психологічної реабілітації з метою відновлення втрачених функцій організму внаслідок травм і поранень. З огляду на психологічний стан, фізичну втому всі, хто пройшли горнило війни гостро потребують допомоги. Варто зауважити, що в українській армії є багато мотивованих вояків, які прагнуть повернутися назад у стрій. В Україні системна реабілітація взагалі відсутня – до війни з росією, вона існувала у роботі з дітьми, що безумовно не втратило своєї актуальності і в цій роботі також необхідні надзусилля у її підтримці та удосконаленні в умовах війни [3].

Від початку воєнних дій в Україні почалося формування ресурсів щодо комплексної реабілітації військовослужбовців, які повернулися із зони бойових дій. Інформаційна, медико-психологічна підтримка воїнів, особливо із пораненнями різного ступеню, є нагальною необхідністю як показує міжнародний досвід. У США до початку будь-якої операції вояки проходять курси бойової стійкості, або бойової філософії – це допомагає людині осягнути, що її очікує в бойових умовах, зокрема сформовані групи, що контролюють стрес. Вони виїжджають на місця з підрозділами і повертаються з ними на ротацію. І якщо відбувалися певні інциденти, вони проводять дебрифінги (одноразова неструктурована психологічна бесіда з особою, яка пережила екстремальну ситуацію чи

психотравму з метою зменшення заподіяної психологічної шкоди), обговорення ситуацій, ініціюють окремі курси з повернення до цивільного життя [2].

Ще однією проблемою є реабілітація військовослужбовців, які набули інвалідність під час проходження військової служби, зокрема норми українського законодавства не передбачають можливості їхнього звільнення, військові з інвалідністю і далі проходять службу, хоча і визнаються обмежено придатними, перебуваючи у військовій частині, вони не забезпечені умовами для проходження належної реабілітації. «Дуже потрібне законодавство щодо можливості звільнення інвалідів, які набули інвалідність або тих, які вже були інвалідами і пішли на фронт добровольцями, але зараз військову службу вони не витягують фізично», – зазначає адвоката Дар'я Панфілова і наполягає на тому, що більшість військовослужбовців соромляться просити допомогу у реабілітації, стверджуючи, що вони самі справляться з проблемами. «Важливо для вояків і їх командування знати – необхідно своєчасно звертатися по медичну допомогу, своєчасно лікуватися і не запускати ситуацію, яка з часом може стати критичною», – зазначає адвоката [1].

Українські науковці в галузі психології активно досліджували дану ситуацію ще з 2014 року, оскільки про повномасштабну війну, яку розпочне росія всі знали, але, як не парадоксально це звучить, ніхто не вірив, можливо з огляду на пріоритет життєстверджу-

ючих цінностей, які вже сформувалися в українців на противагу росіянам. Відома психологиня Тетяна Титаренко багато уваги у своїх наукових розвідках присвятила психотравмі та її наслідкам, вивчаючи зокрема і міжнародний досвід. Професорка зазначає, французькі вчені виявили, що «відновлення і повернення в професію є особливо складним для солдатів, які потерпають через хронічний ПТСР та переживають моральні конфлікти. Успішна реінтеграція пов'язана з можливістю відновлення зв'язку з власними особистісними ресурсами, серед яких підкреслюють значення рівня усвідомленості,

оптимізму, самооцінки, мудрості та сміливості, що забезпечують конструктивні зміни (Belrose, Duffaud, Dutheil, Trichereau & Trousselard, 2019; Pietrzak, Feder, Singh, Schechter, Bromet & Katz et al)[4, с.211].

Таким чином, Україна гостро потребує фахівців в галузі медицини та психології, які мають забезпечити повноцінне функціонування системної реабілітації воїнів ЗСУ, а також залучення різноманітних волонтерських громадських організацій, в тому числі і міжнародних, які могли допомогти в підготовці фахівців-реабілітологів з метою надання медико-психологічної допомоги.

Використані джерела:

1. Меркулова Наталія. Якщо військовий потребує реабілітації... Що не так? // Режим доступу: <https://gromada.group/news/statti/28037-yaksho-vijskovij-potrebuye-reabilitaciyi-sho-ne-tak>

2. Реабілітація і медицина для військових Перехід від тактики до стратегії // Режим доступу:

<https://www.mil.gov.ua/ministry/zmi-pro-nas/2018/05/18/reabilitacziya-i-mediczina-dlya-vijskovih-perehid-vid-taktiki-do-strategii/>.

3. Стебловська Анна «Реабілітація лише на паперах»: як в Україні відновлюють здоров'я військових після поранень// Режим доступу:

<https://suspilne.media/398714-zitta-vijskovih-pisla-poranen-zminuetsa-nazavzdi-intervu-zi-spivzasnovnikom-reabilitacijnogo-centru/>

4. Титаренко Т. М. Ландшафти особистісних трансформацій унаслідок травматичного воєнного досвіду// Український психологічний журнал № 1 (13), 2020, с.209-222.

Julia BUGAJ, Oleksandra GARVASIUK

WAR IN UKRAINE: WHAT ARE THE IMPACTS ON THE INDIVIDUALS?

*PhD, assistant of professor Garvasiuk Oleksandra Vasylivna
Bukovinian State Medical University,
Chernivtsi, Ukraine*

Being safe is a basic need in a person's life. It is the basis for a mental health for everyone. This sensation of feeling safe has been destroyed by Russian invasion in Ukraine by February 24th, 2022. Even before that date the nine-year-long conflict in eastern Ukraine had left 3 million people in need of humanitarian assistance. Military personnel have a distinct point of view on war compared to people who have not served. Although both - soldiers and civilians - suffer in times of war, women and children suffer atrocities in particular.

Death, injury, sexual violence, malnutrition, illness, and disability are some of the most threatening physical consequences of war, while post-traumatic stress disorder, depression, and anxiety are some of the emotional effects. The terror and horror spread by the violence of war affects every aspect of existence. Due to war everyday lives are altered. Each person, experiences a range of different emotions during stressful situations. Emotions during the war are diverse. But one of the main emotions are fear, panic, anxiety and anger. Mental anguish associated with war may occur in direct as well as indirect exposures. Direct exposure is life-threatening situations like violence. Indirect stressors are death of family members or caregivers, financial difficulties, geographical movement and constant disruption to daily life.

Moreover, warfare can affect people who are outside of the conflict. Steve Sugden –

famous American psychiatrist observes that «Civilians, soldiers, and those consuming the war through social media can develop the typical psychological profile of trauma» as well.

War affects human's life in various aspects. Human societies have been seriously influenced by wars as settlements, open framework, hospitals and the exceptionally texture of human life have been devastated. War brings immeasurable sorrow and political and economic instability. People's lives and everyday lives are at stake. People have emotional and physical scars for the rest of their lives. War annihilates communities and families and regularly disturbs the social and financial improvement of countries. The impacts of the war incorporate long-term physical and mental harm to children and grown-ups, as well as a diminish in property and populace.

Originally, I am from Poland. I am a student at Bukovinian State Medical University. I and my family, as well as the entire country of Poland, support Ukraine very much in every field. My family and a lot of Poles took refugees to their own homes. From the beginning, we have supported Ukraine, and we will continue to do so forever. We provide humanitarian aid, military aid and diplomatic assistance. Refugees received social and health support. Poland and Ukraine - we are a family! Ukraina – my jesteśmy z wami. (Ukraine – we are with you).

Слава Україні!

Used literature:

1. <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-war-has-impact-people-s-health-beyond-bullets-and-bombs>
2. <https://www.allstarsit.com/blog/psychological-resilience-during-wartime>
3. <https://www.psychreg.org/psychology-war/>
4. <https://www.apa.org/international/united-nations/un-matters/rathi-war.pdf>
5. <https://dovidka.info/en/psychological-support-during-the-war/>

**Анастасія ГАБАКОВСЬКА,
Вікторія ОСИПЕНКО**

ПРОФІЛАКТИКА СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ МЕДИЧНОЇ СЕСТРИ У ЧАСИ ВІЙНИ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Емоційне вигорання під час війни впливає на психічне та фізичне здоров'я й відчутно погіршує якість життя. У науковій психології цей термін відсутній, але практичні психологи визначають його як емоційну втому або виснаження, яке розвивається на фоні подій і новин про війну. Ознаками ЕВ є: дратівливість від новин; неготовність читати новини; втома від контенту, пов'язаного з війною; апатія; часта зміна емоцій; песимістичний настрій. Медичні сестри, лікарі, психологи, волонтери, поліція, ДСНС, військові, журналісти - люди, чия професійна діяльність тісно пов'язана з наданням допомоги та напруженою роботою є групами найбільшого ризику і більш схильні до проявів ЕВ. Все більшої актуальності, в таких реаліях, набуває тема профілактика синдрому емоційного вигорання (СЕВ) медичної сестри.

Існує значна кількість наукових робіт щодо профілактики СЕВу серед медиків, проте в літературі відсутні дослідження синдрому емоційного вигорання медичної сестри у часи війни.

В червні- жовтні 2022 року нами було проведено емпіричне дослідження СЕВ серед медичних сестер різнопрофільних відділень лікарень Чернівецької області. Результати проведених досліджень свідчать про високу емоційну значущість для медичних сестер (незалежно від типу лікувальної установи) психотравмуючої ситуації війни та необхідність проведення серед них про-

філактичних та психокорекційних заходів.

Розроблена нами програма профілактики СЕВ медичної сестри має два рівні. Перший рівень включає заходи впровадження психогігієнічних рекомендацій з оптимальної організації праці на робочому місці, режиму праці та відпочинку, а також впровадження заходів/комплексів корекції первинних проявів СЕВ та ЕВ під час війни (стрес-менеджмент медичного працівника): імплементація втручань ВООЗ малої інтенсивності задля подолання прогалин в охороні психічного здоров'я України: «Самодопомога плюс», «mhGAP», «Управління проблемами плюс».

Для вторинної профілактики СЕВ та ЕВ й психокорекції синдрому «вигорання», у випадку вже сформованої «резистентії», заходи повинні бути спрямовані на запобігання переходу психіки медичної сестри до повного виснаження, у випадку сформованого виснаження — на недопустимість психосоматичних і астенодепресивних розладів [4].

За результатами емпіричних досліджень, найбільш важливими «зонами профілактичного впливу СЕВ» є психоосвіта; тренінг комунікативних навичок; тренінг управління конфліктами/медіація; психоконсультування та психокорекція (індивідуальна, групова, групи Балінта); медичне самовдосконалення. Найбільш важливим для медичних сестер, на нашу думку, є формування навичок усвідомленого «активного слухання», формування та розвиток умінь «Сократівських

питань»; регулювання власного емоційного стану; навички менеджування стресу.

Отже, реалізація програми профілактики СЕВ медичної сестри у лікувальних установах сприятиме підтримці психічного здоров'я

медичних сестер та дозволить отримати навички відчуття «внутрішнього балансу» між служінням – роботою, людяністю – професійністю, емпатійністю – безпристрасністю медичної сестри в умовах війни.

Використані джерела:

1. Caltaway M. Advancing Palliative Care: The Public Health Perspective. Foreword / M. Caltaway, F. D. Ferris / / J. Pain Symptom Management. - 2007. - Vol. 33 (5). - P. 483-485.
2. Stjernsward J. The Public Health Strategy / J. Stjernsward, K. M. Foley, F. D. Ferris / / J. Pain Symptom Management. - 2007. - Vol. 33 (5). - P. 486-493.
3. Palliative cancer care a decade later: accomplishments, the need, next steps— from the American Society of Clinical Oncology / F. D. Ferris, D. Bruera, N. Cherny [et al.] / / J. Clin. Oncol. - 2009. - Vol. 27. - P. 3052-3058.
4. Б. А. Локай, Н. І. Рега Аналіз ризику розвитку синдрому «емоційного вигорання» у медичних сестер гематологічного відділення комунального закладу Тернопільської обласної ради «Тернопільська університетська лікарня» Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/276628421.pdf>

Мирослава ГОЛОВКА

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

*(науковий керівник – викл. Матвій ДАРІЙЧУК)
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Високий темп сучасного життя є фактором, що створює психоемоційне навантаження. Постійна напруга негативно впливає не тільки на стан нервової системи, а й на весь організм. Люди деяких професій контактують зі стресовими факторами практично постійно, що стовідсотково можна сказати про працівників медичної сфери діяльності.

Високий рівень психічної стійкості до стресових ситуацій є важливою умовою збереження, розвитку і зміцнення професійної самореалізації особистості та і власного здоров'я в цілому. Професійний стрес - це складна психофізіологічна реакція працівників, яка виникає в результаті суб'єктивної оцінки впливу зовнішніх факторів (професійно-міжособистісних і професійно-соціальних) під впливом факторів внутрішньоособистісних.

В наші часи, стрес став ендемічною проблемою в охороні здоров'я, сприяючи виникненню проблем, які в свою чергу знижують ефективність і продуктивність медичного працівника. В наукових джерелах зазначають, що «невідповідність між вимогами до роботи та наявними ресурсами, конфлікти на робочому місці, низька заробітна плата, напружений робочий графік - є лише деякими факторами», які значною мірою пов'язані з професійним стресом серед працівників охорони здоров'я. Сьогодні до всіх вищевказаних чинників додалася ще й війна. За статистичними даними нового дослідження

Міжнародного кадрового порталу hh.ua від початку повномасштабного вторгнення близько 70% українців відчують на собі стан емоційного вигорання на фоні стресу.

Потрібно зазначити, що для медичного працівника однією з невід'ємних особистісних характеристик є стресостійкість, бо основне завдання лікаря за будь-яких подій - рятувати життя людей. Зберегти стійкість індивідуальності під час війни сприяють наступні психологічні ресурси: рівень самооцінки, підтримка в соціумі, задоволення базових потреб, вміння розслабитися та жити з гумором. Одним із найпотужніших засобів позбавлення емоційної напруги є свідомість, тобто відображення у психіці людини ідеальних образів дійсності, яке допомагає правильно вчинити в тій чи іншій ситуації. Навіть в сьогоденних умовах ми можемо творити, любити і отримувати задоволення від того, що дарує нам життя.

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що у стресових умовах людина може відчувати різноманітний «букет емоцій»: апатію чи депресію, злість чи шок. І це нормальна реакція організму. Для того аби запобігти загостренню ситуації потрібно намагатися реально сприймати ситуацію, усвідомити той факт, що зараз війна, не боятися говорити про свої страхи та ділитися власними переживаннями з близькими людьми.

Використані джерела:

1. Marta Sanchez-Zaballos, Maria Pilar Mosteiro-Diaz. Resilience among professional health workers in emergency services. – P. 928.
2. Iryna Shcherbakova. Professional activity stress factors of health workers. – P. 184-168.
3. Маляр - Газда Н. М. Емоційне вигорання – актуальна проблема медицини сьогодні. Науково-практичний журнал для педіатрів та лікарів загальної практики-сімейної медицини. С. 15–18.
4. Hingley P. The human Face of Nursing. Nursing Mirror. No. 159. 1984. P. 19–22.

Катерина ГОНЧАРОВА, Алла БОРИСЮК

ПСИХОЛОГІЧНА ЗНАЧУЩІСТЬ САМОДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Будь-яка криза – соціальна, політична чи економічна – має парадоксальний відтінок: вона відсікає минуле, розриває прив'язаність до старого, але вказує на майбутнє. У нинішній ситуації військового стану ця потреба стала ще гострішою. Нині необхідно самостійно приймати рішення, керуючись доцільністю, безпекою, а також інтуїцією.

Наше покоління не має досвіду війни. Перше, з чим зустрічається людина під час військових дій – це страх і тривога. Ці стани розрізняються наявністю та відсутністю об'єкта. При страху людина може точно описати, чого вона боїться і чому, тоді як при тривозі особистість не здатна це зробити через відсутність чіткого об'єкта. Проте ці реакції є нормальними. Нормальними є абсолютно всі емоції: смуток, страх, тривога тощо. Також допустима будь-яка реакція на стрес. Наприклад, тремор, скутість, збудження. Відповіді нашої лімбічної системи сигналізують нам боротися, тікати або завмерти.

Варто зазначити, що нормально відчувати тривогу під час війни, якщо вона не заважає задовольнити основні потреби людини. Це як тло, що сигналізує про небезпеку. Важливо при необхідності звертатися за допомогою, допомагати іншим при можливості й дякувати за допомогу.

Задля збереження психічного здоров'я в нинішній ситуації важливо повертатися до планування свого майбутнього. Як не дивно, ми повинні активно мріяти, планувати і фантазувати про майбутнє. Наша свідомість, наш мозок не може довго нормально функціонувати в так званій порожнечі. Свідомість повинна бути наповнена не лише страхом і сумнівами, а й планами та мріями. Нові поставлені завдання, чітка мета можуть зменшити тривожну напругу. Тож потрібно забезпечувати та підтримувати власну безпеку та безпеку дітей, своїх близьких, а також домашніх тварин; підтримувати зв'язок з родичами, знайомими, сусідами, друзями та колегами; довіряти тому, хто готовий допомогти; опиратися на власні можливості й шукати нові ресурси; усвідомлювати та приймати можливості, які пропонують нові умови життя.

Отже, з метою підвищення стресостійкості необхідно прийняти власні страхи, активувати власну діяльність (допомога іншим, турбота про близьких, участь у громадській діяльності, волонтерство, творчість), чітко планувати кожен день і складати приблизний тижневий план дій, враховуючи варіанти розвитку поточної ситуації, використовувати власні копінг-стратегії.

Аліна ГУЛІЙ, Алла БОРИСЮК

ОСОБЛИВОСТІ ТОЛЕРАНТНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Як відомо, толерантність означає дотримання своїх переконань та визнання цього права за іншими; сприйняття і розуміння форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Толерантність є невід'ємною складовою сучасного суспільства. Згідно з Декларацією принципів толерантності ООН, кожна людина, група людей, держава повинна толерувати.

Толерантність держави визначається світоглядом, традиціями, переконаннями, віросповіданням. Упередженість, стереотипізація, глузування, безпідставне звинувачення, стигматизація, сегрегація, остракізм, домагання, залякування, дискримінація, репресія, вигнання, мова ненависті, насадження власного світогляду – це все суперечить толерантності, а також використовується агресором у війні.

Минулого року росія порушила закони, вторглася на чужу землю. Вона породжує насильство, брехню, несправедливість. Якщо ми приймемо світогляд ворога (росії), це загрожуватиме нашому життю як нації та цілісності нашої країни. Неможливо толерувати до страждань, одна із заповідей толерантності – нульова терпимість до насильства.

Одним з наслідків війни є вимушено переселені особи. Люди, які опинилися в чужому місці, не вдома. У новому місці вони, зазвичай, відрізняються від тамтешніх жителів. Суспільство, яке приймає переселенців, стикається не лише з новими людьми, а й з іншим світоглядом, звичками, переконаннями. Виявом толерантності є уміння розуміти та сприймати інших, відмінних від себе. Щоб толерувати до інших, потрібно чітко знати власні пріоритети та виявляти самоповагу. Лише коли людина відчуває повагу до себе, вона здатна демонструвати повагу до інших людей. Це – основа етичних (толерантних) відносин. Мирне і гармонійне суспільство будується завдяки толерантності. Толерантність – сучасний вид миротворення.

Отже, толерантність не ототожнюється з відмовою від своїх поглядів і переконань, з терпимістю до несправедливості. Толерантність ототожнюється з повагою, балансом, безпекою, життєвою гармонією. Обов'язок кожної людини – толерувати до іншої людини, обов'язок держави – забезпечувати толерантність у всіх сферах: соціальній, правовій, економічній тощо. Неможливо та небезпечно толерувати війну.

Тетяна ГУЦУЛЯК, Алла БОРИСЮК

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я: ЯК ЙОГО ЗБЕРЕГТИ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Від психічного та психологічного здоров'я громадян залежить не лише якість життя окремих людей, а й ситуація в країні загалом. Те, що традиційно визначається як соціально-психологічний клімат у суспільстві, прямо й безпосередньо впливає на темпи економічного розвитку країни, культурну ситуацію, становлення громадянського суспільства тощо.

Проблема психічного та психологічного здоров'я населення України набуває все більшої актуальності. Кількість психічних розладів та межових станів стрімко зростає. Велика кількість наших співгромадян мають невротичні проблеми, що типові не лише для «перехідного» суспільства, з його економічною нестабільністю, високим рівнем безробіття, високим темпом життя і великою особистою відповідальністю, а й у зв'язку з військовим станом, коли втрачаються звичні цінності, руйнуються старі стереотипи та змінюються поведінкові патерни.

Протягом життя кожна людина вирішує низку складних ситуацій. Відомо, що нині українці переживають кризовий час через повномасштабну війну, яку розгорнула російська федерація. Як би складно не було, всі ми повинні зберегти своє психічне здоров'я.

Під час війни (а особливо на її початку) мабуть кожен з нас відчував високу тривожність, напругу, ступор, плач, депресію і страх втратити своє життя або життя своїх рідних та близьких людей. Щоб мінімізувати ці психічні реакції, психологи рекомендують: підтримувати активність (займатись фізичними вправами або ж робити побутові справи),

що допоможе тілу позбутись фізичної напруги; мінімізувати перегляд новин та читати інформацію тільки в перевірених джерелах (постійний перегляд новин перевантажує наш мозок); проводити більше часу зі своїми рідними та близькими людьми (у військовий час всі ми відчували страх втратити рідних і зрозуміли, що потрібно цінувати кожну хвилину, проведену разом); турбуватися про інших (можна долучитися до волонтерської діяльності: плести маскувальні сітки, принести речі, допомагати коштами тощо); використовувати різні техніки релаксації – це можуть бути дихальні техніки (зробити звичайний не глибокий вдих і на затримці дихання по черзі напружити всі-всі м'язи тіла від пальців ніг до голови, потримайте 2-3 секунди максимально сильну напругу, і з видихом розслабтесь, повторіть кілька разів); виділяти час для прогулянки (перебування на свіжому повітрі зменшує стрес та депресію); дотримуватися режиму харчування (люди під час стресу часто забувають про те, що потрібно поїсти, і не відчувають апетиту або навіть голоду, тому харчуватись краще за звичним режимом, тобто за тим режимом, до якого звикли раніше).

Отже, ми можемо дійти висновку, що значущість нашого психічного стану є важливою складовою, особливо в кризовій ситуації. Чим більш потужний наш життєвий ресурс, тим легше подолати кризові настрої та оволодіти навичками збереження психічного здоров'я.

Віталіна ДОКІЄН, Алла БОРИСЮК

ВПЛИВ ВОЛОНТЕРСТВА НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

У сучасному світі волонтерство є дуже поширеним явищем.

Волонтер – це людина з великої літери, яка добровільно і безоплатно надає допомогу потребуючим. Про волонтерський рух в Україні сьогодні з захопленням і зацікавленістю говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Сьогодні у важкий воєнний час ці люди роблять все можливе, щоб допомогти як окремим людям зокрема, так і державі загалом. Волонтери відчують гордість за те, чим займаються, відчують себе певною мірою самореалізованими та потрібними Україні. Це надзвичайно мотивує допомагати й надалі, залучати нових людей та привернути увагу інших країн, які також цілком можуть допомагати нам. За допомогою волонтерства люди розуміють важливість такої роботи для держави загалом. Волонтерський рух є важливий і для самих волонтерів, адже це – можливість для вияву своєї позиції, інтересів, цінностей. Люди які займаються волонтерством набу-

вають нових знань та удосконалюються, розвивають та формують у собі низку якостей, а саме: емпатія, доброзичливість, милосердя, толерантність та інші особистісні й професійні якості. Низка досліджень вказує на те, що люди, які хоча б кілька годин щомісяця волонтерять, почувають себе краще. Вони фізично здоровіші й емоційно стабільні, бо відчують свою значимість. Адже волонтер, розвиваючись, робить щось корисне для інших. Неможливо не посміхнутись, побачивши вдячні очі. У процесі волонтерської діяльності в організмі виділяються дофамін та окситоцин, які роблять людей щасливішими.

Отже, можна зробити висновок, що волонтерська діяльність – це надзвичайно великий поштовх до самореалізації, адже за допомогою такої діяльності людина розвивається, самореалізується, а також, що дуже важливо, набуває професійних навичок, що впливають на становлення професійної ідентичності в подальшому.

Анна ДОЛІНСЬКА, Марина ТИМОФІЄВА

АНІМАЛОТЕРАПІЯ – ЗАСІБ РЕАБІЛІТАЦІЇ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Тварини є одними з перших психотерапевтів, що надають психологічну допомогу людині. Спілкування людей з твариною сприяє розширенню можливостей емоційного реагування страхів, агресивності, почуття безпорадності й самотності, знімає психічне напруження, дозволяє переживати зміни та шукати ресурси в самих собі, дає заспокоєння та впевненість.

Зараз актуальною є тема терапії за допомогою тварин – анімалотерапія (ААТ). Ця діяльність розвивається у всьому світі. Тваринотерапія – це сплановані освітні, психологічні та соціально-інтегративні заходи з тваринами для дітей, підлітків, дорослих та людей похилого віку з когнітивними, соціально-емоційними та руховими порушеннями. До них також належать заходи, спрямовані на зміцнення здоров'я, профілактику та реабілітацію.

Мета дослідження. Провести теоретико-методологічний аналіз ефективності застосування анімалотерапії (ААТ), розкрити її види та функції; дослідити механізми покращення психологічного та психічного здоров'я людини в процесі не направленої та спрямованої взаємодії людини і тварини.

Матеріали та методи дослідження: для розв'язання поставлених завдань було використано комплекс теоретичних методів, а саме: аналіз, синтез та узагальнення представлених у науковій літературі матеріалів щодо сучасного стану досліджуваної проблеми.

Результати дослідження. З листопада 2021 року по січень 2022р. проводився систематичний пошук теми дослідження у електронних базах даних (PubMed, MEDLINE з повним текстом, Scopus, PsycINFO, Web of Science Core Collection). Дослідження показали, що терапія за допомогою тварин – це підходи до покращення психічного здоров'я у процесі психотерапії, що виникає під час взаємодії людини з твариною. Емоційне відновлення та позитивна психологічна трансформація часто відбуваються, коли відносини між людиною та твариною-терапевтом зростають. Термін «анімалотерапія» інтерпретується як метод лікувально-терапевтичного впливу за допомогою домашніх тварин, з використанням як безпосереднього контакту з твариною, так і їх зображенням, іграшками і образами.

Терапія за допомогою тварин – це підходи до покращення психічного здоров'я у процесі психотерапії, що виникає під час взаємодії людини з твариною. Емоційне відновлення та позитивна психологічна трансформація часто відбуваються, коли відносини між людиною та твариною-терапевтом зростають. Термін «анімалотерапія» інтерпретується як метод лікувально-терапевтичного впливу за допомогою домашніх тварин, з використанням як безпосереднього контакту з твариною, так і їх зображенням, іграшками і образами.

Вперше про те, що тварини здатні зцілювати людей, згадував у своїх працях ще Аві-

ценна. Гіппократ підкреслював лікувальну користь верхової їзди. Греки виявили здібності собак, а єгиптяни – у кішок. В Давній Індії лікували пташиним співом. У Канаді активно ведуться дослідження з питань вмінню собак передбачати епілептичні випадки у дітей тощо.

Історія каністерапії почалася 1790 р, коли члени Союзу друзів з англійського графства Йоркшир створили лікарню для душевнохворих. Вони замінили традиційний для того часу метод лікування за допомогою гамівної сорочки й таблеток на християнські принципи співчуття, любові, взаєморозуміння й довіри, а замість ліків почали використовувати собак. Лікарі відзначили позитивний вплив тварин на хворих – у них знизилася агресія й частота нападів.

Борис Левінсон – засновник методу Каністерапії і як науковий метод починає набувати популярності із другої половини двадцятого століття. Левінсон використовував собаку «Джинглс» на сеансах психотерапії, щоб допомогти дітям краще висловлювати свої почуття. Бріккель використовував кішок у лікарняній палаті для пацієнтів похилого віку. Фрідман та його колеги виявили, що домашні тварини зменшують ризики хвороб та покращують здоров'я. У США існує міжнародна організація терапії тваринами. Давно розвинена каністерапія в Англії. Там у ролі собак-терапевтів часто використовують лабрадорів. У деяких країнах підготовка собак-терапевтів ведеться на рівні держави. В Україні також розвивається ця діяльність, але ще не так стрімко. Наразі існує проект Закону України про терапію за допомогою тварин (зоотерапія), який виставлено на голосування, якщо підтримують його, то будуть спеціалізовані центри для підготовки собак-терапевтів.

Отже, з-поміж найпоширеніших видів анімотерапії виділяють такі: каністерапія –

терапевтичні та реабілітаційні методи за допомогою спеціально навчених собак; фелінотерапія – метод зоотерапії, що передбачає контакт пацієнта з кішкою. Фелінотерапія застосовується для лікування людей похилого віку, людей з інвалідністю, а також дітей з фізичними та психічними вадами. Муркотіння кішки – це певні звукові коливання (частота від 20 до 50 Герц), що стимулюють процес зцілення. Іпотерапія – метод анімотерапії із залученням спеціально навчених коней, який застосовується для стимулювання центральної нервової, опорної та опорно-рухової систем людини. Дельфіни мають потужну енергетику, після спілкування з ними у дітей спостерігається поліпшення в роботі мозку.

Видами тваринотерапії є наступні: спрямований (використання спеціально навчених тварин по розроблених терапевтичних програмах); ненаправлений (взаємодія із тваринами в домашніх умовах).

Люди похилого віку живуть на самоті. Як правило, це призводить до появи депресій та захворювань. Старим людям допомагає спілкування з тваринами та турбота про них – це і є основою тваринотерапії.

Під час військових дій в Україні (2022р.) вже понад 2 000 000 українських дітей стали біженцями. Їхній шлях до відновлення буде, на жаль, довготривалим. Співпраця з командою терапевтів з Ізраїлю, які 15 років назад розробили унікальний терапевтичний засіб і методологію: песика Хібукі, який перекладається на івриті як «Обійми», є критично важливим інструментом, що допомагає українським дітям впоратися з травмою війни, яка триває.

Граючись з песиком, дитина переносить свої важкі емоції на Хібукі і в такий спосіб запускає процес відновлення після травми. З його сумною мордочкою, довгими лапами, які дозволяють Хібукі «обіймати» дитину ці-

лий день, та іншими спеціальними функціями, песик не залишить байдужою жодну дитину.

В Україні з'являються методи ААТ для військових. Одним із методів покращення психологічного здоров'я учасників бойових дій є іппотерапія, де лікують коні. Собака-не тільки вірний друг. В нелегкий час спеціально навчені та підготовлені тварини допомагають знаходити та знешкоджувати різні небезпечні речовини, а також беруть участь у реабілітації дітей та військових. Як і будь-який психотерапевтичний метод, анімалотерапія має свої протипокази. В першу чергу – це різні види алергії на шерсть або слину тварини. По-друге, ААТ не застосовується при гострих інфекційних захворюваннях

пацієнта. Також варто підібрати вид даної терапії, в залежності від індивідуальних переваг хворого, адже якщо людина буде відчувати дискомфорт, страх або агресію, то позитивних результатів не очікується.

Функція ААТ полягає в тому, що безпосередній контакт з тваринами, допомагає людині підвищувати рівень соціалізації, а також гармонізації міжособистісних відносин в соціумі, в нормалізації психіки і знятті стресу, в задоволенні потреби людини у спілкуванні, потреби значущості для інших. Враховуючи важкий час в Україні, для учасників АТО при ПТСР, для психологічної допомоги сім'ям та дітям у військовий час варто звернути увагу на застосування ефективного методу ААТ.

Використані джерела:

1.Вовченко І. В. Іппотерапія як складова частина в реабілітації дітей з церебральним паралічем / Вовченко І.В., Євтушенко О.С. Євтушенко С.К. // Соціальна педіатрія; 36. наук. праць. Київ. Інтермед, 2003. С. 144-146.

2.Джонатан Боуен, Олена Гарсія та ін. Вплив карантину в Іспанії через COVID-19 на людей, їхніх домашніх тварин і зв'язок між людьми та тваринами. Журнал ветеринарної поведінки. Том 40, листопад-грудень 2020. С. 75-91. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1558787820300642>

3.Krause-Parello C.A. Pet ownership and older women: the relationships among loneliness, pet attachment support, human social support, and depressed mood Geriatr. Nurs. Volume 33, Issue 3, May-June 2012, P.194-203.

4.Jillian T.Teoa, Stuart J.Johnstoneb, Stephanie S.Römerb, Susan J.Thomasc. Psychophysiological mechanisms underlying the potential health benefits of human-dog interactions: A systematic literature review. International Journal of Psychophysiology Volume 180, October 2022, P. 27-48

Анна ДОЛІНСЬКА, Марина ТИМОФІЄВА

КОГНІТИВНО-ПОВЕДІНКОВА ТЕРАПІЯ: МОДЕЛЬ РОЗУМІННЯ, РОЗВИТКУ ТА САМОДОПОМОГИ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Актуальність теми. Особливого розвитку набирає популярності методи когнітивно-поведінкової терапії (КПТ) в умовах воєнного часу. Для покращення психічного здоров'я студентів-медиків важливо застосовувати сучасні психотерапевтичні підходи під час психологічного консультування та самодопомоги. КПТ є одним з провідних, сучасних, науково-обґрунтованих методів психотерапії. Вона базується на усвідомленні того, що при психологічних проблемах спотворене сприйняття реальності (себе, інших людей, майбутнього тощо), а також патогенне мислення, неадекватні дії у відповідь на існуючі проблеми є основними факторами порушення психологічного здоров'я.

Мета дослідження. Провести теоретико-методологічний аналіз розвитку когнітивно-поведінкового напрямку; розкрити механізми ефективності використання технік КПТ.

Матеріали та методи дослідження: для розв'язання поставлених завдань було використано комплекс теоретичних методів, а саме: аналіз, синтез та узагальнення представлених у науковій літературі матеріалів щодо періодів розвитку КПТ та механізми ефективності використання технік для покращення психологічного здоров'я.

Результати дослідження. Когнітивно-поведінкова терапія – це одна з найбільш популярних форм психологічної терапії, заснована на корекції когнітивної та поведінкової сфери людини. Головною мішенню цієї форми психологічної роботи є емоційні та

поведінкові реакції людини, при яких страждають відносини з оточуючими, якість життя, особистісне, внутрішнє благополуччя. Основою КПТ виступає зміна емоційних реакцій за рахунок корекції переконань, думок і подальшої зміни поведінки.

Наприклад, психологічний стан під час підготовки студентів-медиків до ліцензійного іспиту КРОК-1,2. Одні студенти починають думати про іспит в кінці 1-го курсу, є носіями постійної тривоги, незадоволення, порушення взаємодії з однолітками, проявами агресії, апатії та іпохондрії. Та якщо врахувати ще один рік 3-го курсу у студентів починає спостерігатись всі прояви дистресу.

Інші студенти поступово вчать предмети, розвиваються, отримують хороші бали, насолоджуються навчальним процесом, можливо в якому панує здорова конкуренція та самореалізація, беруть участь в конференціях, результати дослідження публікують в наукових журналах, ЗМІ. Від оцінок ситуації залежать емоційні реакції студентів-медиків. У першій групі студентів базова емоція – тривога, у другій – наполегливість, відчуття власної гідності, задоволення від розуміння навчального матеріалу та професійного зростання.

Шаблони поведінки можуть включати ті чи інші реакції з боку вегетативної та ендокринної систем, при цьому патерни готовності до вегетативної реакції на стреси у різних людей різняться.

Засновником когнітивного підходу вважа-

ють американського психотерапевта Аарона Бека, який запропонував його для терапії емоційних розладів. Існуючі на той момент способи терапії мали на увазі, що причина розладу криється поза самим пацієнтом, А. Бек запропонував шукати цю причину всередині свідомості.

У сучасній практиці використовується когнітивно- поведінкова терапія, що об'єднала у собі підходи когнітивної і поведінкової терапії, які до певного етапу розвитку психологічної науки існували окремо. Об'єднанню підходів у 1980-х роках сприяли вчені А. Лазарус, М. Махоні та Д. Мейхенбаум. Саме вони дали наукове обґрунтування новому психотерапевтичному напрямку – когнітивно-поведінковій терапії.

Шаблони поведінки відіграють вирішальну роль у розвитку психологічних розладів. Наприклад, при депресії соціальна ізоляція є не лише її наслідком, а й фактором, що ускладнює депресивний стан пацієнта. Передбачається, що поведінка може бути змінена за допомогою тих чи інших терапевтичних методів КПТ.

Терапія прийняття і відповідальності побудована на принципах усвідомленості за свої життєві вибори. Її розробив Стівен Хайєс у 1982 році. КПТ допомагає людині усвідомити свої життєві цінності та змінити своє життя на основі цих цінностей, вплинути на те, що можливо змінити, і прийняти життєві цінності, які непідвладні контролю.

У поведінковій терапії використовуються лише методи, ефективність яких була підтверджена експериментальним шляхом, причому перевага надається технікам, які мають однозначно позитивний вплив.

Найпоширеніші з них: проста вправа на подолання сильної тривоги – це нормалізація дихання; техніка «заземлення», коли ви зручно сідаєте і міцно ставите ноги на під-

логу, відчуваєте, що ноги надійно стоять, далі відчуваєте вагу тіла і те, що воно надійно розміщене і в безпеці. Добре працює поєднання «заземлення» з дихальною вправою; концентрування уваги на чомусь іншому (Від ста відняти три, потім від отриманого числа віднімати три, і так далі).

Техніки поведінкової активації в КПТ – це моніторинг власної активності, планування/організація часу та призначення градуйованих завдань. Метою цих технік є насамперед сприяти виходу пацієнта з тунельного мислення, злоякісного кола депресії, при якому типовим є пасивність, уникнення вирішення важливих завдань та проблем – і це в свою чергу призводить до накопичення проблем та нового кола негативного мислення та афекту. Поведінкова активація сприяє підвищенню загального тону, зменшенню кількості часу, що пацієнт проводить у депресивних «роздумах», вона також сприяє виявленню негативних думок, які стають на перешкоді до поведінкових змін – ці думки стануть фокусом наступної стадії когнітивних втручань. Організація власного часу, встановлення списку справ, їх організація в часі, «розбивання» їх на маленькі фрагменти сприяє також тому, що є більше шансів, що пацієнт зможе поступово вирішувати важливі справи, а відповідно це формує відчуття контролю над власною життєвою ситуацією, зменшує пригніченість та відчуття безпомічності. Техніки поведінкової активації подаються у формі домашніх завдань. Неспроможність виконати певні завдання є також терапевтично цінною, оскільки дозволяє виявити ті думки/переконання, які блокують важливі поведінкові зміни. Важливою ціллю технік поведінкової активації є теж збільшення позитивних активностей, що сприяють позитивному настрою і є ресурсними для пацієнта.

Отже, КПТ є методом вибору у терапії усіх тривожних розладів: простої і соціальної фобії, панічного розладу, посттравматичному стресовому розладі (ПТСР), розлади харчової поведінки, ОКР, депресії тощо. КПТ належить до групи найефективніших втручань з доказовою базою, тому у терапевтичних протоколах їй відводиться місце серед «втручань першого вибору».

КПТ допомагає нам залишатися в тонусі виявляти ірраціональні власні думки та прак-

тикувати раціональне мислення. КПТ не вчить людей думати «позитивно», вона спрямована на розвиток об'єктивного, критичного, корисного мислення, на звільнення від ілюзій, помилкових суджень та переконань, подолання не корисних моделей мислення та поведінки. Протидіючи цим дисфункційним моделям, КПТ допомагає долати психічний розлад, запобігати його рецидивам, зміцнювати резильєнтність – і загалом бути творцем щасливого та змістовного життя.

Використані джерела:

1. Beck A., Freeman A., Davis D. Cognitive therapy for personality disorders. Guilford Press, New York, 2004.
2. Taylor S. Clinician`s guide to PTSD: A cognitive-behavioral approach. – NY: Guilford Press, 2006.
3. Романчук О. КПТ тривожних розладів: модель розуміння, терапії та емпіричні докази ефективності. 2014. URL: <https://i-cbt.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/RomanchukAnxiety-disorders.pdf> (Дата звернення 19.03.2023).
4. Романчук О. Психотравма та спричинені нею розлади: прояви, наслідки й сучасні підходи до терапії. 2012. URL: https://i-cbt.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Romanchuk_PTSO.pdf

Ірина ДУМЕНКО, Марина МОЛДОВАН

ЕМОЦІЙНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

«Навіть переможна війна — це зло, яке потрібно запобігти мудрістю народів».

Отто фон Бісмарк

Актуальність теми: Воєнний час сильно впливає на психічне здоров'я людей. На фоні стресу можуть виникати різні розлади психіки, такі як: депресія, посттравматичний стресовий розлад, неврози, психози, які своєю чергу негативно впливають на здоров'я та центральну нервову систему. Війна вже всередині кожного із нас: на лінії фронту вона є фізичною, за його межами — емоційно-психологічною. Є необхідність адаптуватися до стресових ситуацій, які викликають стресові фактори.

Мета: Головною нашою метою є навчитися керувати своїми емоціями, оскільки усі негативні емоції, це цілком природна реакція на надмірний стрес, у якому ми перебуваємо весь цей час і вони мають право на існування.

Матеріали та методи дослідження: Аналіз літературних джерел та засоби масової інформації.

Зміст (Основна частина): Ми пам'ятаємо рекомендацію, яку повинен знати кожен пасажир літака? «У випадку розгерметизації салону спершу одягніть кисневу маску на себе, а вже потім – на дитину чи на іншу людину біля вас, яка потребує вашої допомоги». Безцінна рекомендація, чи не так?

Ми склали алгоритм дії коли в твоїй державі війна: підготувати тривожну валізу на випадок евакуації або переходу в укриття. В тривожній валізі має бути: паспорт і копії всіх необхідних документів, гроші (банківські

карти та готівку), ключі від помешкання та машини, зарядні пристрої для мобільних телефонів, павербанки, батарейки, пакети, аптечка, теплий одяг, гігієнічні засоби, вода, продукти харчування, ліхтарик, сірники, запальничка, свічка).

Правильно складений алгоритм дій у надзвичайних ситуаціях вбереже Вас від стресу та допоможе в майбутньому.

Усвідомлення такого стану подій може підштовхнути людину у правильному напрямку. Тобто самотужки, або при допомозі рідних – а також із практичного психолога, якщо людина наважиться звернутися до спеціаліста – пережити посттравматичний стресовий розлад та інші прояви розладів психіки і піти далі.

Воєнний час призводить до змін в соціальному житті, кожен із нас неодноразово спостерігає надмірну агресивність людей навколо або ж тривожність, а також надмірне споживання алкоголю та наркотиків.

Тому зараз важливо: допомагати один одному онлайн/офлайн; тримати зв'язок, м'яко переконувати, жартувати, підбадьорювати; берегти себе і турбуватися про своє життя; варити каву, дякувати, малювати мему.

Висновок: Кожен із нас у такий важкий час для нашої держави виконує те, що вважає за потрібне. І тільки від нас залежить наше майбутнє. Попри всі труднощі та перешкоди ми повинні допомагати військовим. Кожен із нас повинен зараз знайти в собі

сили та слова підтримки аби врівноважити ментальне здоров'я себе та своїх близьких. Адже, тільки в холодному розумі людина здатна перебороти труднощі. Головне - це злагоджена робота, підтримка оточення та

емоційно-стабільний психологічний стан кожного із нас. Чим більше ми докладемо зусиль до цього, тим швидше настане день перемоги!

Merwin Prakash Ebenezer, Garvasiuk Oleksandra

THE PSYCHOLOGY OF WARTIME IN THE SYSTEM OF STUDENT SELF-GOVERNMENT: UNDERSTANDING THE IMPACT ON HIGHER EDUCATION

*(assistant of professor Garvasiuk Oleksandra)
Bukovinian State Medical University,
Chernivtsi, Ukraine*

The effects of war and the impacts of the aftermath of the war on the psychology of human beings is well known. The impacts on the system of student self-government within the higher education system is none less, but at the same time is not dealt with as compared to the other organisations. This thesis is exploring the psychological impact of war on the student self-government and the role it plays in for and on behalf of students and the higher education community.

A war is the ultimatum for student self-government, since any natural disaster can be understood by the students and their self-government will be motivated to stand strong and help themselves and the affected fellow-people. But a war or wartime has a huge impact psychologically and mentally on the system of student self-government which leads to trauma, frustration and unrest. This wartime dose not leave a wound to be healed, but psychological scars which may be carried on to the next generations, affecting their ability to function the way they were designed. This can impact the purpose of student self-government to function efficiently and effectively support the needs of the student body. The course/path of the students will be altered, bringing about divisions among the students. It can even break up the student self-government.

Unlike the earlier times when wars were limited to the borders, the present-day wars are fought with missiles, drones and bio wars

and more the threat of nuclear war. The worst effect of wartime on the student self-group will be discomfort and instability due to political fallouts, lack of communication with other organisation, lack of resources etc. This will have huge psychological disorders and imbalances on the students and they may tend to fail to recover and bounce back. Students can get overstressed and it may lead to difference in opinions, heated arguments and disorder among students.

It is imperative that all out efforts should be taken to make the student self-government self-reliant and strong during the wartime and after. For this, the student self-government needs to be psychologically strong. To arrest or overcome these challenges, we must come up with strategies to upkeep the psychological well-being of students and the student-government as a whole. This can be achieved with regular planning and re-planning for preparedness to encounter war such as: counselling sessions, lectures and healthy debates on cooperation, mock drills, skits on awareness of effects and aftermath of war, remedial measures on recovering and bouncing back from the effects of wartime, meditation.

It can be concluded that the student self-government cannot be side-lined as a minor organization. It needs to be understood and explored as to how self-government plays a pivotal role in effective student governance. Hence psychological awareness and strength

to be instilled in the student self-government morally will lead to grooming of strong and to stand strong and stand up to any kind of good citizens to a nation. war. A well supported student self-government

Used literature:

1. <https://www.allstarsit.com/blog/psychological-resilience-during-wartime>
2. <https://dovidka.info/en/psychological-support-during-the-war/>

Владислав КАЗЄВ, Ніна ЗОРІЙ

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СТУДЕНТАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

В умовах війни актуальними питаннями для студента, є питання: «Як продуктивно навчатися під час війни?», «Як опанувати тривогу та подолати стрес і налаштуватися на творчий освітній процес?». Під час воєнних дій студенти можуть відчувати тривогу, страх, незахищеність та відчуття безпорадності, що своєю чергою призводить до зниження ефективності навчання та дезорганізації індивідуальної освітньої траєкторії студента. Очевидно – війна торкається кожного громадянина України: всі українці під час війни перебувають в ситуації психологічної травматизації [1].

Студент в умовах воєнного стану має самоорганізуватися на навчання та здобуття в майбутньому омріяного диплому, який дасть можливість працювати на благо України та її розвиток.

У зв'язку з цим, необхідно насамперед зберігати психічне здоров'я, зокрема: організувати здоровий відпочинок, займатися фізичною активністю, спортом, вести здоровий спосіб життя, налагодити харчування, уникати «токсичних» людей, більше позитиву, оптимізму навіть у найдраматичніших ситуаціях життя.

Планувати кожен день та розклад на відносно короткий проміжок часу - доба, тиждень і таким чином, контролювати свій час є неодмінною умовою життя в екстремальних умовах. Навчання і відпочинок не мають співпадати в часі.

В ситуації психологічної травматизації студент має зберігати спокій та не панікувати,

зосередитися на тому, що у своєму повсякденному житті контролює – це ефективне навчання в міру власних можливостей.

У кожного студента є індивідуальні способи психологічного розвантаження: волонтерство, громадська діяльність, музика, хобі тощо.

В період війни в Україні налагоджений алгоритм надання психологічної допомоги та психологічної реабілітації. У закладах вищої освіти України є можливість звернутися до практичного психолога по допомогу, якщо студент не може самостійно протистояти постійному психологічному тиску і отримати допомогу.

Соціальні мережі студенти можуть використовувати як інструмент для отримання інформації, налагодження зворотного зв'язку з однокурсниками та викладачами, обміну досвідом, взаємодопомоги та підтримки. При цьому необхідно засвоїти правила інформаційної гігієни: ставитися до інформації критично; перевіряти інформацію; слухати професіоналів (нагнітання, намагання викликати емоції, а не оперування фактами – непрофесійність експерта); не читати тексти, де є крикливий заголовок, радикальні оцінки ситуації, сенсації, катастрофи тощо; не намагатися переглянути і прочитати все та сформулювати власний короткий список надійних джерел, з яких можна черпати достовірну інформацію, можна скористатися «Білим списком» від Інституту масової інформації; очистити власний інформаційний простір; не поширювати інформацію, у до-

стовірності якої не впевнені; дозувати використання соціальних мереж; всюди використовувати українську мову; контролювати час використання гаджетів [2].

Отже, якщо дотримуватись таких, звичайних порад, навчання студентів значно полегшиться, а це своєю чергою наблизить усіх нас та Україну до перемоги!

Використані джерела:

1. Вагнер Вікторія. Як зберегти психічне здоров'я під час війни. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/yak-zberegiti-zdorov-ya-pid-chas-viyni-psihologiya-poradi-likarya-50302409.html>
2. Юлія Панченко. 10 правил інформаційної гігієни. Режим доступу: <https://ua.hive-mind.community/blog/323,10-pravil-informacii-noyi-gigijen>

Анна КОШИРЕЦЬ, Денис СТОЛЯР

КЕРУВАННЯ СТРЕСОМ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Під впливом зовнішніх факторів та особистісних характеристик у військовослужбовця формуються певні психічні стани. Їх інтегральна характеристика в конкретних умовах службової діяльності називається функціональним станом. Момент переходу від стану адекватної мобілізації до стану динамічного неузгодження визначає стійкість військовослужбовця до стресу, або стресостійкість.

Керований бойовий стрес надає професійній діяльності необхідної пильності, прояву сили волі військовослужбовців у досягненні завдань і поставлених цілей. З іншого боку, безконтрольний бойовий стрес може викликати нестабільну, не передбачену або шкідливу поведінку, яка руйнує або заважає виконанню поставлених завдань.

Навчання особового складу підрозділу має ґрунтуватися на підготовленості кожного військовослужбовця, на сформованості його навичок і вмінь. Формування цих психічних утворень і якостей у військовослужбовця командир здійснює на основі довіри та встановлення ефективного спілкування, активного слухання та зворотного зв'язку з кожним воїном. Основне завдання командира є менеджмент стресу в підрозділі та допомога особовому складу в збереженні його ефективності та забезпеченні їх безпеки при здійсненні діяльності в зонах низької компетентності (дискомфورتу) і некомпетентності (страху) [2].

Для успішного управління стресами військовослужбовців командири підрозділів зобов'язані знати:

1. Стрес - це універсальна адаптивна ре-

акція військовослужбовця на небезпечну або невизначену, однак значущу ситуацію, в умовах відсутності адекватного стереотипу поведінки або при неможливості його застосувати.

2. Частіше за все стрес виникає у складній або новій для військовослужбовця ситуації, у випадку яскраво вираженого ризику, можливого або реального конфлікту.

3. Стрес - це захисний механізм управління поведінкою військовослужбовця з метою підтримання його виживання. Об'єктивно стрес виявляється в мобілізації нервової, імунної, серцево-судинної, м'язової систем. Суб'єктивно стрес сприймається, перш за все, як стан напруженості.

4. Стрес є ефективним механізмом управління військовослужбовцем у простих ситуаціях, але утруднює здійснення складної, цілеспрямованої діяльності, перш за все, погіршуючи точність, швидкість і творчість мислення.

Перевагами стресу для військовослужбовця є: виділення додаткової енергії для розв'язання проблем; організм «підказує», що робити - уникнути, втекти, напасти або заховатися; нервова, імунна і серцево-судинна системи адаптується. Недоліками стресу для військовослужбовця є: організм «підказує», в основному, примітивні реакції, які суперечать свідомому вибору; при сильному стресі імунна система виснажується, нервова та серцево-судинна системи напружуються [1].

Отже, стрес «змушує» військовослужбовця діяти не з метою розвитку, а з метою виживання. Тому доти, поки військовослужбо-

вещь не розвинув свою свідомість до рівня, хідною умовою його ефективної діяльності, близького за силою до рівня його несвідомого, технології керування стресом є необ-

Використані джерела:

1. Коширець В.В., Шкарлатюк К.І. Особливості організації особистісного простору військовослужбовців з ознаками ПТСР. Психологічні перспективи. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2020. Вип. 36. С. 124–143.
2. Коширець В.В.. Особливості надання психологічної допомоги особам з ПТСР. Психологія: реальність і перспективи. Рівне, 2017. Вип.8. С. 128-133.

Анастасія КРУПКО

ВІЙНА ОЧИМА СТУДЕНТКИ ПЕРШОГО КУРСУ*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

У житті людини трапляється багато несподіванок. І буду чесна, не всі ми можемо швидко адаптуватись до цих змін. Так в Україні до кожного її мешканця в кожен дім у кожную родину увірвалося війна. Справжня, не та про яку ми дивились у фільмах чи по телебаченню. До ранку 24 лютого ми не усвідомлювали, як приємно все ж таки прокидатися від звуку будильника, а не від вибухів бомб та виття сирен.

Мій ранок 24 лютого почався з тривожного голосу мами. Та ще страшніше була її фраза: «Насте, прокидайся, почалася війна...». Що ж можу сказати, це була жахлива звістка. Я опинилася у дивному стані коли розумієш реальність і в той самий час намагаєшся її ігнорувати. Мене переповнювали страх, занепокоєння, тривога і розуміння, що треба щось робити. Я швидко допомогла мамі зібрати найнеобхідніше. Наступний крок - пошук найближчого укриття. В новинах постійно звучало, що ворог знищує військові об'єкти. Ввечері я дізналася, що загинуло близько 50 людей з військової частини. Усі були пригнічені. За що?! Чому?! Навіщо?!

Всі були шоковані від подій, які стрімко розвивалися. Тато розмовляв із сусідом, мама заспокоювала мого братика, а я сиділа на

кухні та слідкувала за новинами. Раптом пролунав телефонний дзвінок від найкращої подруги. Її голос налякав мене не на жарт, вона кричала, що у військовий об'єкт біля її будинку влучила ракета. Будинок де вони проживали затрясло, батьків не було вдома, лише вона та її молодший брат. Від почутого я не знала, що говорити. Чим допомогти? Як заспокоїти? Що порадити?

У всього є початок і кінець, і день змінює ніч... Все у нас буде, потрібен лише час. Вже минув рік з початку клятої війни. І ми якби це бездушно не звучало стали звикати до виття сирен повітряної тривоги і похмурих стін підвалів. Та за цей рік ми об'єдналися та стали одним цілим і тепер нас не зупинити. Українці як ніколи стали згуртованими та єдиними у своєму бажанні іти до кінця, до перемоги над ворогом. Кожен з нас вносить свій на перший погляд маленький, але такий неоціненний внесок: гривня яку ти задонатив на ЗСУ, сітка яку ти плетеш після пар, і навіть твоє спілкування з близькими та рідними наближає нас до перемоги.

Ми пам'ятаємо слова Українського Пророка: Борітеся-поборете. Вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава. І воля святая! Слава Великому Українському народу!

**Світлана МАРІНОВА, Аліна ГУШЕВАТА,
Любов ВЛАСИК**

ЗМІНИ У СВІТОГЛЯДІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Освіта як культурна цінність не може бути перервана ні пандемією, ні війною. На даний час можемо констатувати, що освітній процес у вищій школі був налагодженим та відбувався з максимальними заходами безпеки за обох викликів, зокрема щодо протиепідемічних заходів та безпеки в період воєнного стану. Однак, думка про те, що хто хоче, той завжди знайде можливість вчитися була радше виключенням серед студентів і потребувала вивчення в умовах війни. Матеріалом дослідження слугували результати онлайн опитування студентів 4-го курсу Буковинського державного медичного університету щодо загальної характеристики освітнього процесу та оцінки його ефективності. Використаний соціологічний метод та методи описової статистики.

Абсолютна більшість студентів охарактеризували освітній процес під час війни як збільшення власної відповідальності (56%), усвідомлення цінності спілкування з одногрупниками (45%), отримання чогось більшого, ніж просто знання (24%). Водночас кожний 4-й респондент погодився з твердженням, що навчання під час війни це «втрачені можливості». Більшість відповідей (54%) підкреслювала безумовну ефективність очної форми навчання і лише 4% студентів вважали її неефективною; 14% відповідей стосувалися кращого облаштування бомбосховищ для можливості продовження навчання під час повітряних тривог. Негативні реакції

студентів щодо фізичного середовища могли загострюватися на тлі стресу, що підкреслювало важливість створення відчуття безпеки та надання емоційної підтримки викладачами або одногрупниками.

Серед відповідей студентів щодо змін у світогляді, які відбулися за останній рік були наступні варіанти: захоплення мужністю воїнів збройних сил України (ЗСУ) (77%); готовність задонатити для перемоги за першої нагоди (59%); посилення почуття патріотизму (49%); повага до праці волонтерів (44%) та бойових медиків (41%); внутрішня необхідність активної участі в інформаційній війні (19%). Майже половина від кількості опитаних позитивно оцінили волонтерство у поєднанні з навчанням. У третині відповідей (32%) була готовність здійснювати це. Особливу зацікавленість студентів викликала допомога волонтерським організаціям у сортуванні та видачі ліків внутрішньо переміщеним особам, які їх потребують (47%). Кожний третій респондент (35%) вважав, що якісна освіта – це також вклад у перемогу та відбудову країни.

Висновки. Здобувачі вищої освіти переосмислили низку подій, які відбулися за перший рік війни. Вони відчули більшу відповідальність за здобуття знань, навчилися цінувати спілкування, аналізувати процеси, які відбуваються в суспільстві. Вони є патріотами, вболівають за ЗСУ та готові допомагати волонтерам.

Ольга МЕЛЬНИК, Вікторія ОСИПЕНКО

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ-ПСИХОЛОГА ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПСИХООНКОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність. Сучасний темп життя, епідеміологічна ситуація у світі, соціально-політичні потрясіння, які переживає країна, провокують стан хронічного стресу високого рівня, що в сукупності з іншими чинниками впливає на розвиток онкологічних захворювань. Пацієнти з онкологічними захворюваннями відчують надмірні психічні навантаження від початку обстеження/встановлення діагнозу, протягом лікування, включаючи ефекти побічної дії хіміо-/променевої терапії та в період ремісії. Вони стосуються самого пацієнта, його соціального оточення та медиків-онкологів. Зростає затребуваність у фахівців психоонкологічного (ПО) профілю в Україні, до дипломна підготовка яких здійснюється за спеціальністю «Медична психологія».

Мета роботи: визначити особливості формування необхідних компетентностей майбутнього лікаря-психолога для здійснення ПО допомоги.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури, систематизація методичних матеріалів щодо психологічного консультування пацієнтів з онкологічними захворюваннями, стандартизоване інтерв'ю, техніки арт-терапії.

Аналіз науково-методичних джерел показав, що ПО як наука, започаткувалась у 70-х минулого століття, 80-х - ризик онкології у особистостей «типу С», незабаром це відкинуто. ХХІ ст. - офіційне визнання ПО та включення психосоціальних інтервен-

цій до європейських стандартів надання медичної допомоги пацієнтам з онкологічними захворюваннями [2]. В Україні ПО запроваджена нещодавно і здійснюється переважно лікарями-психологами лише у великих онкологічних центрах і клініках.

Аналізуючи методичні матеріали психологічного консультування, виявлено основні компетентності лікаря-психолога в ПО: вміння та навички ведення індивідуальної роботи з пацієнтом та його сім'єю, а саме сприйняття його та їх, розуміння та утримання/контейнування їхньої біди, виокремлення бажань та конфліктів як пошук ресурсів, сприяння інтегративним процесам та подача імпульсів особистісному розвитку в житті з хворобою; групова робота з лікарями та медсестрами, щоб сприяти ефективній комунікації (більш висока психосоціальна компетентність цих професійних груп); вміння ведення тренінгів для працівників онкологічних відділень з метою зняття навантажень та зниження емоційної напруги. При цьому, онкопацієнти схильні до фокусування на хворобі, звуженні свідомості та кількості особистісних контактів, своїх інтересів; вони швидко втомлюються, стають більш пасивними, наростає астенія, апатія; емоційний статус – домінує відчуття безнадії, пригніченість, що у значному ступені зумовлено наявним соматичним дистресом (сукупністю симптомів хвороби), а також внутрішньоособистісними переживаннями стосовно прогнозу захворювання [3].

Якими можуть бути реакції лікаря-психолога на тісну взаємодію з онкохворими та психодопомога пацієнтам у моменти страждань протягом різних стадій розвитку хвороби, починаючи з діагнозу та інколи закінчуючи смертю? Це залежить від особистості лікаря-психолога, особистого досвіду та загальної стресостійкості, власного розу-

міння життя і смерті й здатності приймати життя.

Отже, основною компетентністю майбутнього лікаря-психолога для здійснення ПО допомоги, яка має бути сформована протягом здобуття освіти у виші є формування навичок стресостійкості та комунікації.

Використані джерела:

1. Колесник Е.А., Маляров С.А., Стаховский Э.А «Психоонкология в Украине – начало новой эры?». – 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://health-ua.com/article/5650-psihoonkologiya-v-ukraine---nachalo-novoj-ery>
2. Матреницький В.Л. «Забута психоонкологія: про необхідність психотерапії та психосоціальної реабілітації в профілактиці рецидивів та метастазів онкозахворювань». – 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.clinicaloncology.com.ua/article/20963/zabytaya-psihoonkologiya-o-neobxodimosti-psixoterapii-i-psixosocialnoj-reabilitacii-v-profilaktike-recidivov-i-metastazov-onkozabolevanij>
3. Cohen L., Cole S.W., Sood A.K. et al. (2012) Depressive symptoms and cortisol rhythmicity predict survival in patients with renal cell carcinoma: role of inflammatory signaling. PLoS One 7: e42324.
4. Miller G.E., Chen E., Parker K.J. (2011) Psychological stress in childhood and susceptibility to the chronic diseases of aging: moving toward a model of behavioral and biological mechanisms. Psychol. Bull., 137(6): 959.
5. Wentzensen I., Mirabello L., Pfeiffer R.M., Savage S.A. (2011) The association of telomere length and cancer: a meta-analysis. Cancer Epidemiol. Biomarkers Prev., 20(6): 1238–1250.

Петро МЕТЛИЦЬКИЙ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОБОТИ БІБЛІОТЕК У ВЕКТОРІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

(науковий керівник - к.біолог .н., доц. Евеліна ЛЕНГА)

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Ще з початком агресії сусідньої держави у 2014 році, а особливо після її повномасштабного вторгнення у 2022 році, українські бібліотеки проводять роботу не лише на інформаційному та просвітницькому фронтах, але й є потужними центрами соціально-психологічної підтримки людей, що найбільше постраждали від воєнних дій – внутрішньо переміщених осіб (ВПО). У 2014р. за егіди Міністерства культури України розпочався та продовжує втілюватися у життя проект «Бібліотеки як центр підтримки громад в умовах воєнної загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами» (наказ №773 від 18.09.2014р).

Робота бібліотек у цьому напрямку базується та реалізується не лише на використанні власного досвіду, але й у тісній співпраці із зарубіжними партнерами та інтеграції у проекти, започатковані міжнародними організаціями, асоціаціями та товариствами.

Так, наприклад, у 2016 році канадський уряд заснував програму під назвою «Бібліотечні партнерства з облаштування» (Library Settlement Partnerships, LSP) для підтримки облаштування та інтеграції новоприбулих, у тому числі біженців і ВПО. За допомогою цієї програми публічні бібліотеки отримують фінансування для надання послуг з облаштування побуту та соціалізації ВПО, а саме - мовна підготовка, допомога в пошуку роботи та адаптація в громаді. У Сполучених Штатах Америки, за ініціативи Американської

асоціації бібліотек (ALA), розроблено інструментарій у вигляді методичних матеріалів під назвою «Бібліотеки реагують: підтримка біженців, шукачів притулку та іммігрантів», щоб допомогти бібліотекам розробити план роботи та заходи у підтримці біженців та ВПО у своїх громадах. Посібник містить ресурси та рекомендації для бібліотек щодо надання мовної допомоги, правової інформації та культурних програм.

Щодо Європейського союзу, то, наприклад, урядом Німеччини створено «Центри привітання» в публічних бібліотеках для надання послуг біженцям та ВПО. Центри пропонують мовні курси, допомогу в пошуку роботи та культурну орієнтацію. Програма успішно сприяє інтеграції та допомагає біженцям і ВПО отримати доступ до урядових послуг і ресурсів.

У публічних бібліотеках Австралії розроблено програму під назвою «Нові прибульці» для підтримки облаштування біженців та ВПО. Програма пропонує курси англійської мови, культурну орієнтацію, а також допомогу в пошуку роботи та житла. Програма успішно сприяє соціальній та культурній адаптації та допомагає мігрантам інтегруватися в австралійське суспільство.

Насамкінець, бібліотеки успішно виконують роль адаптаційних центрів для ВПО в різних країнах світу. Організуючи мовні курси, допомагаючи у пошуку роботи та у культурній адаптації, бібліотеки можуть віді-

СЕКЦІЯ 4

гравати важливу роль у сприянні соціальної інтеграції та підтримці в облаштуванні побуту та налагодженні соціокультурних контактів біженців і внутрішньо переміщених осіб у нових громадах.

Дар'я МЕХАНОШИНА, Вікторія ОСИПЕНКО

ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ДРУЖИН ВІЙСЬКОВИХ

(науковий керівник – к.псих.н. Вікторія ОСИПЕНКО)

Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна

Масштаби російського вторгнення покликали до війська сотні тисяч українських чоловіків і жінок. Вони захищають країну, а країна має допомогти їм, забезпечити необхідною підтримкою. Авторитет військового і його сім'ї набуває все більшого визнання в суспільстві. Психологічні зміни військовослужбовців загалом, а учасників бойових дій зокрема впливає на клімат сім'ї. Сім'я проходить складний етап і проживає стадії прийняття «нового», щоб зберегти здорові стосунки.

Мета нашої роботи – проаналізувати та систематизувати результати досліджень науковців щодо психологічної адаптації дружин військових.

Методи дослідження: бібліографічний метод, теоретико-методологічний аналіз наявних наукових джерел та систематизація.

Існують відмінності життєвих труднощів під час відсутності чоловіка та після його повернення. Первинно жінка стає «головою» сім'ї. Їй доводиться збільшувати сферу відповідальності та обов'язків. Зазвичай дружини військових відчують фізичне та психологічне навантаження, іноді фінансові труднощі. Після повернення чоловіка його психологічний стан та життєві настанови часто не співпадають з очікуваннями дружини: виникає сімейний дискомфорт та напруження у стосунках, часто виникають конфлікти після повернення чоловіка із зони бойових дій.

Зовнішній, соціальний ресурс не завжди відіграє конструктивну функцію. Дружини

вказували на неоднозначність ставлення з боку оточення: підтримка близьких надає сили, а зневіра чи прихований осуд зі сторони оточуючих викликає тривогу, часто, навіть агресію.

Варто відмітити, що «соціальне бачення війни» та «авторитет родини військового» відіграють важливу роль у поновленні особистісних ресурсів дружин бійців.

Немає статистично доведених досліджень та доказової бази в Україні, проте ми переконані, що існує нагальна потреба психологічної підтримки серед дружин військових.

До питань психологічного супроводу сімей в світовій психологічній практиці відносять: проблема адаптації чоловіка до мирного (сімейного) життя і подолання його агресивності, особливості комунікації з ним, пошук власних ресурсів для відновлення емоційної врівноваженості та особистісного зростання тощо. Існують випадки, коли омріяна ротація може закінчитись руйнуванням родини, якщо дружина/дівчина не може сприймати «нову версію чоловіка». Особливості соціалізації до мирного життя проходить вся сім'я.

Загалом, жінки, чи чоловіки, які є військовими, повинні бути готові до того, що їхнє життя може бути складним та змінним. Проте, за підтримки, гнучкості та самостійності, вони можуть успішно подолати будь-які виклики, з якими стикаються військові сім'ї.

Отже, пошук та використання дружинами військовослужбовців особистісних ресурсів здійснюється індивідуально, часто безпосе-

редньо в процесі переживання складної життєвої ситуації. Важливо створювати психоедукаційні програми та центри для опанування жінками навичок ефективного використання особистісних ресурсів, засобів самодопомоги та самозбереження.

Використані джерела:

1. Comtesse, H., Powell, S., Soldo, A. et al. (2019) Long-term psychological distress of Bosnian war survivors : an 11-year follow-up of former displaced persons, returnees, and stayers. Comtesse et al. BMC Psychiatry. 19:1. <https://doi.org/10.1186/s12888-018-1996-0>
2. Кондюкова В.В., Слюсар І.М. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СИЛОВИХ СТРУКТУР, ЗВІЛЬНЕНИХ У ЗАПАС Навчально-методичний посібник. – Режим доступу: <https://library.nusta.edu.ua/depositary/.pdf>
3. ОСОБИСТІСНІ РЕСУРСИ ДРУЖИН УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ СИТУАЦІЯХ Сорокіна Олена Анатоліївна, Київський університет імені Бориса Грінченка <https://orcid.org/0000-0002-6600-2979>
4. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ Збірник тез доповідей I Науково-практичної конференції з міжнародною участю 20-21 жовтня 2022 року. – Режим доступу: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/11292/1/202022.pdf>
5. Труднощі адаптації: з яким викликами стикаються родини військових після повернення захисників додому. – Режим доступу: dtrymka.in.ua/post/trudnoshchi-adaptaciyi-z-yakim-viklikami-stikayutsya-rodini-viyskovih-pislya-povernennya-zahisnikiv-dodomu-rozpovila-druzhina-viyskovosluzhbovcya

Аліса МИРОНЕНКО, Алла БОРИСЮК

КРИТЕРІЇ ГУМАНІЗМУ ТА ЛЮДЯНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Ідеологія людини та людяності завжди була і є першоджерелом суспільства. Гуманізм дає нам розуміння цінності кожного життя та кожної особистості, розглядаючи її свободу, рівність, повагу до прав іншої людини, справедливість, захист від насилля. Цей напрямок вчить нас безумовно поважати кордони іншої людини та не забувати про свої, що сприяє здоровій комунікації між людьми, стимулює загальний прогрес у світовій цивілізації, показуючи гідність особистості та внутрішню прогресуючу самостійність. В основі гуманізму завжди стоїть благополуччя людини та високоморальні стосунки між людьми, але чи можливо дійсно зберегти в собі людяність в умовах війни та ставити життя людини на перше місце.

Майже рік триває повномасштабне вторгнення росії на територію України. Багато українців втратили свої родини, дружин, чоловіків, дітей. Багато людей і зараз перебуває під постійними обстрілами, в окупації. Це вторгнення – одне з найстрашніших історичних моментів для України, що змусило нас переоцінити цінності, навчило нас більше цінувати все те, що ми маємо. Але варто зазначити, що цей важкий час також наповнений великою турботою та любов'ю. На кожному кроці ми спостерігаємо волонтерство українців: збір коштів для ЗСУ, пожертвування на дрони, автомобілі, теплий одяг, їжу, бронежилети тощо. Ще безліч людей в

західних регіонах України приймає сім'ї, які залишилися без домівок, допомагає їм психологічно. Але не тільки наша країна проявляє людяність до своїх громадян. Багато українців під час війни виїхали за кордон, де їм допомагає низка організацій та багато волонтерів вирішувати проблеми з проживанням, харчуванням, роботою, документами тощо. Буковинський державний медичний університет також не залишився осторонь і активно допомагає студентам, які є внутрішньо переміщеними особами.

Людяність має низку різних виявів. Незважаючи на те, що у слові «людяність» закладено любов до людини і турботу про неї, українці не забувають і про братів наших менших. Яскравим прикладом є те, як на фронті, перебуваючи в найскладніших умовах, військові дбають про тварин і просять також передавати корм для них. Це дає нам розуміння важливості кожного життя, попри важке становище, в якому знаходиться наша країна.

Отже, ця страшна війна згуртувала українців, виявила в них найкращі риси, які допомагають і допоможуть здобути перемогу, відбудувати країну. Народ, який, перебуваючи в жахливих умовах, не втрачає любові до життя, любові до ближнього, всіляко допомагає тим, хто потребує цієї допомоги, та ще й зберігає почуття гумору, перемогти неможливо.

Анастасія МОКРІЄНКО,
Єлизавета ЛАСТОВИЧЕНКО, Наталія МУЗИКА

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

*(науковий керівник - к. філос., доц. Ніна ЗОРІЙ)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Актуальність теми: Військова психологія як наукова галузь, в умовах війни потребує переосмислення певних методологічних підходів та концепцій. Це наука, що досліджує психологічні аспекти війни та її вплив на людей, включає аналіз різних психологічних процесів, що відбуваються у військових конфліктах, а також стрес, травму, мотивацію та психологічну підготовку до бойових дій.

Головними завданнями військової психології є підвищення ефективності військових операцій, зменшення кількості поранених та загиблих, зменшення ризику для військових та цивільного населення, а також реабілітація ЗСУ.

Мета: Проаналізувати особливості психологічного стану українців в умовах війни 2022-2023 років.

Матеріали та методи дослідження: Огляд та аналіз літературних джерел.

Зміст (Основна частина): Ми неодноразово чули, що внутрішнє відображає зовнішнє і навпаки. Кожна людина сприймає життя водночас через 2 світи: зовнішній, тобто той, що нас оточує, а саме: матеріальні речі, природа, люди та внутрішній, той до якого неможливо доторкнутися рукою, але можливо відчути емоціями, вірою, думками. Насправді цих два світи мають сильний зв'язок між собою, багато відмінностей, але й водночас подібностей. Люди чітко відчувають клімат,

який пов'язаний з природою і водночас відчувають внутрішній клімат, що пов'язаний із почуттями, позитивними і негативними. Ми можемо відчути благодать і затишок природи і водночас гармонію та спокій всередині душі. У зовнішньому світі часто відбуваються катаклізми, аналогічно й у внутрішньому можна відчути занепад і боротьбу. Отже, можна дійти до висновку, що щастя людини часто полягає в симбіозі та гармонії двох світів.

В наш час, українці мають розуміння, що таке війна. І вона, на жаль, руйнує не лише матеріальний світ людини, але й внутрішній. Війна проходить не лише на лінії фронту, вона вже всередині кожного з нас. На фронті вона є фізичною, поза ним - психологічною. Саме тому для того, щоб боротися й перемагати, людям важливо бути сильними не лише тілом, але й душою.

Як можна прослідкувати та дослідити військову психологію під час загарбницької війни росії проти України? З початком повномасштабного вторгнення, чи не кожен українець відчув шок та механізм програми самовиживання «бий або біжи». Цей психологічний стан мав прояви поведінки, коли люди масово покидали свої домівки, виїжджали за кордон, формуючи кілометрові черги, або ж навпаки, зупиняли голими руками танки та здійснювали миттєвий напад на ворогів. Перші запеклі години та дні бою, загарту-

вали нас і дали відчуття ейфорії, загально-го духу та єдності нашої нації. Але для нас став новим і той факт, що відчуття ейфорії за мить могло змінитися на почуття паніки і відчаю. Тому тепер ми чітко усвідомлюємо, що коливання настрою, є нормальним психологічним станом під час війни.

Другим яскравим психологічним проявом під час війни, стало відчуття провини великої частини українців, які перебувають за кордоном, або ж тих, в яких над головою не літають снаряди. Провину відчують всі, хто не відчуває безпосередній страх. У психології це можна відтворити своєрідною прямою, на одному кінці якої - провина, на іншому – страх. Як наслідок, через це велика частина українців втрачає мотивацію і силу жити та працювати та умовно кладе своє життя на паузу, відмовляючи собі в буденних радощах та маючи страх відчути щастя. Адже відчуття щастя моментально змінюється на почуття провини.

А що ж відчувають військові? Як війна впливає на їхній психологічний стан і з якими труднощами вони матимуть справу? Вже зараз велика частина цивільних та військових людей відчувають посттравматичний та гострий стресовий розлади. Вони проявляються нав'язливими думками, травматичними спогадами, гострою реакцією на місця та звуки, що нагадують про воєнні події, неконтрольованою агресією. Окрім цього військові відчувають розлад адаптації, що зу-

мовлює депресивні настрої та суїцидальну поведінку. Часто вони переживають стійкі зміни особистості, які можуть проявлятися пасивністю, навмисною соціальною ізоляцією, зміною самосприйняття. Саме тому кажуть, що війна залишає величезний відбиток на психіці та змінює людей. І міцність духу та терпіння повинні мати не лише військові, а також їхні рідні, які мають з ними контакт. Адже в багатьох ситуаціях найріднішим доводиться «вчитися по-новому жити» із рідними людьми, які захищали й продовжують обороняти країну. Їхня зміна поведінки та психологічні травми можуть травмувати оточуючих. Неодноразово зустрічалися випадки, коли військові агресивно реагували на свою сім'ю, або ж посеред ночі прокидали з криками та відчаєм. Така поведінка є жорстокою реальністю, яку на жаль, потрібно приймати та змінювати.

Висновок: Покоління, які прожили війну, відчули її тілом, душею ніколи не будуть такими як були до цього. Українські психологи в наші дні масово проходять різноманітні тренінги та практику з американськими та ізраїльськими психологами, які мають найчіткіше уявлення про військову психологію. Завдяки цьому наші психологи надають безцінну підтримку українцям, щоб допомогти їм справитися із стресом, пом'якшити душевний біль, пропрацювати психологічні травми та повернути смак і віру до життя.

Молинь Л. Р., Хлуновська Л.Ю., Марко В.В.

РОЗУМІННЯ ЛЮДСЬКОЇ ПОВЕДІНКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Психологічний стан і психічне здоров'я під час війни надзвичайно важливі, адже багато людей страждають від виснаження, спустошення, втоми, тривоги та паніки. Вищезазначені стани викликають питання щодо масових психологічних явищ, які роблять нас вразливими до мислення та дій, що суперечать нашій освіті, звичкам і переконанням. Тільки розуміння цих явищ допоможе діяти ефективно проти поведінки, яку гуманістичні принципи засуджують. Пізнання суспільства та окремих осіб повільно змінюється під час тривалих конфліктів є тим шляхом, що допоможе узагальнити усі доступні можливості, щоб протистояти антигуманним тенденціям.

Під час війни відбувається ряд значних змін, як колективних, так і індивідуальних. Це вагомі зміни у сприйнятті, мисленні та поведінці. Все відбувається для того, щоб людина могла найефективніше адаптуватися до реалій війни. Уникнути цього явища важко. Освіта, релігійність і філософія не є профілактичними факторами. Усвідомлюючи ці механізми, людина має можливість відновити баланс когнітивного зсуву та вплинути на цільову поведінку. Процеси можна порівняти зі змінами, які ми бачимо у пацієнтів з депресією і можливостями когнітивних/поведінкових втручань з метою змінити кінцевий результат. Щоб отримати необхідну самокритичність і занепокоєність контрольними завданнями, неминучим є безперервне дотримання норм і стандартів міжнародного права до, і особливо, під час війни. Усі армії під час навчання проходять інструктаж з правових аспектів війни. Повторення на всіх курсах і перед кожним розгортанням

збереже знання свіжими та стане чітким знаком того, що ця тема важлива і до неї потрібно ставитися серйозно. Таким чином, якщо збройні сили хочуть знизити ризик неправомірної поведінки, яка обговорюється публічно, тоді вони повинні не тільки бути стурбованими фізичною, психологічною та технічною підготовленістю, але також повинні знати, що існує етична підготовленість. Разом із чітким ланцюгом командування етична готовність забезпечує постійну перевірку етичних і правових визначень і стандартів. Стандартизовані контрольні списки можуть допомогти особам, які приймають рішення, і можуть використовуватися як інструменти контролю.

Крім того, слід уникати створення нових категорій затриманих, оскільки такі категорії ще не охоплені чинним законодавством і відкривають двері для свавілля. Досвід світової дослідницької роботи в соціальних науках і нейронауках не дає жодних очевидних причин проти будь-якої форми зовнішнього контролю навіть у військових умовах. Науковці, наприклад, стикаються з небезпекою надто зосередитися на медичній етиці та відійти від неї. Однак вони повинні представити заплановані дослідження місцевим комітетам з етики. Тому перспективним є створення комітетів з військової етики для збройних сил. Як останній крок, здається розумним активізувати етичну дискусію, особливо коли можна спостерігати поляризацію думок. Як люди та суспільства, ми не захищені від поганих вчинків, але ми можемо побудувати огорожі, щоб триматися на шляху.

Юлія МОРАРШ

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ У ВОЄННИЙ ЧАС

(науковий керівник – к. психол. н., доц. Марина ТИМОФІЄВА)

Буковинський державний медичний університет

Чернівці, Україна

Стрес – це невід’ємна складова життя кожного студента-медика протягом усього навчального процесу і подальшого професійного життя. Особливо гостро ця проблема торкається кожного під час перших місяців адаптації в університеті. Усе починається з відсутності стратегії оптимального графіку навчання, що змушує студентів опрацьовувати матеріал вночі і спричиняє тотальному виснаженню організму. Неможливо не згадати про раціональний режим харчування студентів, що є підґрунтям для загострення хронічних захворювань.

У зв’язку з ситуацією, що склалася у нашій країні сьогодні, актуальність дослідження механізмів підтримки стресостійкості серед студентів медичних вишів набуває безсумнівно вагомого значення. Адже воєнний час – це період суцільних випробувань, які вимагають величезної кількості сил, моральної витримки, сталевих волі, а майбутнє медицини – в руках молоді, що повинна вміти опановувати себе і продовжувати отримувати актуальні знання, навіть незважаючи на такі складні умови сьогодення.

Мета дослідження.

Провести дослідження серед студентів БДМУ, щодо рівня їхньої стресостійкості під час воєнного часу; проаналізувати отримані дані і надати подальші профілактичні рекомендації.

Матеріали та методи дослідження.

Для того, щоб розв’язати поставлені завдання було застосовано комплекс теоре-

тично-практичних методів, а саме: аналіз отриманих даних, синтез та узагальнення матеріалів опитування студентів та надані профілактичні рекомендації.

Для опитування студентів ми використали один із найбільш актуальних та новітніх зразків анкети, що був розроблений В.В. Бойком і є неодмінним помічником у швидкій та достовірній експрес-діагностиці схильності до тривожності.

Серед багатьох методик дослідження властивостей темпераменту, які обумовлюють стресостійкість особистості, особливу увагу привертає саме вона.

Інструкція до тесту.

Прочитавши наведені нижче твердження, підтвердіть (відповідь "так") або заперечте (відповідь "ні") кожне із цих висловлювань.

Тестовий матеріал

1. Ви були сором’язливою, лякливою дитиною.

2. У дитинстві Ви боялися залишатися вдома на самоті (можливо, боїтеся і досі). 3. Вам іноді не дає спокою думка, що Вас може спіткати щось страшне.

4. Вам страшно під час грози або коли назустріч біжить незнайомий собака (лякався в дитинстві).

5. Ви часто відчуваєте внутрішній неспокій, передчуваєте можливу біду, неприємності.

6. Ви боїтеся спускатися в темний підвал.

7. Вам часто сняться страшні сни.

8. Вас звичайно обсідають неприємні дум-

ки, коли близькі затримуються з невідомих причин.

9. Ви часто тривожитесь, аби чого не сталося.

10. Ви дуже переживаєте, коли близькі їдуть у відрядження за кордон.

11. Ви боїтеся подорожувати літаком (чи поїздом).

Обробка та інтерпретація результатів тесту.

Чим більше ствердних відповідей дав респондент, тим більш яскраво виражений у нього такий дисфункціональний стереотип емоційної поведінки як тривожність:

10–11 балів – безпричинна тривожність проявляється яскраво і стала невід’ємною рисою поведінки;

5–9 балів – спостерігається деяка схильність до тривожності;

4 бали і менше – схильності до тривожності немає.

Результати дослідження.

3 січня 2022 року по березень 2023р. проводилося анкетування серед студентів БДМУ, а саме були залучені такі спеціальності як “Медицина”, “Стоматологія”, “Медична пси-

хологія”, “Фармація”.

Загалом кількість опитаних склала – 400 осіб, з яких у 220 спостерігалася деяка схильність до тривожності, тобто за шкалою балів це становило від 5 до 9.

У 175 студентів схильності до тривожності виявлено не було і їхній набраний бал становив 4 і менше. І лише у 5 респондентів опитування, рівень безпричинної тривожності набував яскраво вираженої форми і став невід’ємною рисою поведінки.

Варто зазначити, що після проходження опитування абсолютно кожному студенту були надані рекомендації, щодо того, як зменшити рівень тривожності та підняти свою стресостійкість в умовах важкого навчального процесу і воєнних дій, що відбуваються сьогодні на території нашої держави.

Необхідно наголосити, що у критичних випадках, коли тривожність непокоїла студента занадто сильно, основною порадою було звернутися до професійного фахівця, адже, хто ж як не студент медичного закладу освіти повинен чітко усвідомлювати і дбати не лише про своє фізичне здоров’я, а й ментальне.

Використані джерела:

1. 1. Stress in medical students - PubMed. PubMed. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25607418/> (date of access: 22.01.2023)

2. Методики вивчення повсякденного стресу і способів М545 розв’язання кризових життєвих ситуацій / О. Я. Кляпець, Б. П. Лазоренко, Л. А. Лепіхова, В. В. Савінов ; За ред. Т. М. Титаренко. – К. : Міленіум, 2009. – 120 с

3. Stress and Its Effects on Medical Students: A Cross-sectional Study at a College of Medicine in Saudi Arabia. PubMed Central (PMC). URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3225114/> (date of access: 15.01.2023).

4. Stress prevalence, medical students & the Covid-19 pandemic | AMEP. Dove Medical Press - Open Access Publisher of Medical Journals. URL: <https://www.dovepress.com/the-prevalence-of-stress-among-medical-students-studying-an-integrativ-peer-reviewed-fulltext-article-AMEP> (date of access: 01.03.2023).

5. Stress among medical students in a college of medicine in... : Middle East Current Psychiatry. LWW. URL: https://journals.lww.com/mecpsychiatry/fulltext/2018/10000/stress_among_medical_students_in_a_college_of.2.aspx (date of access: 04.02.2023).

Мирослава МУШКЕВИЧ, Матвій ДАРІЙЧУК

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІВЗАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ У МОЛОДОМУ ШЛЮБІ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Соціально-психологічні, економічні політичні наслідки закономірно мають вплив на психіку особистості, перетворюються на проблему сучасного суспільства. Вивчення феномена співзалежної поведінки має велике теоретичне та практичне значення в сьогodнішній складній ситуації, оскільки співзалежність як стан призводить до деградації особистості. На сьогodнішній день, тема співзалежності мало згадується в посібниках з клінічної, вікової, сімейної, педагогічної психології. У той же час, українські та зарубіжні науковці стверджують що кількість людей схильних до співзалежної поведінки збільшується.

Мета нашого дослідження виділити основні показники співзалежної поведінки молодого подружжя.

Завдання нашого дослідження: здійснити теоретичний аналіз особливостей співзалежної поведінки у молодому шлюбі. Провести емпіричне дослідження психологічних особливостей співзалежної поведінки у молодому шлюбі. Здійснити аналіз результатів емпіричного дослідження психологічних особливостей співзалежної поведінки у молодому шлюбі.

Теоретико-методологічна база: Теоретико-методологічну основу дослідження склали положення про співзалежність як невідкладну проблему (Н. Бігун, Р. Саббі, Д. Сушко, Д. Фріл, М. Уеллс); як набути дисфункційну поведінку, що виникає внаслідок незавершеності виконання одного або кількох завдань розвитку особистості в ранньому

дитинстві (Б. Уайнхолд, Д. Уайнхолд); як поведінку спрямовану на контроль інших людей (М. Бітті); про співзалежність як сімейну проблему (М. Боуен, М. Керр, Р. Хемфелт); положення про особливості функціонування партнерів у молодому шлюбі (М. Жидко, О. Морозова, М. Мушкевич, Р. Федоренко, А. Кочарян, О. Кочарян, А. Коцар).

Методи дослідження: Відповідно до аналізу літератури були виділені такі показники співзалежної поведінки: надмірна опіка, занижена самооцінка, надмірний контроль, нечутливість до власних потреб, почуттів, жертвність, заперечення проблем, проблеми з комунікацією у сфері міжособистісних стосунків, залежність від значимих близьких тощо, що допомогло нам підібрати методи емпіричного дослідження:

- теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, пояснення, індукція та інші.);
- емпіричні (спостереження, бесіда, анкетування, тестування, метод математичної статистики).

До стандартизованих методик увійшли такі як:

- опитувальник «Діагностика поведінки особистості в конфліктній ситуації»;
- методика «Спілкування в сім'ї»;
- опитувальник «Шкала кохання і симпатії».

Зв'язок між шкалами цих методик встановлювався за допомогою факторного аналізу, які здійснюються на основі кореляцій отриманих методом моментів Пірсона.

Новизна дослідження: Уточнено визначення поняття співзалежна поведінка у психологічному вимірі сім'ї, виділені критерії співзалежності особистості, умови і механізми формування співзалежної поведінки. Розроблено діагностичний комплекс, який дає можливість дослідити вказаний феномен. Проаналізовано характерні психологічні особливості цього феномена, на основі аналізу його прояву у молодому партнерстві. Розглянуто співзалежну поведінку як надмірну емоційну залежність особистості від значущого партнера зумовленої низкою психологічних особливостей серед яких чинне місце займають характерологічні особливості особистості та ряд поведінкових патернів.

Апробація результатів та публікації: основні результати дослідницької роботи обговорювалися на засіданнях кафедри практичної психології та психодіагностики та отримали схвалення на наступних практичних семінарах, наукових конференціях:

- XV науково-практичний семінар «Актуальні проблеми практичної психології у Волинському регіоні» 25-26 листопада 2021 року.

- XIV Міжнародна науково-практична конференція «Психологічні основи здоров'я, освіти, науки та самореалізації особистості» 7-8 квітня 2022 року.

Результатами наукових досліджень висвітлені в наступних статтях:

1. Дарійчук М., Мушкевич М. Психологія співзалежної поведінки у молодому шлюбі. Актуальні проблеми практичної психології у Волинському регіоні. Луцьк: Вежа-Друк, 2021.

2. Дарійчук М., Мушкевич М. Причини формування співзалежної поведінки у молодому шлюбі. Психологічні основи здоров'я, освіти, науки та самореалізації особистості. Луцьк: Вежа-Друк, 2022.

Відповідно до результатів організованого

й проведеного теоретичного та емпіричного дослідження психологічних особливостей співзалежної поведінки у молодому шлюбі було зроблено наступні висновки:

1. Здійснено теоретичний аналіз та узагальнення психологічних особливостей співзалежної поведінки у молодому шлюбі через вивчення та дослідження чинників формування, проявів співзалежності; виокремлення особливостей функціонування молодого подружжя.

2. Визначено поняття співзалежної поведінки - як надмірної, патологічної, емоційної залежності однієї людини від важливих для неї близьких та вказано її характеристики: низька самооцінка, схильність до упереджених суджень щодо себе та зовнішнього світу, ірраціональні почуття провини, сорому, страху, надмірний контроль поведінки оточуючих, залежність від чужої оцінки, проблема у формуванні екологічних зв'язків, надмірна опіка, не чутливість до власних потреб, почуттів, жертвовність, заперечення проблем, проблеми з комунікацією у сфері міжособистісних стосунків.

3. Виділено функції, ролі, рольову поведінку, стабільність шлюбу, рівень диференціації «Я», поняття «психологічної сумісності», які відіграють ключову роль у міжособистісних стосунках та інтеграції молодого подружжя.

4. Вказано відмінності між співзалежністю, як емоційною залежністю однієї людини від значущої для неї іншої та здоровими, зрілими стосунками, де є частка емоційної залежності, проте є і простір для саморозвитку та самоактуалізації.

5. Встановлено, що у молодого подружжя з співзалежною поведінкою, високий ступінь:

- дезінтеграції сімейної структури, що ускладнює терапевтичну реконструкцію подружніх взаємин;

- почуття провини;
- вираженість показників проєктивних механізмів захисту (витіснення, заперечення утруднень, регресія тощо);

- у частини респондентів вираженість дефензивних механізмів, які характеризуються викривленою реінтерпретацією (раціоналізація, ізоляція, інтелектуалізація і т.п.);

- соматизація тривоги, що свідчить про викривлення реальних стосунків та неможливість конструктивного діалогу в парі молодого подружжя. Окреслено причини неузгодженості сприйняття емоційної сфери всередині пари між чоловіком та дружиною.

6. Визначено, що співзалежна поведінка досліджуваних партнерів молодого шлюбу характеризується:

- складністю і закритістю у спілкуванні;
- пониженою вираженістю довірливого емпатійного спілкування в молодому шлюбі;
- недостатньо налагодженим контактом в парі;

- неможливістю вільно почувати себе, спілкуючись один з одним;

- недостатнім вмінням відчувати та поважати психологічні межі іншого;

- складністю з тим, щоб почати і закінчити розмову, наявністю непорозумінь та труднощів у самореалізації;

- проблемою формування екологічних зв'язків;

- нечутливістю до власних потреб/почуттів;

- жертовністю;

- проблемами з комунікацією у сфері міжособистісних стосунків.

7. Акцентовано, про доцільність надання у достатній кількості та зрозумілій формі психоедукації щодо співзалежної поведінки, щоб клієнти могли чітко усвідомити причини, передумови, наслідки та всю глибину проблематики співзалежної поведінки.

8. Встановлено, що прояви співзалежної поведінки різноманітні і можуть

впливати на всі сфери життя людини, її світогляд, на систему вірувань і цінностей, стосунки з оточуючими та на стан здоров'я і тому потребують професійної психологічної допомоги.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми психологічних особливостей співзалежної поведінки у молодому шлюбі, проте аналіз результатів нашого дослідження приводить до висновку про суспільну значущість теми та необхідність реалізації програм психологічного супроводу шлюбного партнерства із співзалежною поведінкою, де молоді партнери можуть розвинути навички самопізнання, самоаналізу, рефлексії та почуття власної самоцінності.

Використані джерела:

1. Бігун, Н.І.. Феномен самодостатності особистості у класичній психології. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки, 6. – 2017. – С.17-25.

2. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї : курс лекцій / О. І. Бондарчук ; МАУП. – К., 2001. – 170 с

3. Грись А.М., Прокоф'єва О.О. Переживання цілісності "Я" як основа психічного здоров'я у підлітковому віці. / А. М. Грись О.О., Прокоф'єва О.О. //Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з питань охорони психічного здоров'я "Психічне здоров'я:

глобальні виклики XXI ст.". Научнопрактический журнал "Врачебное Дело", 7/2017. – С - 136-146. (SCOPUS).

4. Грищук М. М. Теоретико-методологічні засади системної сімейної психотерапії. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія і педагогіка. 2011. Вип. 18. С. 35–40.

5. Євсюкова А. О. Міжособистісна взаємодія молодого подружжя / А. О. Євсюкова // Теорія і практика сучасної психології. - 2016. - № 1. - С. 16-21. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tpcrp_2016_1_6.

6. Жидко М. Є. Особистісні чинники формування відносин подружньої співзалежності у чоловіків / М. Є. Жидко // Наукові записки інституту психології ім. Г. С. Костюка: [в 4 т.] / М. Є. Жидко. – К., 2005. –Т. 2, вип. 26. – 375 с.

7. Керр, М. Емоційна система / М. Керр, М. Боуен // Теорія сімейних систем Мюррея Боуена: Основні поняття, методи та клінічна практика / 2005

8. Кісарчук З. Г. Психологічна допомога сім'ї : навч. посіб. : у 3 кн. / З. Г. Кісарчук, О.І. Єрмусевич – К. : Главник, 2006.

9. Козловська Е. В. Психологічна готовність молодого подружжя до гармонізації стосунків : дис. ... канд. психол. наук. / Е. В. Козловська. – К., 2010.

10. Коцар А. Стратегії копінг поведінки та психологічна готовність осіб віку пізньої зрілості до прийняття вікових змін. Вісник Харківського національного університету. 2015. С. 15–20.

11. Кочарян А. С. Проведение психологического семейного консультирования: Учеб.-метод. материалы по психологии семейных отношений.– Х.: ХГУ, 1990.– 26 с.

12. Кочарян О. С. Особистість і статеву роль: симптомокомплекс маскуліності/фемініності в нормі та патології: Автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.04 / Київ. держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка.– К., 1996.– 48 с

13. Мельник О.В. Психологічні особливості соціальної реінтеграції учасників бойових дій / О.В. Мельник // Психологія національної безпеки і благополуччя особистості: тези І Міжнародної науково-практичної конференції, 14-15 березня 2019 р. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. – С. 115-118. 102.

14. Методологічні закономірності формування автентичності фахівців соціономічних професій: [монографія] / В.Л.Зликов, С.О.Лукомська, С.О. Копилов [та ін.]; за ред.. В.Л. Зликова. – К., 2017. – 336 с. 104.

15. Молода сім'я в Україні: проблеми становлення та розвитку. Київ: Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. С. 12–68.

16. Мороз Р. А. Сімейні наративи як засіб організації сімейної системи та усвідомлення сімейного досвіду. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Психологічні науки. 2014. Вип. 2.12. С. 129–135.

17. Морозова О. Соціально-психологічна підтримка благополуччя подружжя у шлюбі. 2017. Т. 2, № 6. С. 169–174.

18. Мушкевич М.І. Психологічні особливості функціонування благополучного молодого подружжя. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. № 4 / за ред. І.Д. Бех, Е.В. Белкіна, Н.М. Бібік та ін. Київ: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2005. С. 31–36.

19. Мушкевич М. І. Психологічний супровід сімей, що мають проблемних дітей. – Ква-

ліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. – Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – Київ, 2020.

20. Мушкевич М.І. Психологічна характеристика міжособистісних стосунків у дисфункційній молодій сім'ї. Актуальні проблеми психології / за ред. С.Д. Максименка. Київ: Логос, 2006. Т. 7, вип. 7. С. 209–218.

Юлія ОЛЬХОВЕНКО

ОЦІНКА РІВНЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО СТРЕСУ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ.

*(науковий керівник – викл. Матвій ДАРІЙЧУК)
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Повномасштабне вторгнення внесло значущі зміни в наше повсякденне життя і як наслідок ми отримали певні невідомі способи реагування психіки. Для збереження фізичного і психологічного здоров'я нами було вирішено дослідити коливання вікна толерантності до стресу у студентів закладів вищої освіти в умовах війни, що може стати корисним для розробки дієвих підходів для підтримки студентів.

У студентів, які перебувають у військових умовах, вікно толерантності до стресу може бути скорочене, що може призвести до більш серйозних наслідків для їх психічного та фізичного здоров'я. В той же час, наявність військового тренування та стресових ресурсів може допомогти студентам збільшити своє вікно толерантності до стресу. Варто звернути увагу на важливість соціальної підтримки та психологічної допомоги для студентів у військових умовах з метою збереження їх психічного та фізичного здоров'я. Ефективним в цьому випадку буде соціально-психологічний супровід фахівцями та оволодіння навичками надання першої психологічної допомоги самими студентами. Для результативної допомоги потрібно приділити увагу розумінню механізмів розвитку стресу та реакції організму на нього, що може бути основою для розробки ефективних підходів психологічної підтримки студентів під час війни.

В ході дослідження встановлено, що психоедукаційні заходи та розуміння принципів побудови програм психологічного супроводу для підвищення рівня толерантності до стресу у студентів ЗВО у воєнний час є вкрай актуальним. Не менш важливим, на наш погляд, є також вплив родинних та соціальних чинників на рівень толерантності до стресу у студентів, тому психологічний супровід має включати в себе і роботу з соціальним середовищем студента. В рамках нашого дослідження ми розглянули взаємозв'язок між рівнем толерантності до стресу та рівнем ризику виникнення психічних розладів у студентів у воєнний час. Проаналізовано взаємозв'язок між рівнем толерантності до стресу та психологічною здатністю до прийняття рішень у критичних ситуаціях серед студентської молоді.

Отже, проведене дослідження показало: повномасштабне вторгнення (війна) призвело до зменшення рівня толерантності до стресу, що підвищує ризик психологічних розладів. Проте, основну увагу слід зосередити на нагальній потребі у психологічному супроводі студентів у психоедукації та психологічному супроводі студентів, з метою попередження проблем з психологічним та фізичним здоров'ям, розробити та удосконалити існуючі методики роботи (враховуючи культуральні та вікові особливості).

Використані джерела:

1. Діяченко, О. І., & Ковальов, А. В. (2017). Особливості формування толерантності до стресу у студентів-військовослужбовців в умовах військової академії. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологічні науки, 4(38), 21-26.
2. Лещенко, О. О. (2018). Особливості реакції студентів на стресові ситуації у воєнний період. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Психологічні науки, (27), 109-111.
3. Лисак, О. М., & Шепета, Ю. І. (2019). Формування толерантності до стресу у військово-службовців. Військово-медичний журнал, 342(7), 43-49.
4. Лисак, О. М., Кордюкова, І. А., & Сафронов, А. А. (2015). Особливості адаптації студентів до умов військової служби. Військово-медичний журнал, 336(4), 48-51.
5. Петренко, Л. М. (2018). Особливості формування толерантності до стресу у студентів з різним рівнем тривожності. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: психологічні науки, (294), 55-63.
6. Романенко, О. В., & Калабухов, Д. В. (2019). Психологічні аспекти адаптації молоді до виконання обов'язків в армії. Молодий вчений, 5(71), 374-378.
7. Шестакова, Т. В. (2018). Формування толерантності до стресу як психологічної готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності. Актуальні проблеми психології, 1(38), 149-157.

**Зінаїда ОСОВСЬКА, Мар'яна ДІКАЛ,
Марина ТИМОФІЄВА**

СИНДРОМ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Синдром емоційного вигорання – це стан, що виникає у результаті хронічного стресу, який не був успішно подоланий, і характеризується такими симптомами: почуттям виснаження, втратою енергії, відчуттям негативізму до роботи або навчання та зниженням професійної ефективності, у випадку зі студентами зниження якості навчання. Це призводить до погіршення фізичного та психологічного здоров'я.

Основними ознаками емоційного вигорання які можуть розвиватися у студентів це постійна, хронічна втома, безсоння, забудькуватість, погіршення уваги та пам'яті, нездатність сконцентруватися на роботі, відчуття безсилля, зменшення інтересу та низька успішність навчання, відчуття безнадії та втрати сенсу життя. Фізичними симптомами - біль у грудях, відчутне серцебиття, поверхневе і коротке дихання, біль у животі, головний біль, втрата апетиту, тривога, депресія, злість, роздратованість.

Про такий стан, як хронічний стрес та синдром емоційного вигорання особливо необхідно пам'ятати сьогодні, під час воєнного стану коли всі зіткнулися з різними психологічними проблемами, такими як страх, тривога, депресія, самотність, розділення від родини та близьких друзів, втрата дому та втрата стабільності.

До емоційного вигорання більше схильні люди, які: відповідно до індивідуальних осо-

бливостей, багато й інтенсивно спілкуються з різними людьми; інтроверти; індивідуально-психологічні особливості, які не узгоджуються з вимогами і можливостями; постійно відчувають внутрішньоособистісний конфлікт; слабкість навчальної підготовки та негативне ставлення до майбутньої професії; працюють у колективі, що характеризується несприятливим психологічним кліматом, психотравмуючими конфліктами, грубістю та некомпетентністю оточуючих; живуть у мегаполісах в умовах нав'язаного спілкування та взаємодії зі значною кількістю незнайомих людей.

Для того щоб подолати стрес та запобігти емоційному вигоранню необхідно розпочати фізичну підтримку організму, а саме повноцінний сон, відпочинок, достатнє пиття та правильне харчування, займатися фізичною активністю, уникати перенавантаження та займатися діяльністю, яка приносить задоволення. Наприклад більше знаходитись на свіжому повітрі, почитати улюблену книгу або слухати музику. Важливо також покращити психоемоційний стан, цьому допоможе спілкування з людьми поза звичним оточенням, спілкування із друзями, родичами. За необхідністю можна звернутися до медичного психолога, якщо симптоми погіршуються і тривають більше ніж 2 тижні, який може надати поради щодо відновлення психологічного здоров'я.

Використані джерела:

1. Качур О. Профілактика професійного вигорання у закладах освіти // Психолог, №40 (424), жовтень, 2010. с.3-7.

2. Stress among medical students in a college of medicine in...: Middle East Current Psychiatry. LWW. URL: https://journals.lww.com/mecpsychiatry/fulltext/2018/10000/stress_among_medical_students_in_a_college_of.2.aspx (date of access: 10.04.2023).

3. Rebecca Erschens. Professional burnout among medical students: Systematic literature review and meta-analysis. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0142159X.2018.1457213?journalCode=imte20> (date of access: 15.03.2023).

Владислава ОРЛЕЦЬКА, Евеліна ЛЕНГА

ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СИНДРОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

За умов воєнного часу як військовослужбовці, так і цивільні особи, піддаються впливу потужних стресіндукуючих факторів та травматичних подій, здатних викликати стійкі психологічні розлади - посттравматичний синдром (хвороба) (ПТС). Цей стан є найбільш розповсюдженою психопатологічною реакцією людини на стресову подію, але не є прив'язаний до неї у часі (D.J. Castle, V. Starcevic, 2016). Тому важливим аспектом у наданні кваліфікованої медико-психологічної допомоги пацієнтам є рання діагностика та профілактика ПТС.

Найчастішими причинами виникнення ПТС серед військових є: бойові дії поблизу та безпосередня участь у них; візуалізація насильства, жорстокості та смерті; постійна загроза власній безпеці, висока ймовірність травмування та смерті; відсутність контролю над власним життям та рішеннями; тривале перебування у стані бойової готовності та психоемоційного напруження; тривала розлука з рідними та друзями; недостатність ресурсів та, викликана війною, економічна нестабільність. Серед основних симптомів ПТС виділяють: повторні спогади про травматичну подію, постійний страх, тривога, тривала депресія або навпаки прояви агресії, сонливість, погіршення концентрації уваги та пам'яті, окрім того вони можуть супроводжуватися головним болем, відчуттями стиснення у грудях, розладами роботи травної та сечовидільної систем та міалгіями.

Пацієнтам з діагностованим ПТС напролюд важко буває змиритися з пережитими чи побаченими травматичними подіями, але протистояння власним хворобливим почуттям та надання їм професійної допомоги часто є

єдиним правильним вибором.

За рекомендаціями Американської Асоціації Психологів (2017) у терапії ПТС ключову роль відведено когнітивно-поведінковій терапії (CBT – Cognitive Behavioral Therapy), що спрямована на взаємодію думок/почуттів з поведінкою та сфокусована на зміні моделі поведінки пацієнта. Також застосовується терапія когнітивної обробки – це особливий тип CBT, за допомогою якого пацієнти вчаться змінювати та «оскаржувати» хворобливі переконання, пов'язані чи викликані травмою. Цікавим також є метод «тривалого контакту», який навчає пацієнтів поступово повертатися та наблизитися до спогадів, почуттів та ситуацій, пов'язаних із травмою. У такий спосіб пацієнт усвідомлює, що пов'язані з травмою спогади не є небезпечними і перестає уникати їх.

Серед заходів профілактики ПТС доцільно звернути увагу на психологічну підготовку та навчання військовослужбовців; підтримку зв'язку з родиною та друзями; забезпечення наявності та належного технічного стану засобів індивідуального захисту, зброї та техніки; постійний та безперешкодний доступ до медичної допомоги та налагоджена система посттравматичної/операційної реабілітації та соціалізації військових.

Отже, для швидкого відновлення фізичного та ментального здоров'я пацієнтів із ПТС необхідно забезпечити ранню їх соціалізацію, кваліфіковану психологічну допомогу, а також додатково застосовувати техніки стрес-менеджменту (медитація, йога, ароматерапія, арт-терапія) (NHS, England, 2022).

Діана ПОПОВИЧ

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗЛАДІВ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ У СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

(науковий керівник – к.псих.н. Вікторія ОСИПЕНКО)

Буковинський державний медичний університет

Чернівці, Україна

Війна в Україні актуалізувала необхідність психоедукації та психологічної допомоги населенню в контексті розладів харчової поведінки(РХП). Розлади харчової поведінки є серйозною проблемою, з якою могли зіткнутися студенти під час військового стану. Частими є скарги на небажання їсти під впливом стресу або переїдання для заспокоєння. Це становить загрозу як для фізичного здоров'я, так і для психологічного благополуччя студентів. Дослідження цієї проблематики може допомогти зрозуміти причини та наслідки РХП серед студентів, які переживають війну та виявити шляхи їх попередження й лікування.

Метою дослідження є аналіз даних про частоту ключових особливостей поведінки розладів харчової поведінки з точки зору кількості епізодів поведінки у студентів в умовах війни та показати їхні особливості.

За даними ВООЗ, приблизно 9% населення світу страждають на РХП. В Україні, статистика вказує - близько 800 тисяч людей страждають від анорексії та булімії. Але за спостереженнями психотерапевтів, які працюють з РХП, ця статистика значно збільшилась з моменту повномасштабного вторгнення і проживання понад рік в умовах війни. Слід зазначити, що більшість людей не звертаються до медичних закладів з цими проблемами через соціальний стигматизм або відсутність розуміння проблеми.

Як відомо, РХП – це група психогенно обумовлених синдромів, за яких людина вживає їжу не для насичення, а з метою

усунення емоційного дефіциту і підняття настрою. Серед причин розладів харчової поведінки у студентів під час війни виділяють стрес, тривогу, депресію, втрату контролю, неправильне харчування та обмежений доступ до продуктів харчування.

В нашому дослідженні ми використали методику «Опитувальник щодо розладів РХП EDE_Q (Eating Disorders Examination). Дослідження проводилось на базі Медико-психологічного центру БДМУ. Вибірку склали 21 респондент, студенти БДМУ, середній вік опитаних 17,5 років.

Нами було проаналізовано наступні показники під шкал опитувальника: обмеження їжі; занепокоєння щодо їжі; занепокоєння формою тіла; стурбованість вагою.

В ході дослідження ми отримали наступні показники: 9,5% опитаних пробували виключити зі свого харчування певні продукти, які можуть вплинути на вагу чи форму протягом 23-27 днів і 9,5% опитаних живуть так щоденно тривалий час. 52, 4% опитаних мають чітке бажання мати абсолютно плоский живіт.

Мають щоденний страх (за останні 28 днів) втрати контролю над кількістю їжі – 19 % респондентів, один опитаний має цей страх протягом 23 днів.

Думки про вагу та форму змушують (9,5%) студентів мати труднощі з концентрацією уваги на речах, що їм подобаються.

61,9% опитаних мають страх набрати вагу, який варіюється від щоденного (33,3%) до епізодичного страху. Попри зазначений ре-

зультат, вага респондентів варіюється від 52 до 102 кг. Середня вага 68,5.

Аналізуючи результати досліджень ми брали до уваги не лише зведені результати досліджень, індивідуальні результати по кожному опитаному, а й результати попередньо проведеного інтерв'ю з особами, які заповнювали опитувальник, фокусуючись на питаннях щодо труднощів в одній або кількох з наступних областей: настроїв, увага, поведінка, стосунки з іншими людьми за останній місяць. Опитані наголошували лише на втомі від війни і що, кожен ніби «навчився заспокоювати себе по-різному: спорт, медитація, заземлення, або довгим сном чи переїданням».

Отже, результатами дослідження, пока-

зали низьку частоту ключових особливостей поведінки РХП з точки зору кількості епізодів поведінки у студентів в умовах війни, але велику кількість думок та страхів щодо занепокоєння формою тіла і стурбованістю вагою, що з часом може призвести до змін в поведінці. Оптимальним вирішенням питання, на наш погляд, є систематичне плетання резильєнтності серед студентської молоді та психоедукація щодо впливу думок та переконань на харчову поведінку. Це може включати формування вмінь і навичок ідентифікації шкідливих думок та переконань, які викликають обмеження харчування або переїдання, а також розвиток нових, здорових способів мислення та поведінки.

Аліна ПОЛЩУК, Алла БОРИСЮК

ПСИХОЛОГІЧНА ЗНАЧУЩІСТЬ АДАПТИВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Адаптація – реакція організму та психіки до змін, яка дозволяє краще реагувати та пристосовуватися до нових умов життя. Іншими словами, це здатність психіки швидко й ефективно усунути або мінімізувати вплив несприятливих факторів середовища. Проявляється як фізіологічно, так і психологічно, орієнтуючи поведінку особи. Ця здібність є необхідним елементом життєдіяльності задля збереження повноцінного функціонування і продуктивності. Механізми пристосування є природною закономірністю, закладені у психіці людини ще з самого народження. Вони працюють без нашої волі або бажання, адже являються елементом інстинкту самозбереження.

Адаптація в умовах воєнного часу є необхідним елементом самозбереження. Психіка не здатна витримувати постійне емоційне навантаження. Такі реакції як злість, відчай, сором, страх, ненависть є цілком типовими й нормальними. Кожна людина має право по-своєму відреагувати на зміни й застерегти себе від негативних наслідків. Особистість таким чином звикає, тобто приймає ситуацію, і пристосовується до постійних «емоційних

гойдалок». Дана захисна реакція дозволяє продовжувати жити, радіти, бути щасливим і працювати.

Початок повномасштабного вторгнення для всіх громадян виявився складним і болючим. Адаптація українців до умов воєнного часу в 21 столітті є багатоступеневим періодом. Радіти життю під час війни не є чимось ганебним. Позитивні і негативні емоції мають співіснувати й урівноважувати одна одну. Якщо людина постійно перебуватиме у депресії, сумуватиме, то в результаті вона втратить будь-який сенс життя. Вплив радості та посмішки на здоров'я людини є дуже вагомим. Вчені довели, що сміх позитивно впливає на життя та збільшує продуктивність. Радіти елементарним речам під час війни просто необхідно. Важливо не почати сприймати негативні зміни і події як норму.

Війна спричинила велику кількість незворотних процесів, які відновити в житті буде надзвичайно складно, а іноді й неможливо. Проте є майбутні покоління, заради яких варто змінювати цей світ на краще.

Bhalani Happy Rameshbhai, Bogutska Nataliia

TEST ANXIETY IN FOREIGN GRADUATE STUDENTS BEFORE AND IN THE DYNAMICS OF WAR TIME

(Scientific advisor: assoc. prof. Bogutska Nataliia)

*Department of the Pediatrics and Pediatric Infectious Diseases
Bukovinian State Medical University,
Chernivtsi, Ukraine*

Test anxiety (TA) is a psychological condition in which a person experiences distress before, during, or after a test or other assessment to such an extent that TA causes poor performance or interferes with learning process and normal well-being. A substantial percentage of medical students deal with problematic TA at different grades of education. The current study may help to reveal the risk group of students who could benefit from the help of psychological support due to test and war-related anxiety.

The prevalence and dynamics of test anxiety before and after COVID-19 pandemic and war time in Ukraine in foreign graduate medical students was investigated. After receiving informed consent 6 year foreign students anonymously filled in the short test anxiety questionnaire which included some sociodemographic data (Sarason I.G., 1980). The total number of answers at 10-11 points tells about doubtful results and equal or above 12 points signifies presence of test anxiety. 234 6-year students filled in a paper questionnaire on the eve of COVID-19 pandemic and 24 students answered the same questions in a google-form variant of questionnaire in war time in spring 2023 (with significant male predominance in both groups).

The average level of TA before war time was $6,3 \pm 2,8$ points ($6,2 \pm 2,9$ in males and $6,6 \pm 2,6$ points in females), while in 2023 it increased slightly predominantly in males to average $7,0 \pm 4,4$ points ($7,3 \pm 4,4$ in males and $6,4 \pm 4,7$ points in females), $p > 0,05$. TA consists of two

components, mental (all the thoughts and worries about tests) and physical (feelings, sensations, and tension). In 2023 around half of students answered that they "feel very panicky when they have to take a surprise exam", "they find themselves thinking of how much brighter the other students are", "frequently get so nervous that they forget facts that they really know" and "find themselves thinking of things unrelated to the course material". More than 70% of graduates when taking tests, find that "their emotional feelings interfere with their performance". More than 60% of students answered, that they "find themselves thinking of the consequences of failing during test". Physical manifestations of TA included positive answer for the question "I sometimes feel my heart beating very fast during important examinations" in 58,3% of students and in 33,3% of cases students struggle with excessive perspiration. Fortunately only 20,8% of students "usually get depressed" or deal with any gastrointestinal problems after important tests. Totally in 2023 33,3% of examined students demonstrated borderline or present TA as compared to 14,5% before ($p < 0,02$).

Thus, TA causing somatic and/or psychological distress is rather prevalent in foreign medical students and has tendency to increase within war time in Ukraine, that's why it deserves more attention as it might contribute to lower academic performance and impaired psychological well-being.

References

Mashayekh M, Hashemi M. Recognizing, Reducing and Coping with Test Anxiety: Causes, Solutions and Recommendations. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2011; (30): 2149 – 2155.

Skwirczyńska E, Kozłowski M, Nowak K, et al. Anxiety Assessment in Polish Students during the Russian–Ukrainian War. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022; 19 (20): 13284. <https://doi.org/10.3390/ijerph192013284>

Софія СВІЖЕВСЬКА, Вікторія ОСИПЕНКО

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ДОСВІД СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ» У СОЦІАЛЬНО ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПІДТРИМЦІ ДІТЕЙ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Волонтерство – це соціокультурний феномен, який тісно пов'язаний із розвитком та вимогами суспільства. Потреби населення України у соціальній та психологічній підтримці є вкрай необхідними для виживання, в часи війни. За останній рік в Україні волонтерство набуло масового поширення, що і викликало наш науково-практичний інтерес до цієї теми.

Аналіз наукових джерел з проблематики «волонтерства» показує, що людина-волонтер, зазвичай має власну мотивацію, сутність якої полягає у задоволенні п'яти основних потреб: мати, бути, робити, любити, рости. А для задоволення таких потреб необхідними будуть наступні якості особистості: здатність до емпатії, толерантність, здоровий альтруїзм, наявність моральності та відповідальності, комунікативність, здатність зберігати конфіденційність. Усі вищезазначені якості мають у підґрунті ще одну, на нашу думку об'єднуючу, - це соціальна активність.

Метою нашої роботи є розглянути переваги та ризики волонтерського досвіду студентів спеціальності «Медична психологія» у соціально психологічній підтримці дітей, які постраждали внаслідок війни. Окреслений волонтерський досвід є новим у практиці здобувача медико-психологічної освіти і, відповідно має безліч невидимих сторін.

Волонтерство має важливе значення для професійної підготовки майбутніх фахівців і є одним з найбільш актуальних у наукових колах. Цей феномен потребує від фахівців медико-психологічної галузі, не лише вмін-

ня використовувати знання та навички за освітньою програмою, а й додаткової, результативності, яка обумовлена громадянською позицією та прагненням активізувати особистісні ресурси.

Прагнення особистості реалізуватись через свою професійну дію є цінним і важливим. Студенти спеціальності «Медична психологія» долучились на волонтерських засадах, до соціально психологічної підтримки дітей, які постраждали внаслідок війни.

Назва проекту: «Проект міждисциплінарного супроводу немовлят та дітей Чернівецького обласного спеціалізованого будинку дитини».

Назва закладу: ОКНП «Чернівецький Обласний спеціалізований будинок дитини».

Учасниками проекту є студенти третього курсу спеціальності «Медична психологія»: Свіжєвська Софія, Ремпега Анастасія, Митлюк Надія, Павловська Валерія, Потайчук Дарина, Стефанишин Олеся, Квецко Наталія, Лотинець Юлія, Юрчук Інна, Уляньчук Софія, Горбата Тетяна та студенти другого курсу – Женикай Надія і Марущак Олександра.

Більша частина дітей була переміщена без супроводу батьків, а у супроводі волонтерів. Внаслідок цього дитина потерпає від розриву з рідними людьми (батьками, родичами), на фоні чого виникають різні, в більшості, негативні зміни поведінки, а саме такі як: почуття незахищеності, відчуження, ігнорування, агресія, страх, сум, страх самотності.

Робота відбулася у відповідності до про-

токолів роботи дитячого кризового психолога. Волонтери-студенти працювали з дітьми, як індивідуально, так і в групі. Індивідуально працювали з тими, хто поводити себе відсторонено і не брав участь у різних іграх (малювання крейдою, гра у футбол, катання на гойдалці тощо).

Перш за все, ми знайомилися з дитиною, говорили своє ім'я, хто ми за спеціальністю і для чого ми тут. Намагалися встановити контакт запитуючи чи щось сьогодні їла, чи подобається їй гра, в яку грають інші діти, якого кольору оточуючі предмети. Був випадок, коли дитина закриває вуха – в той момент вона не готова йти на контакт. В таких випадках дитину не варто змушувати говорити, краще дати їй час, щоб побути наодинці, але при цьому сказати їй «Якщо тобі потрібна допомога – я поряд, ти можеш до мене звернутися».

У випадках, коли комусь одному більше

уваги, то інші відразу починають привертати до себе увагу різними методами, а конкретно: істерика, гнів по відношенню однієї дитини до іншої, агресія. В такому випадку ми намагаємось пояснити дитині, що вона також може доєднатися до нашої розмови чи до нашої гри, або ж що завершивши розмову з цією дитиною, волонтер прийде до тебе.

Таким чином, ми паралельно і вибудовували і особисті кордони.

Зазвичай ми працювали з дітьми у формі гри чи арт-терапії, тому що в таких формах дитині легше «матеріалізувати» свої емоції, почуття, звільнитися від відчуття замкнутості і внутрішніх бар'єрів, оскільки словами дитина дошкільного віку не завжди може виразити все те, що відчуває.

Вищеописаний досвід дозволив активізувати як попередньо отримані знання, так і особистісні ресурси.

Використані джерела:

1. Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг / Кабінет Міністрів України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 51. – С. 144.
2. Закон України про волонтерську діяльність // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 42. – С. 435.
3. Eberly D.J. National Youth Service in the 20th and 21st centuries / D.J. Eberly. – New-York : Routledge, 2005. – 356 p.
4. Підготовка студентів до професійної діяльності засобами волонтерської роботи. Available from: https://www.researchgate.net/publication/315944642_PIDGOTOVKA_STUDENTIV_DO_PROFESIINOI_DIALNOSTI_ZASOBAMI_VOLONTERSKOI_ROBOTI

Катерина СЛИВКА

ВПЛИВ ВОЄННИХ УМОВ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

(науковий керівник – викл. Матвій ДАРІЙЧУК)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна

Актуальність. Імовірно, кожен свідомий громадянин України погодиться з тим, що реалії сьогодення є надзвичайно важкими психологічно: масовані ракетні обстріли, повітряні тривоги, планові й аварійні відключення електропостачання, рідні люди на передовій лінії фронту, напружене очікування позитивних новин. Проте повсякденне життя продовжує існувати й ставити свої вимоги. Наприклад, навчальний обов'язок студентів залишається важливим і надалі, хоча й складним до виконання за стресових умов.

Мета. Головною ціллю даного дослідження стало вивчення впливу повномасштабного вторгнення на психологічний стан студентів БДМУ.

Матеріали та методи. Для досягнення заданої мети ми розробили власний опитувальник, спрямований на виявлення ознак стресу та оцінку володіння інструментами стрес-менеджменту. Опитування проводилося на основі платформи Google Forms серед студентів медичних факультетів (МФ) №1, №2, №4 БДМУ 1-6 курсів. Отримані результати були проаналізовані за допомогою методів базової описової статистики.

Результати. Загальна кількість студентів, що пройшли опитування, склала 108, з них 43,5% (47) навчаються на МФ №1, 49,1% (53) – на МФ №2, 7,4% (8) – на МФ №4. Вік респондентів становив 17-28 років. Гендерне співвідношення було наступним: жінки – 76,9% (83), чоловіки – 23,1% (25). Важкість проявів стресу оцінювалась за наступною шкалою: 1-6 балів – легкий ступінь;

7-11 балів – середній ступінь; 12-16 балів – важкий ступінь. Переважна кількість респондентів продемонструвала прояви середнього та важкого ступенів стресу (50% (54) та 27% (29) відповідно). Легкий ступінь був виявлений у 23% (25) респондентів. Аналіз за гендерною та віковою ознакою, а також за пофакультетно не показав значущих статистичних відмінностей стосовно вираженості стресу ($p > 0,05$). Цікавою знахідкою стала наявність негативної кореляції середньої сили ($r = -0,678$) ($p < 0,05$) між рівнем психологічної грамотності та рівнем стресу. Рівень психологічної грамотності оцінювався за двома групами індикаторів: володінням навичками самостійного стрес-менеджменту та присутністю професійної психологічної допомоги. Самостійні навички виявились недостатніми для нормалізації психологічного стану. При цьому, їхня комбінація з відвідуванням психотерапевта показала зниження середнього рівня стресу ($4 \pm 1,2$) майже вдвічі відносно середнього показника вибірки ($8 \pm 3,5$) ($p < 0,05$).

Висновки. Отже, дані дослідження свідчать про суттєвий вплив умов війни на психологічний стан студентів БДМУ. Володіння навичками самостійного стрес-менеджменту виявилось недостатнім для досягнення задовільного психологічного стану. Отримання професійної психологічної допомоги відіграє вирішальну роль за даних обставин та заслуговує на активне пропагування серед цільової аудиторії.

Аліна СУЗАНСЬКА

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

*(науковий керівник - викл. Микита ГЛУЩЕНКО)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Проблема посттравматичного стресового розладу (ПТСР) у військових є надзвичайно актуальною, тому що Україна продовжує відстоювати свою незалежність в умовах війни з Росією. Кожен українець у період російсько-української війни переживає надмірні дистресові події, що впливають на їх психологічне та психічне здоров'я. Військовослужбовці виступають найбільшою групою ризику, яка чутлива до розвитку ПТСР, так як військові, які беруть участь у бойових діях, постійно знаходяться в умовах тривалої та непередбачуваної загрози власному життю.

Опираючись на дослідження В. Л. Гавенко, В. С. Бітенського, В. А. Абрамова та інших визначено, що ПТСР – це розлад, який виникає як реакція організму на загрозову чи катастрофічну стресову подію чи ситуацію, яка може спричинити загальний дистрес [1].

Український лікар-психіатр О. М. Радченко пояснює, що військові конфлікти, збройні протистояння, викликають психологічний тиск та виступають подіями травматичного характеру, що негативно може позначатись на психоемоційному стані військовослужбовців, цивільних і може провокувати розвиток ПТСР. Також дослідниця стверджує, що клініка ПТСР украй різноманітна, передбачає численні розлади психіки та соматичні прояви, може бути відтермінована в часі, тим самим суттєво утруднюючи діагностику [3].

О. Г. Сиропятов та Н. О. Дзеружинська

вказують, що основними ознаками ПТСР у військовослужбовців виступають: постійний стрес і тривога, що супроводжуються сильними переживаннями досвіду воєнних дій; симптоми депресії; нав'язливі спогади про воєнні дії; сильні переживання емоцій страху, апатії, пригніченості, вини і сорому; нічні кошмари про війну або інші події, які можуть переривати сон; відчуття віддаленості від інших людей [4].

Аналізуючи шляхи допомоги військовослужбовцям у подоланні ПТСР Б. В. Михайлова стверджує, що ефективним є звернення до фахівців: психологів, психіатрів, які спеціалізуються на лікуванні ПТСР [2].

Звертаючись до медичних досліджень особливостей медикаментозної терапії ПТСР проаналізовано, що лікарі-психіатри для ефективного лікування включають всі класи фармакологічних препаратів психотропної дії. Орієнтуючись на інтенсивність симптомів, можуть призначати і легші препарати, такі як антидепресанти, бензодіазепіни, атипові нейролептики [1; 2].

Психологи та психотерапевти [1; 4] описують, що окрім професійної допомоги, важливо також підтримувати військових з ПТСР в їхньому оточенні, сприяти соціальній інтеграції, долучати до груп психологічної підтримки, допомагати повернутись до звичного благоустрою.

Отже, враховуючи вище названі фактори визначено, що проблема ПТСР серед вій-

ськовослужбовців потребує особливої уваги та індивідуалізованою, з урахуванням потреб та особливостей кожної особи, дотримуючись принципів конфіденційності, компетентності та поваги до військових. задля підтримки їх психологічного, фізичного та психічного благополуччя. Допомога військовослужбовцям має бути комплексною

Використані джерела:

1. Психіатрія і наркологія: підручник /В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський, В.А. Абрамов та ін.; за ред. В.Л. Гавенка, В.С. Бітенського. К.: ВСВ «Медицина», 2015. 512 с.
2. Посттравматичні стресові розлади : Навчальний посібник / Під заг. ред. проф. Б. В. Михайлова. Х.: ХМАПО, 2014. 223 с.
3. Радченко О. М. Посттравматичний стресовий розлад в умовах воєнного стану. Здоров'я України. Розділ «Психіатрія». № 10 (527), 2022. С.42-43.
4. Сиропятов О.Г., Дзеружинська Н.О. Техніки психотерапії при ПТСР. Київ: Українська військово-медична академія. 2014. 280 с.

Ангеліна ТИМЧИК, Вікторія КУЗНЯК,
Наталія МУЗИКА

ВІЙНА ВЖЕ ВСЕРЕДИНИ КОЖНОГО

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

“Війна проходить не лише по лінії фронту. Війна вже всередині кожного: на лінії фронту вона фізична, поза ним - вона психологічна.”

Лариса Гаврилова

Актуальність теми: Вже понад рік часу Україна живе в постійному стресі та страху. Кожного дня ми слухаємо тривожні звістки та бачимо трагічні новини, біль та горе інших, боїмось за життя близьких та рідних. Водночас розуміємо, що ми сильні, пишаємось нашою країною і тим, що ми українці, але життя кожного з нас докорінно змінилося, не лише повсякдення, а й емоційний стан: розлюченість, ненависть, страх, тривога, що інколи взагалі важко уявити, як можна дати раду своїм емоціям. Адже якщо раніше в нас було певне уявлення того, як потрібно поводитися в будь-якій ситуації і як правильно реагувати, то на сьогоднішній день усі ці поняття поламані, а в голові суцільний безлад, бо кожного дня ми бачимо речі, яким не місце в сучасному та цивілізованому світі.

Мета: Проаналізувати вплив війни на емоційний стан людей, зокрема, студентів. Вивчити допомогу під час тяжких емоційних станів.

Матеріали та методи дослідження: Огляд та аналіз літературних джерел.

Зміст (Основна частина): Війна торкнулася кожного, змінила долі сотні людей і вплинула на майбутнє студентів. Найперше – це страх перед невідомістю. Присутні тривожність, депресивні стани. Є категорії студентів, які близько до серця сприймають

навколишні події і не можуть контролювати свій емоційний стан.

В Україні зруйновано понад 1500 закладів освіти – школи, училища, університети і коледжі. Чимало студентів змушені були покинути свої домівки й змінити навчальні заклади, здобуваючи освіту за кордоном або ж перейти на дистанційну форму навчання. В такий складний час дуже важливо протидіяти страху, паніці і тривозі, потрібно знайти в собі сили повністю адаптуватися до стресових ситуацій. Адже для студентів вкрай важливі концентрація уваги, пам'яті, логіки, мислення, критичного сприйняття ситуацій і своїх дій. Однак життя продовжується, продовжується освітній процес і найголовніше – це стабільний психологічний стан людини. Опираючись на власний досвід та літературні джерела для того, щоб не проявляти дезадаптивну поведінку, пропонуємо методи боротьби зі стресом, які під силу кожному. Насамперед – наближати перемогу разом, долучаючись до волонтерства, організовуючи акції і збори для наших захисників. Також не варто забувати про себе, знаходити час на відпочинок, здоровий і тривалий сон, правильне харчування, спорт і змінити ставлення до недосконалого світу загалом. І, звичайно, відповідально відноситися до навчального процесу, адже це наш вклад у перемогу.

Висновок: Отже, підсумуємо вище сказане, необхідно навчатися сьогодні, адже здобуті знання зайвими не бувають, а вже завтра нам доведеться відроджувати нашу Україну, бо попереду багато роботи. Будьте уважні до своїх думок, будьте дбайливими до себе, своїх рідних і близьких, до свого психічного та фізичного стану.

Дарина ЦУРКАН, Анастасія КОТЕЛЬБАН

ДІТИ І ВІЙНА. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ У ПЕРІОД ВОЄННОГО ЧАСУ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Військовий стан в Україні суттєво вплинув на надання медичної допомоги населенню. Особливої уваги заслуговує стоматологічна допомога як один із високоспеціалізованих її видів. Поширеність захворювань твердих тканин зубів, тканин пародонта є високою незалежно від віку та в період війни спостерігається приріст захворюваності. Особливо вразливим контингентом населення є діти, а надання стоматологічної допомоги дитячому населенню є справжнім викликом сьогодення.

Метою дослідження є проаналізувати сучасний стан питання щодо особливостей психологічної підготовки дітей до стоматологічного прийому в період воєнного часу.

Психологічна адаптація дитини в стоматологічному кабінеті є одним із найважливіших питань. Незвичний запах у кабінеті, дивні прилади та крісла, чужі люди, звук роботи борів є новими умовами для дитини. Саме перше знайомство зумовить подальшу співпрацю дитини і лікаря, відіграє вагому роль в процесі проведення маніпуляцій та в кінцевому успішному результаті лікування. Важливим на цьому етапі є вміння знайти індивідуальний підхід до дитини, заснований на досвіді, професіоналізмі, знаннях про поведінку та психологію, що надасть можливість полегшити та прискорити процес маніпуляцій, позбавити дитину та батьків від небажаного стресу та негативних емоцій.

Завданням дитячого лікаря-стоматолога є не тільки поліпшення стоматологічного статусу дитини, а й формування в дитини позитивного ставлення до стоматологічного лікування в майбутньому [1].

Численними дослідженнями встановлено, що однією з найпоширеніших фобій у людей є страх стоматолога. Цей психологічний стан займає п'яте місце в списку всіх існуючих фобій та не залежить від віку [2]. Адже «Я боюся йти до стоматолога» – це не тільки про дітей, але і про багатьох дорослих – сильних, самодостатніх людей. Пацієнти з дентофобією під будь-яким приводом відкладають візит до стоматолога, особливо за умов війни.

Основну роль у вихованні дитини відіграють батьки. Тому важливим етапом налагодження контакту з дітьми є встановлення достатнього рівня співпраці з батьками. Для дітей є дуже необхідним батьківська підтримка, залученість дорослих у цьому процесі – брати їх за руку, говорити. Таким чином батьки передають дитині відчуття безпеки і довіри до лікаря.

Отже, взаємовідносини «дитина-батьки-лікар» є основою для успішного лікування дітей та збереження її психологічної рівноваги. Формування таких взаємовідносин залежить від обізнаностей лікаря в дитячій психології та його комунікативних навичок.

Використані джерела:

1.Біденко Н.В, Остапко О.І, Коваль О.І. До питання про формування психологічного підходу до дитини під час стоматологічного прийому. Сучасна стоматологія. 2018;4:32-35.

2.Wright GZ, Kupietzky A. Behavior Management in Dentistry for Children. Wiley Blackwell, 2014. 264 p.

Віталія ЩЕРБАТЮК, Мар'яна ДІКАЛ

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІКИ ЗАЗЕМЛЕННЯ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

У зв'язку із війною та постійним стресом студенти почали гірше зосереджуватися на заняттях, а отже, неспроможністю ефективно засвоювати навчальний матеріал і це відповідно з часом призведе до зниження якості освіти у цілому. Велика кількість чинників впливають на це, а саме де знаходяться студенти, чи відчують вони себе у безпеці, чи можливо у них є відчуття тривоги та страху, де знаходяться їхні батьки та близькі друзі, особливо ті що служать у ЗСУ чи є у них можливість комунікувати, доступ до засобів масової інформації, соціальних мереж та звичайне освітлення та тепло у оселі. Не говорячи вже про ситуації коли повітряна тривога, відсутність світла та зв'язку, холодне приміщення сховища все одночасно! Саме тому важливо, на нашу думку, вносити зміни у процес навчання використовуючи нові елементи та методики. Для підтримки варто розпочинати заняття із повторення вивченого матеріалу поступово переходячи до опрацювання нових тем, бажано уникати негативних оцінок та із розумінням ставитись до неувважності або загальмованості студентів. Слід створювати ситуації успіху, позитивну мотивацію, хвалити, головна мета навчання нині це психологічна підтримка та спілкування, не боятись говорити про емо-

ції та почуття.

Для покращення психоемоційного стану варто використовувати вправи для розслаблення або заземлення, які допомагають полегшити відчуття тривоги та страху, вгамувати інтенсивні емоції або пригнічення, заспокоїтись та почувати себе у безпеці, мати відчуття приналежності до спільноти. Можна виконувати дихальні вправи, 1-2 хвилини слухати музику, намалювати квітку, оцінити ситуацію за вікном, обговорити погоду, пригадати декілька моментів, які подарували почуття радості, щастя за останні пару місяців. Це створить відчуття турботи, дружнє ставлення та підтримку зі сторони викладача, що дозволить студентам заспокоїтись, розслабитись та відволіктись від думок, негативних спогадів чи переживань, зменшить тривожність та допоможе переорієнтуватися на поточний момент хоча б на декілька хвилин.

З початком війни все змінилось, світ навколо нас змінився, наш навчальний заклад змінився, ми змінилися та люди які нас оточують теж змінилися. Але ми повинні рухатись тільки вперед, оскільки якщо ти хоча б один день нічого не будеш робити це крок назад. Будьте милосердні один до одного.

Інна ЮРЧУК, Вікторія ОСИПЕНКО

ПСИХОЛОГІЯ ВОЄННОГО ЧАСУ: ЩО РОБИТИ З ВІЙНОЮ ВСЕРЕДИНІ НАС

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Війна проходить не лише по лінії фронту. Війна вже всередині кожного: на лінії фронту вона фізична, поза ним - вона психологічна. Настрій людей на війні не менш важливі, ніж справні зброя і техніка.

Українці в сучасних умовах війни, яка триває понад рік, проживають формування як індивідуальної, так і колективної травми, що, відповідно, негативно позначається на рівні індивідуального психосоматичного та громадського здоров'я. Війна, яку зараз переживає наше суспільство, ще й в поєднанні з ситуацією постковіду, є негативним комплексом зростання тягаря для громадського здоров'я через психічні розлади.

Мета нашої роботи – проаналізувати та систематизувати результати досліджень науковців щодо впливу війни на психічне здоров'я населення.

Методи дослідження: теоретико-методологічний аналіз наявних наукових джерел та систематизація.

Психологічна війна - це атака на ідентичність кожного, на базові питання: «хто я?», «чим я можу бути корисний?», «яке моє місце?», «що я маю робити?».

Результати досліджень науковців свідчать, що під час війни реакція психіки людини буває різною: від помірного і тимчасового стресу, до важких психічних травм, які мають негативні наслідки для здоров'я, включаючи депресію, зловживання психотропними речовинами і посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Дослідження прове-

дене науковцями із США (2017) доводить, що травматичні події війни можуть мати довгостроковий вплив на здоров'я та благополуччя. Встановлено, що більшість людей, які пережили війну, поступово пристосовуються до нової реальності, відновлюються, а деякі у відповідь на стресові обставини і події відчують піднесення, немовби у них відкривається «друге дихання». Цей феномен пояснюється теорією Хобфолла, відповідно до якої травма може призвести як до втрати, так і до отримання важливих ресурсів. Тож можна очікувати, що вплив війни може призвести до глибшого розуміння цінності життя, що, як наслідок, може підвищити досягнення й рівень задоволення життям.

Попри здатність психіки до самозцілення, науковці описують новий феномен «втома від війни», що висуває нові завдання для надання комплексної медичної, психологічної та соціальної допомоги, з метою відновлення психосоматичного та психосоціального здоров'я населення України, де найбільш складним і тривалим етапом є саме реабілітація.

Ранні діагностичні та лікувальні втручання можуть знизити поширеність ПТСР серед тих, хто зазнав психічної травми. Наявні методологічні та наукові розробки показують, що в Україні має застосовуватися цілісна система медико-психологічних травмофокусованих методів діагностики, лікування, профілактики та реабілітації постраждалих від дистресу війни, що включає управ-

ління проблемами плюс інтегральний підхід до подолання стресу. Постало питання навчання медиків усіх рівнів медичної допомоги виявленню та ефективній роботі з постраждалими і особливо — ефективній реабілітації. На сьогоднішній день імплементуються нові програми втручання ВООЗ малої інтенсивності задля подолання прогалин в охороні психічного здоров'я України (огляд та практичні вправи): «Самодопомога плюс», «MHGAP», «Управління проблемами плюс».

Отже, проведений огляд закордонних досліджень щодо впливу наслідків війни на психічне здоров'я людини свідчить про негативний довготривалий вплив на особистість. У жертв війни найчастіше проявляють-

ся симптоми депресії та тривоги, психосоматики, ПТСР, спостерігаються схильність до насильства, а у підлітків діагностуються суїцидальні думки і наміри. У зв'язку з цим фахівці, які досліджують психологічне здоров'я, вказують на доцільність цілеспрямованих, негайних та ефективних втручань психолога одразу після травми або кризи з метою зменшення гострих стресових реакцій, на обов'язкове проведення терапевтичних і профілактичних заходів, наполягають на посиленні соціальної підтримки з метою повернення до нормального функціонування людей, котрі зазнали травмувального впливу, а також з метою зниження ризику появи негативних симптомів в майбутньому.

Використані джерела:

1. Arakelian M., Bekhrus K., Yarova L. (2020) Prohibited means and methods of armed conflicts. *Amazonia Investiga*, 9: 349–355. doi: 10.34069/AI/2020.26.02.40.
2. Itani Taha, Kathryn H. Jacobsen, A. Kraemer (2017) Suicidal ideation and planning among Palestinian middle school students living in Gaza Strip, West Bank, and United Nations Relief and Works Agency (UNRWA) camps. *International Journal of Pediatrics and Adolescent Medicine*. Vol. 4, Is. 2. P. 54 - 60. <https://doi.org/10.1016/j.ijpam.2017.03.003>
3. Khorram-Manesh A., Burkle F.M., Goniewicz K., Robinson Y. (2021) Estimating the Number of Civilian Casualties in Modern Armed Conflicts — A Systematic Review. *Frontiers in public health*, 9. doi.org/10.3389/fpubh.2021.765261
4. Климчук В.О. (2020) Психологія посттравматичного зростання: монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 125 с.
5. Zoya Wazir Contributor (2021) In Gaza, Childhoods Lost to the Trauma of War Israel's May siege leaves the majority of children in Gaza with deep emotional scars, a new study shows. *U.S. News*. By Aug. 5. Вилучено з: <https://www.usnews.com/news/best-countries/articles/2021-08-05/palestinianchildrenface-constant-and-unique-trauma-in-gaza-experts-say>
6. Comtesse, H., Powell, S., Soldo, A. et al. (2019) Long-term psychological distress of Bosnian war survivors : an 11-year follow-up of former displaced persons, returnees, and stayers. *Comtesse et al. BMC Psychiatry*. 19:1. <https://doi.org/10.1186/s12888-018-1996-0>

Катерина ЯКОВЕНКО, Алла ЗОРІЙ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ З РОДИНАМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність теми полягає у тому, що війна в Україні актуалізувала проблему комунікації з членами родини військовослужбовців та збереження психічного здоров'я військовослужбовців. Психолог Паула Доменічі наголошує, що очікування військових від психолога можуть відрізнятися від очікувань цивільних[1,2]. В зоні бойових дій ментальне та фізичне здоров'я українських військових зазнає безповоротних змін, тому після повернення їм необхідна реабілітація, як від сім'ї, так і від держави.

Метою даної роботи є аналіз інформаційно-просвітницького супроводу спілкування з родинами військовослужбовців, після повернення із зони бойових дій.

Методи дослідження: аналіз науково-психологічної, просвітницької літератури, аналіз соціальних мереж; дослідження інтернет-ресурсів.

Результати дослідження

Зміни поведінки військовослужбовця є очевидними в умовах мирного часу, їм необхідна адаптація. Ставлення до життя, цінності, думки у військових змінюються в умовах війни, що своєю чергою впливає на стосунки з родиною. «Військові майже не виходять зі стану стресу і у них немає можливості розслабитися та відновитися на всіх рівнях: на рівні тіла, на рівні емоцій і на рівні розуму. Уявіть, що наші хлопці і дівчата перебувають у стані хронічного стресу вже 11 місяців» [4].

Науковці в галузі медицини та психології у коментарях та дослідженнях, які торка-

ються лікування людей з різними захворюваннями в тому числі і психічними, використовували біопсихосоціальну модель, розробниками якої були Дж. Енгель та Дж. Романо. Основна ідея цієї теорії – людина як цілісний організм, у якому біологічні, психологічні та соціальні чинники перебувають у постійному взаємозв'язку. Таким чином, здоров'я людини, причини її захворювань та надання допомоги залежить від особливостей та стану кожного з вищезгаданих чинників. На противагу біомедичній моделі, відповідно до якої здоров'я людини тлумачилося з огляду на особливості генетики, анатомії, біохімії тощо[3].

На основі вищезгаданої теорії показники здоров'я вимагають комплексного підходу та застосування різних методик та методів лікування і реабілітації, а налагодження комунікації в умовах відносно мирного життя і найперше з близькими людьми. Коли хтось з сім'ї йде на фронт, на війні умовно опиняється вся родина, яка ймовірно втратила опору в родині. Насамперед дружині, матері воїна треба вирішувати певні родинні питання, які раніше вирішував чоловік. Через емоційну напругу, надмірну тривожність у дружин військовослужбовців може бути емоційне вигорання, яке не сприяє успішній комунікації та призводить до емоційної відчуженості. Військові, які повернулися з фронту потребують психологічної допомоги. Зміни в структурі головного мозку, які відбуваються під час війни, відбуваються і в психіці людини, а значить і в поведінці. За між-

народною статистикою відсоток розлучень військових після повернення з війни складає 43%, що своєю чергою впливає на успішну (неуспішну) реабілітацію військовослужбовця. Отже, родина військовослужбовця потребує окремої уваги фахівців-психологів, в тому числі рекомендацій просвітницького характеру (література, відео-матеріал тощо) [1,4].

Наша психіка влаштована таким чином, що коли блокуються неприємні емоції, закономірно і позитивні. У зв'язку з цим, необхідно поважати право військового на мовчання, треба дати людині час, набратися терпіння і показати, що рідні готові бути поруч і підтримати, коли йому буде треба. Насамперед, якщо захисник чи захисниця хоче поділитися, необхідно відкласти все, щоб вислухати, сформувати почуття довіри та атмосферу розуміння, що дасть можливість воїну набути навичок до життя без війни. Елементарно необхідно забезпечити умови для нормального сну, харчування тощо, спостерігати за психічним станом, якщо є серйозні зміни у поведінці військового звернутись за порадою до сімейного лікаря чи психотерапевта. На жаль, воїни не охочі йдуть по допомогу до психолога, тому рідним, побратимам, друзям треба докласти максимум зусиль, щоб направити до фахівця. Рідні і дружина мають залучати чоловіка до спільного розв'язання сімейних проблем, що допоможе йому швидше адаптуватись до цивільного життя. Діти, особливо підлітки, також потребують підготовки до спілкування з батьком, не демонструвати власні образи, сприймати батька таким, яким він є. Ми не маємо права засуджувати людину за те, що

вона набула тих навичок, які допомогли їй вижити (все, що допомагає вижити, залишається з нами на все життя). Часто родичі спостерігають у військового схильність до гіперконтролю – на війні немає місця спонтанності, все за наказом. Людина мислить на рівні свого підрозділу. У цивільному житті таким підрозділом є сім'я. Тому певний час військові можуть виявляти гіперконтроль щодо рідних. Коли у військових зникає відчуття безпеки, разом з ним може зникати відчуття довіри до людей, навіть найближчих. Часто намагання піклуватися про людину можуть сприйматися вороже [1,4].

Висновок. Таким чином українське суспільство опинилося перед новими викликами, пов'язаними з війною в тому числі з реабілітацією захисників та захисниць ЗСУ. В Україні є багато інформаційних сайтів, які допоможуть родинам у спілкуванні з воїнами, психологічні самодопомози, надання першої психологічної допомоги тощо, зокрема «Довідник безбар'єрності» допоможе розкрити нові, додаткові смисли, коли в центрі уваги – людина. І це стане першим кроком у формуванні нової етики спілкування. Нова етика – це коли в нашій мові не буде місця дискримінаційним чи стереотипним фразам. Коли ми розумітимемо, що повага до людей проявляється не лише у словах, а й у жестах, тоні, емоціях, поглядах. Коли наша щоденна взаємодія з іншими не створюватиме штучних бар'єрів і винятків» [5]. У зв'язку з цим держава потребує колективної системної роботи з налагодження просвітницької роботи та організації тренінгів з надання першої психологічної допомоги захисникам та захисницям ЗСУ та їхнім родинам.

Використані джерела:

1. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О.,

Сириця М.В. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами : метод. посіб. К.: 7БЦ, 2023. 175 с.

2. Методичні рекомендації щодо надання першої психологічної допомоги сім'ям з дітьми, дітям, які перебувають/перебували у зоні збройного конфлікту. Додаток до листа Мінсоцполітики від 25.09.2014 № 48/56/235-14. Підготовлено в межах виконання Проєкту «Підтримка реформи соціального сектору в Україні», який впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні. Думки, під загальною редакцією Іванової О.Л., упорядників: д. мед. н. Пінчук І.Я., д.мед.н. проф. Хаустової О.О., к.психолог.н. Степанової Н.М., Чайки А.В., Пінчук А.О.

3. Не діагнозом єдиним або що означає біопсихосоціальна модель допомоги для українців? Режим доступу// <https://www.mh4u.in.ua/shukayu-dopomogu/ne-diagnozom-yedynym-abo-shho-oznachaye-biopsyhosocialna-model-dopomogy-dlya-ukrayincziv/>

4. «Приймати зміни один одного». Як спілкуватися з військовими рідним та знайомим - поради від психолога . Режим доступу// <https://www.6262.com.ua/news/3540864/prijmatizmini-odin-odnogo-ak-spilkuvatisa-z-vijskovimi-ridnim-ta-znajomim-poradi-vid-psihologa>

5. Довідник безбарерності. Режим доступу// <https://bf.in.ua/>

Катерина БАСАРАБА, Ірина СЕМЕНЮК,
Наталія МУЗИКА

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ У РЕАЛІЯХ СУЧАСНОГО СВІТУ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

**«Національна ідея - це побудова держави на базі корінної нації.
І це - Українці»
В'ячеслав Чорновіл**

Актуальність теми: Національна ідея є рушійною силою буття народу, яка починає свій розквіт з історії, звичаїв, виховання, відданості та народолюбства. Задум національної ідеї в реаліях сьогодення світу це ключ до боротьби з пригніченням та знищення націй і є гарантом її існування.

Мета: закликати молодь до вдосконалення знань про свою культуру та стимулювати до усвідомлення української національної ідеї.

Матеріали та методи дослідження: Огляд та аналіз літературних джерел.

Зміст (Основна частина): Коли позиціонувати національну ідею, якщо не зараз? Ми, молоде покоління, як ніколи повинні відчувати відповідальність в умовах війни, оскільки саме ми впливаємо на формування майбутнього нашої України. України, де кожен усвідомлює свою роль у підтриманні та розвитку надзвичайної краси держави, де кожен патріот своєї неньки, де кожен захищає її інтереси і готовий невідступно, всіма силами боронити її.

Вдосконалити свої знання з історії та культури України, перейти на спілкування рідною мовою, вчити молоде покоління традиціям і звичаям, використовувати ресурси країни з користю - це все складові національної ідеї. Вона є в кожному з нас, виражаючи її

у звичаях, традиціях, закріплюючи законами та правилами ми формуємо менталітет українця.

Сьогодні наша національна ідея - це наблизити перемогу над агресором, докладаючи до цього максимум зусиль. Яка вона буде після перемоги? Вагоме слово в геополітиці, нормалізація життя народу, відновлення країни, розвиток європейських цінностей: демократії, верховенства права, поваги до себе та до оточуючих, побудови суспільства турботи і справедливості, найголовніше – миру. Зараз саме час показати світу, що наша країна самодостатня, сильна, що наша молодь налаштована на побудову квітучої, могутньої, розвиненої країни. І що вмотивованою буде наша мета, то швидше буде досягнута ціль!

Висновок: Враховуючи становище нашої держави, однією з основних ідей України та нації в цілому – є збереження культурної самобутності. Національна ідея закладена з народження у душі кожного українця і нашим призначенням є розвивати та розкривати її в собі, досягати нової мети, як незалежна держава. "Ми мусимо навчитися чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіційних кордонів" (Іван Франко).

Анна ГАРАСИМ, Діана СОБКО,
Галина НАВЧУК

РОЛЬ БЛОГОСФЕРИ В ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Актуальність. Мова завжди була маркером національної свідомості, віддзеркалювала культурно-історичний і науковий поступ суспільства, об'єктивувала певні морально-етичні й естетичні цінності. Інтенсивна глобалізація визначила нові способи спілкування (а відповідно, і представлення культурно-політичних настроїв національної спільноти всьому світу), одним із яких є блогерство. Тому вивчення лінгвістичних аспектів цієї форми масової інтернет-комунікації є актуальним.

Мета. З'ясувати роль блогосфери в популяризації української мови.

Матеріал. Україномовні дописи, відеозвернення та рекламні сюжети вітчизняних блогерів.

Методи дослідження. Спостереження, порівняння, аналізу та синтезу.

Результати дослідження. Жодного блогера не можна примусити до використання української мови адміністративним шляхом. І якщо хтось нею послуговується, то, звісно ж, добровільно та свідомо. На це впливають виховання, освіта, оточення, тенденції в суспільстві, правильна й розумна мовна політика й усвідомлення значення мови в збереженні національної ідентичності. До того ж україномовні дописи, відеозвернення та рекламні сюжети (на будь-яку тематику – професійну чи суспільно-політичну й т. ін.) – це ще й своєрідний спосіб вияву своєї (якщо не за змістом, то принаймні за формою) патріотичної позиції, національної свідомості та самосвідомості, які на часі як ніколи. Окрім

того, інтернет-сторінки блогерів (зокрема й медичних фахівців) можна порівняти з музичною чи театральною сценою, бо ті й ті представляють загалу національну культуру (основною якої є мова), у такий спосіб популяризуючи її та передаючи досягнення й настрої народу всьому світові (як-от виступ гурту «Kalush Orchestra» з піснею «Stefania» на конкурсі Євробачення – 2022 і його резонанс тощо). Тож виходить, що блогерство, як і пісенне мистецтво, телебачення, кіно й театр й ін., відіграє провідну роль у процесі популяризації наукових знань, розширення кругозору та формування свідомості громадян, їх культурних уподобань, а також культивуванні української мови. Тому автор дописів має бути обізнаним і начитаним, творчим і креативним, ретельно добирати мовленнєві засоби для того, щоб зібрати велику читацьку/глядацьку аудиторію.

Варто зазначити, що з-поміж блогерів нині дуже багато лікарів, адже медичні реформи спонукають до того, аби не просто лікувати, а вміти якісно розрекламувати свої знання, вміння й навички. Ідучи в ногу з часом, а також намагаючись бути затребуваними, лікарі дедалі частіше стають публічними. Отож популяризуючи медичні знання, вони популяризують українську мову, зокрема питоморідну фахову термінологію. Звісно, це робить національно-свідома частина медичної еліти.

Висновок. Інтернет-середовище, зокрема блогосфера, є не тільки одним із способів

налагодження міжкультурної комунікації в сучасному глобалізованому світі, донесення важливих морально-етичних повідомлень до міжнародної спільноти чи необхідних знань загалом, а й способом популяризації україн-

ської мови, утвердження її державного статусу, можливістю самоствердитися, заявити і про свій професіоналізм, і про свою патріотичну позицію та національну самосвідомість.

Олександра ГАРВАСЮК

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РОБОТИ В ОРГАНАХ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

В умовах прогресивного розвитку нашої країни та політичної ситуації в Україні важливе місце посідає активна позиція молодого покоління, а саме студентства. Саме студентам тепер творити та зміцнювати фундамент нашої сильної та демократичної країни. Незважаючи на основні проблеми становлення української демократії у вигляді необхідності зміцнення конституційних засад самої демократії, створення надійних гарантій еволюційного розвитку українського суспільства, обрання адекватної моделі демократичних перетворень тощо [1], студентське самоврядування (СС) було і залишається «голосом» студентства.

Таким чином, СС – це така форма самоорганізації молодих осіб, механізм представництва і відстоювання своїх прав, можливість самореалізації та здобуття навичок управління. Органи СС сприяють розвитку самостійності, формуванню організаційних, управлінських та ораторських навичок, soft skills тощо.

В теперішній час наша країна як ніколи потребує нового покоління лідерів із критичним мисленням і здоровими амбіціями, неординарним баченням вирішення тої чи іншої складної ситуації, впевненістю та бажанням досягти потрібного результату.

Першочергове завдання лідера полягає не в умінні керувати іншими людьми – перш за все він має пізнати себе і навчитися керувати собою [2]. Лідер групи чи лідер об'єднання – це не одна особа сама по собі. Істинний лідер знає, що він сам теж є об'єктом

управління та вміє налагодити відносини з усіма учасниками групи (об'єднання) [2].

Майбутнє нашої країни – це учасники органів СС, які не байдужі до чужих проблем, добросовісні, готові брати на себе відповідальність, пропагувати та проводити роз'яснювальну роботу серед молоді щодо підтримки здорового способу життя і мають бажання розвивати українську культуру та мистецтво – це запорука розвитку здорового суспільства вже сьогодні [3]. Один з девізів сучасного студента повинен бути «Ніколи не здавайтесь! Ніколи не здавайтесь, ніколи, ніколи, ніколи!» - Вінстон Черчіль. Ці слова стосуються не тільки відстоювання прав у роботі у роботі СС, але і боротьби за своє затишне місце в житті. В цьому випадку університет виступає безпечною територією для активної діяльності студента [4]. Так, з однієї сторони університет допомагає, а з іншої сторони направляє амбіції студентів-лідерів. Таким чином, в стінах Буковинського державного медичного університету наявні сприятливі умови для розвитку особистості: функціонування СС, школи лідерів, систематичне проведення тренінгів на базі медико-психологічного центру, наукові гуртки при кафедрах, творчі гуртки при палаці «Академічний» тощо.

Отже, студентська молодь - рушійна сила нашої держави. Робота в органах СС дає можливість реалізовувати інтереси, потреби, самовиражатися, а також дає можливість кожному стати лідером не лише організації, а і власного життя.

Анастасія ГУЗИК

МИКОЛА ПЕТРОВИЧ ГУЗИК – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПЕДАГОГ

*науковий керівник – доц. Лариса ШУТАК)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Микола Петрович Гузик (1941-2021) – директор «Авторської школи М. П. Гузика», народний учитель України, кандидат педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, член Союзу вчителів України, автор «Комбінованої системи організації навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі», яка реалізує розроблену ним методику особистісно орієнтованого навчання в загальноосвітній школі.

Основні результати досліджень М.П. Гузика відображено у педагогічній практиці низки шкіл України та країн світу.

М.П. Гузик організував авторську експериментальну школу-комплекс у 1998 році в м. Южному Одеської області. Це симбіоз академічної, трудової, мистецької, спортивної та політехнічної освіти, а також створення коледжу в єдиному шкільному комплексі для того, щоб дозволити учням отримати не лише освітню складову, але й забезпечити вагомі кінцеві результати навчання на відміну від учнів звичайної загальноосвітньої школи.

В основі «Комбінованої системи організації навчально-виховного процесу», на думку автора, віддзеркалення мети – це доцільне використання і трансформація продуктивних психолого-педагогічних ідей, спрямованих на реалізацію особистісно орієнтованого навчання. Насамперед це введення різнорівневого навчання на базі вибіркової навчальних дисциплін для реалізації навчально-виховних програм. Такий підхід дозволяє учням і студентам всебічно індивіду-

ально розвиватися, втілюючи у життя персональні навчально-виховні програми.

Зміст навчальної дисципліни поділяється на інформаційні блоки, що формуються навколо провідних теорій, які покладено в основу навчального курсу, та включають інформацію трьох типів:

- теоретичне ядро інформації (закони, правила, принципи, формули тощо);

- факти, що ілюструють, підтверджують достовірність теоретичного змісту ядра інформації (факти, які підлягають узагальненню з метою виявлення існуючих закономірностей);

- факти, за допомогою яких можна продемонструвати застосування положень теоретичного ядра інформації у навчальній практиці (навчальна інформація, що демонструє певний зразок застосування законів, принципів, правил) [1].

Очікувані результати засвоєння знань, критерії оцінювання навчальних дисциплін, особистісних характеристик є наслідком розвитку пізнавального інтересу, рефлексії, самоорганізації; у сфері співробітництва – уміння будувати ділове спілкування..

Усі складові Комбінованої системи організації навчально-виховного процесу М.П. Гузика є надзвичайно актуальними у нинішніх реаліях сучасної освіти. Вони допомагають у взаємодії дитини і дорослого, самоосвіти й саморозвитку особистості, у більш ефективному засвоєнні шкільної програми й опануванні навичок професійної освіти.

Система організації навчально-виховного виявлення та активний розвиток природ- процесу М.П. Гузика забезпечує своєчасне ного таланту дитини.

Використані джерела:

Гузик М.П. Комбінована система організації навчально-виховного процесу в загально-освітній школі: Дисертація канд. пед. наук: 13.00.09. К, 2004, 230с.

Михайло ДИТКО

НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА ЗАДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

*(науковий керівник – доц. Віктор КУЛЬЧИНСЬКИЙ)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Українська національна ідея - це концепція, що визначає цінності, цілі та завдання українського народу. В загальному розумінні, вона передбачає розвиток України, яка гарантує своїм громадянам свободу, гідність та права людини, як самостійної, розвиненої країни з самобутньою, зумовленою українськими національними традиціями, культурою економічних, релігійних, сімейних та інших соціальних відносин.

Сьогодні громадяни України стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайне значення для подальшого визначення своєї та своїх сусідів долі. В сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд із забезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське та євроатлантичне співтовариство, є визначення нової стратегії виховання, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави[1].

Існують взаємопов'язані поняття: національний інтерес – національний характер – національна ідея – національна культура – ідеологія розбудови держави – національна еліта – національні лідери[2].

Сучасне студентство має пройти всі етапи до розуміння національної ідеї і долучитись

до збагачення національної культури. Важливим є збереження та просування української культури, мови та історії, що допоможе зберегти самобутність українського народу. Це передбачає підтримку української мови як державної, її захист від асиміляції та забезпечення розвитку як мови науки, культури та освіти.

Захист української ідентичності можливий за умов забезпечення територіальної цілісності, розвитку власної інфраструктури та власних технологій. Все це вимагає щоб, освіта та наука були орієнтовані на виховання національно свідомих особистостей.

Наявність висококваліфікованих та національно вмотивованих людей дозволяє перейти на рівноправний рівень у співпраці з іншими державами та народами, що сприятиме миру, стабільності та розвитку в регіоні та світі загалом.

Теперішні студенти незабаром формуватимуть національну еліту. Задля ефективної взаємодії в майбутньому слід вже тепер налагоджувати зв'язки між українськими студентами різних спеціальностей.

Отже, українська національна ідея спонукає українців до спільної дії в інтересах розвитку України як сильної та процвітаючої держави та забезпечення благополуччя її громадян.

Мервін Пракаш ЕБЕНЕЗЕР, Алла ТКАЧ

ЩО ДЛЯ МЕНЕ ОЗНАЧАЄ УКРАЇНСЬКА МОВА?

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Мова – не лише засіб спілкування. Опанування нової мови означає вивчення нового способу життя. За допомогою мови пізнаємо історію, звичаї і традиції іншого народу, збагачуємо наш духовний світ, легко і надійно адаптуємося до нового місця проживання і навчання. Для мене, студента-іноземного громадянина, українська мова – це не просто мова, а особлива емоція: занурення в новий спосіб мислення та бачення світу. Крім виробничої необхідності у навчальному процесі, зокрема у клінічній практиці, саме емоційна складова є тим стимулом, який спонукає іноземців вивчати цю мову, розуміти українців, бути з Україною одним цілим. Завдяки мові ми не лише успішно комунікуємо у соціумі, а й володіємо потужним інструментом для самовираження, здобуємо фах, пізнаємо справжніх друзів, стаємо щасливими у коханні тощо. Мова руйнує всі бар'єри для взаємодії та допомагає нам спілкуватися з людьми на більш глибокому рівні, відкриває шлях до багатшого та змістовнішого життя. Не знаючи мови, людина схожа на нещасного мандрівника, який опинився посеред океану.

Вивчення української мови було викликом для мене з того моменту, коли я вперше ступив на українську землю, побачив красу столиці України. За кілька тижнів перебування у Чернівцях збагнув, наскільки важливо володіти державною мовою країни, яку обрав для навчання. Розуміючи українську мову, ти стаєш повноцінним членом українського суспільства. Це той духовний міст,

який з'єднує нас із найбільшою країною Європи, що має тисячолітню історію й багату культуру. Через нинішню жорстоку війну любов і повага до України, її підтримка зростає у всьому світі: десятки тисяч людей розпочали вивчення української мови, інші – продовжують її вдосконалювати, збагачувати і пропагувати. Це свідчить про те, що справжньою причиною унікальності української мови є її творець і носій – український народ!

У зв'язку із повномасштабним вторгненням російських військ в Україну в 2022 році мені довелося переглянути своє рішення щодо продовження навчання в Буковинському державному медичному університеті. Після тривалих роздумів я наважився повернутися в м. Чернівці. Перебувати далеко від рідного дому, своєї сім'ї – нелегко, залишатися наодинці серед хаосу і невизначеності чорно-сірих воєнних буднів – страшно... Але це був мій свідомий вибір: бути тут, серед українських людей, які, виборюючи право на свободу і незалежність, є прикладом для усього світу! І саме мова допомагає мені краще розуміти українців, розділяти їхній біль втрат, пишатися подвигами незламних воїнів.

Українська мова – унікальна, це не просто набір слів і фраз. У кожній лексемі – глибокий зміст, історія народу (наприклад, мама, донька, життя, кохання, лелека, вишиванка, ніжний, могутній, древній, Слава Україні! Героям слава!). Залежно від того, що ми хочемо почути під час розмови, одним і тим самим реченням, залежно від інтонації, мож-

на показати основне (виокремити важливе): Ви обов'язково одужаєте! (Ви обов'язково одужаєте! Ви обов'язково одужаєте! Ви обов'язково одужаєте!). Інтонація мовця доповнюється мімікою, жестами – і загальний результат виходить настільки прекрасним, що іноземець починає відчувати себе українцем-носієм української мови. Така мова – це справжній діамант.

У наш час вивчення української мови – не просто хобі, не лише виробнича потреба, а шанобливий спосіб виявити свою повагу до України та українського народу. Це можливість активно долучитися до зцілення світу, приймаючи і розділяючи біль і страждання ближнього. Це саме та любов, якої ми потребуємо.

Надія ЖЕНИКАЙ, Вікторія ОСИПЕНКО

ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ» СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Актуальність. Сьогоденні реалії, невідомість, війна, покинуті домівки, напруження та втрати – це нова стресова ситуація для кожного з нас. Вона поділила життя українців на «до» і «після». Психологічний стан студентів, на сьогоднішній день непростий. Вони мають знаходити сили і для навчання. Студентське життя цього року почалося й триває під час війни, що відчутно впливає на психічне та фізичне здоров'я й значно погіршує якість життя.

Дослідження феномену «національної свідомості» серед студентської молоді може бути цікавим і важливим завданням, оскільки студентська молодь є майбутнім країни і здатна впливати на формування національної ідентичності та національної свідомості не лише сьогодні, а й в майбутньому.

Мета нашого дослідження: на основі теоретико-методологічного аналізу, дослідити феномен «національної свідомості» серед студентської молоді у часи війни.

Методи: теоретичний аналіз, систематизація наукових джерел, бесіда та авторська анкета дослідження феномену «національної свідомості» серед студентської молоді (на основі 8 основних соціально-психологічних критеріїв визначення національної свідомості).

Структура анкети передбачала суб'єктивну оцінку респондентом запропонованого критерію в двох зрізах: до 24.02.2022 р. та у квітні 2023р. Опитування студентів було покликане вивчити їхні ставлення до націо-

нальної свідомості, рівень знань про історію та культуру своєї країни, їхні інтереси та погляди на роль національної ідентичності в сучасному світі. Анкетування відбувалось за допомогою GOOLE-forms. Вибірку склали 113 осіб: студенти 1-6 курсів БДМУ, які здобувають освіту на різних спеціальностях та 8 лікарів-інтернів. За статевою приналежністю, 27 респондентів – чоловічої статі, 86 осіб – жіночої статі. Вік опитаних: від 16 до 26 років, переважна більшість (36,3%) опитаних 18 та 22-річні.

В ході емпіричного дослідження встановлено, що «почуття належності до своєї держави та її народу», за оцінками респондентів (від 1 до 5) значно зросло за останній рік, і становить станом на зараз – 69,9%. За критерієм «Почуття гордості за успіхи держави» ми отримали: максимально горді – 66,4% опитаних, замість попередніх 31%. На 4,6% збільшилось це почуття у респондентів, які оцінили його на «4». Повага до українського зросла максимально у 17% студентів. У відповідях студентів щодо «Шанування рідної мови, традицій, звичаїв, обрядів своєї країни» відмічаємо зріст на 23%. Одержаний результат показує рівень кристалізації усвідомленої національної ідентичності. За критерієм «Неприязнь до всього антиукраїнського» отримано наступні результати: доволі сильна неприязнь (оцінка «4») зменшилась на 4,4%, категорична неприязнь (оцінка «5») зросла у 38,9% респондентів. В ході бесіди, з'ясувалось, що

велика кількість респондентів, мали на увазі АНТИУКРАЇНСЬКЕ = РОСІЙСЬКЕ. Натомість, 13 (11,5%) опитаних чітко проговорили що «антиукраїнське не тотожне російському». І цей соціально-психологічний «зсув» потребує додаткового дослідження. Останній з досліджуваних критеріїв «Почуття національної гідності (Я – УКРАЇНЕЦЬ/УКРАЇНКА!)» показав, що 2/3 опитаних (74,3%) ідентифікують себе як українці і гордяться цим. Опитані також вносили в анкету пропозиції щодо впровадження (заходів/дій/акцій) з підвищення відчуття патріотизму серед студентів університету серед яких є інтерес до творчості, історії, традицій (або те, що називається акціональний голод ідентичності українців).

Отже, встановлено позитивну якісно-кількісну динаміку національної свідомості та національної самосвідомості студентської молоді у часи війни (34,2% за рік): значно

зросли почуття належності до своєї держави та її народу, почуття гордості за успіхи держави; шанування рідної мови, традицій, звичаїв, обрядів своєї країни та почуття національної гідності (Я – УКРАЇНЕЦЬ/УКРАЇНКА!). Існує «зсув ризику» у неприязні до всього антиукраїнського, оскільки позитивна динаміка даного критерію розцінювалась респондентами подвійно. Одержані результати, на наш погляд, залежать від особливостей вікового періоду опитаних та дії «травми війни». Травма як явище вкрай негативне, може мати і позитивні наслідки у вигляді «посттравматичного зростання», в залежності від самої людини, від опорного підтримуючого середовища та досвіду справлятися зі стресом. Посттравматичне зростання можливе не лише для окремих особистостей – змінюється психологічний портрет усієї нашої нації.

Використані джерела:

1. Співак Л.М. Психологічні основи розвитку національної самосвідомості в юнацькому віці : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07 / Любов Миколаївна Співак. – К., 2016. – 491 с.
2. Ставицький Г.А. Психологічні та соціальні чинники розвитку етнічної самосвідомості в юнацькому віці: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Г.А. Ставицький. – К., 2016. – 20 с.
3. Ставицький Г. А. Розвиток етнічної самосвідомості та толерантності в юнацькому віці / Г. А. Ставицький // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент : збірник наукових праць / ред. кол. : Євтух В. Б. (гол. ред.). – Київ : ТОВ "НВП "Інтерсервіс", 2015. – Випуск 19-20. – С. 170-181.
4. Arakelian M., Bekhrus K., Yarova L. (2020) Prohibited means and methods of armed conflicts. Amazonia Investiga, 9: 349–355. doi: 10.34069/AI/2020.26.02.40.

Альона ІЛЬКО, Лариса ШУТАК

УКРАЇНСЬКА МОВА – МОВА НЕЗЛАМНИХ ТА НЕСКОРЕНИХ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Мова – неоціненний скарб нації, її код, досвід буття. Це не просто засіб людського спілкування, це спосіб самовираження в професії, те, що вирізняє нас з-поміж інших націй і національностей, те, що спонукає нас боротися і в житті, і на полі бою... Мова живе в наших серцях, тече в наших жилах, передається від покоління до покоління як невідмінний маркер нашого народу.

У світовій історії жодна мова не зазнавала таких утисків та нищення: десятки офіційних і неофіційних заборон, указів, неможливість використовувати українську мову в освіті, науці, офіційних джерелах, театрі, армії тощо. «Ми унікальна нація. У нас хліборобів морили голодом. Режисери ставили спектаклі у концтаборах. Поетів закопували у вічну мерзлоту. У кого ще є атомний саркофаг? А у нас є», – писала Ліна Костенко. Змиритися з твердженням, що Україна – незалежна, самобутня, вільна й автентична держава не можуть, на жаль, наші географічні сусіди – росіяни, а точніше, їхні керівники. Вони усілякими методами намагаються знищити наш народ, нашу мову, традиції, історію та культуру (колонізація, штучні голодомори, офіційні заборони української мови, фізичне винищення).

І лише завдяки свідомим українцям – інтелігенції, простим селянам, патріотам, які, попри арешти, вислання та ув'язнення, не припиняли нести рідну мову в маси – друкували книжки, збиралися в літературні та наукові об'єднання, виступали на акціях протесту, організовували майдани й революції, билися на полі бою – вдалося завадити Російській імперіалістичній машині знищити нашу мову, культуру та державу. Після століть катувань наша мова жива і це є чи не основним знаком небес, що ми просто не маємо морального права зректися її, а отже, зректися України.

Нині, коли Україна переживає одні з найстрашніших сторінок своєї історії, важливим є об'єктивне відображення історії України, з'ясування ролі української мови в державотворчих процесах, цікаве подання культурних здобутків українського народу, вивчення державної символіки, репрезентація національних наукових надбань і т. ін. Проте квінтесенцією нашого національного поступу, має стати утвердження державної української мови, адже «Нації вмирають не від інфаркту. – Спочатку їм відбирає мову».

Каріна КІРІЛЧ, Вікторія ОСИПЕНКО

ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «СЕКСУАЛЬНОСТІ» СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

(науковий керівник – к.псих.н. ОСИПЕНКО Вікторія)

Буковинський державний медичний університет

м. Чернівці, Україна

В сучасному світі, інформаційного перевантаження та швидких темпів життя, досить актуальною є проблема формування само-свідомості підлітків у питаннях сексуальності. Сексуальне виховання молоді є одним із чинників формування психічного та фізичного здоров'я. Вище Окреслена проблематика досліджувалась в галузі психології, медицини та сексології, проте усвідомлення та розуміння сексуальності студентською молоддю досі є маловивченим і потребує конкретизації.

Окремі аспекти сексуальності досліджувалися в працях науковців Г. Вагнера, Г. Васильченко, Р. Гріна, Н. Дмитрієвої, К. Імелінського, Г. Келлі, І. Кона, Ц. Короленка, Г. Кочаряна, В. Кришталя, С. Лібіха, Б. Мартель, У. Мастерса, В. Франкла, Т. Чернявської та ін.

Метою нашої роботи є дослідження усвідомленості феномену «сексуальності» особами підліткового віку (на прикладі студентів 1 і 2 року навчання).

Методи дослідження: теоретичні; опитувальник Айзенка «Установки до сексу»; додатковий метод дослідження: «Арт – терапія». Дослідження проводилося на базі Буковинського державного медичного університету (1 і 2 рік навчання), загальна кількість респондентів – 130 студентів, 104 дівчини і 26 юнаків, середній вік – 17,7 років.

За результатами дослідження (опитувальник «Установки до сексу») встановлено, що

38,5% респондентів мають високий бал дозволених, що свідчить про володіння цілком сучасним, легким ставленням до сексу, не стурбовані проблемами невинності, приймають дошлюбний секс (або навіть позашлюбні зв'язки), впевнені, що контрацептивні засоби повинні бути доступними, і розглядають секс в цілому як задоволення. 61,5% - мають відношення до статевих зв'язків більш серйозне, є повага шлюбу. 54% респондентів, має високий рівень реалізованості; 46% - низький/повну нереалізованість у сексуальних відносинах. 77% відчувають себе вкрай нервово в стосунках з протилежною статтю, їх дуже бентежать розмови про секс, а часом вони просто бояться сексуальних відносин. 30,7% студентів, як правило, утримуються навіть від самих незначних проявів сексуальної пристрасті, не люблять думати на цю тему. 54% респондентів збуджуються навіть від незначних дій, або навіть думок (що є характерно для даного вікового періоду).

В результаті аналізу малюнків встановлено, що студенти розуміють під поняттям «сексуальність» оголені частини тіла; тілесний контакт між чоловіком і жінкою у вигляді поцілунків, та тримання за руки; сексуальна близькість; вогонь – як символ бурхливих емоцій. Спостерігається як і конкретний так і абстрактний характер малюнку у підлітків. За насиченістю кольорів домінує червоний, синій та сірий кольори.

Отже, для студентів характерним є відчуття тривоги і напруги в стосунках з про-

тилежною статтю, відношення до статевих зв'язків є досить серйозне. Проте, попри сексуальну сором'язливість, рівень цнотливості досить низький, що свідчить про адекватне сприйняття проявів та думок сексуальної пристрасті. Окрім того, респонденти жіночої статі мають більш сильний сексуальний потяг та їхні уявлення мають типові, для

нашого суспільства, моделі чоловіка (жінки), що відповідає нормі.

Перспективами подальших наукових досліджень є створення програми оптимізації рівня сексуальної культури студентів – майбутніх лікарів та їхнє впровадження у освітньо-виховний процес.

Роман КУЖНИЙ

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

(науковий керівник - к.філос.н., доц. Ніна ЗОРІЙ)
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна

Актуальність теми полягає у тому, що впродовж багатьох століть велика частина населення сучасної території України перебувала під впливом російського «великодержавного» світогляду, який ґрунтувався на тоталітаризмі, пануванні російської мови, навіть у побуті, що своєю чергою нищило культурні традиції, українську мову, а найгірше те, що у багатьох людей поступово під впливом російської ідеології сформувалося меншовартісне ставлення до всього українського. Українцям століттями нав'язували думку, що ми лише «менші брати» росіян, що вони мудріші і сильніші, роками забирали мову, культуру і нашу ідентичність.

Метою даної теми є філософський аналіз особливостей формування української національної ідеї в сучасних реаліях.

Методи: аналіз наукової, суспільно-політичної літератури.

Результати дослідження. Багато українців вважали, що національна ідея – це незалежність від Росії. Як згодом виявилось, що незалежність територіальна потребує формування незалежного національного світогляду, який має ґрунтуватися на українській культурі та мові. І це тільки перший крок на тернистому шляху становлення нації. Якщо процитувати енциклопедію сучасної України, національна ідея – духовна основа життєдіяльності нації, що ґрунтується на її пріоритетах і цінностях, система соціокультурних координат, що задає їй світоглядні та цілеспрямовані орієнтири [1].

З часу проголошення незалежності актуальним є питання про формування власної національної ідеї, яка би змогла об'єднати українське суспільство, сформувати національну свідомість, стати духовною основою державотворення. На початку незалежності не існувало спільної думки щодо бачення майбутнього держави та чіткої концепції загальнонаціональної ідеї. Політиками, істориками, науковцями пропонувалися різні погляди ключових ідей формування національної ідеї: патріотизм, національно-державницькі інтереси, націоналізм титульної нації тощо. З метою консолідації суспільства, особливо в умовах воєнного часу, актуальним є питання визначення національної ідеї, яка інтегрує українське суспільство.

Суть національної ідеї полягає в об'єднанні нації та всього народу в збереженні держави, територіальної цілісності та її незалежності, шляхом формування нових ціннісних орієнтирів, що стануть життєво необхідним фактором консолідації суспільства. В умовах війни для українського народу таким фактором стала ідея незалежних, вільних людей. Віроломне вторгнення росії сприяло згуртуванню української нації в єдине ціле. В умовах реальної загрози української державності відбувається формування нації гордих і незалежних українців, які перейшли в новий доленосний етап свого розвитку та існування. Але для цього необхідно не тільки змінювати світогляд, гасла чи ідеї, а й має відбутися національна ідентифікація кожного українця. Погоджуємося з науковцями

(Медвідь Ф.), який стверджує, що продуктивним є розгляд структури української національної ідеї в трьох аспектах: державницькому, етнічному і політичному[2], оскільки апелювати тільки закликами до переорієнтації цінностей, спрямованих на інтеграцію без знищення кланово-олігархічної системи, як гальмівного фактора неможливо побудувати державу. Наприклад, на минулих виборах до Верховної Ради, більшість депутатів обиралися за сприяння олігархів та їхніх коштів, щоб в майбутньому захищати їх інтереси, а не інтереси більшості громадян України.

Також наше суспільство потребує усвідомлення того, що державність і демократія – це не лице політичні, але й культурні й духовні цінності. Прикладом є створення пра-

вославної церкви України, початок повернення державі українських святинь. Необхідно й надалі популяризувати українську мову та культуру, як засобів самовираження нації і духовного світу людини, побуту та самотності нашого народу, що своєю чергою сприятиме умовам гармонійного розвитку людини звільнення від стереотипів, формуванню національної пам'яті.

Висновок. Держава – це люди, як беруть участь у державотворенні, лише вони можуть забезпечити мир і стабільність в нашій державі, а не воля однієї людини чи олігархічного клану. Це буде завершальним етапом формування української національної ідеї та перетворення України на сильного суб'єкта міжнародної політики.

Використані джерела:

1. ЕНЦИКЛОПЕДІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ. Режим доступу// <https://esu.com.ua/article-71061>
2. Федір Медвідь. Українська національна ідея як детермінанта державотворчих процесів // Політичний менеджмент № 1, 2005, с. 35. Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/medvid_ukrainska.pdf

Богдана ЛАЗУРКО, Анастасія КЛЮЙКО

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ У ДЕМОКРАТИЧНІ ПРОЦЕСИ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Щоб політичні системи були результативними, всі частини суспільства повинні бути залучені у його процеси. Коли молоді люди позбавлені виборчих прав або відсторонені від політичних процесів, значна частина населення немає права голосу чи впливу на рішення. Ключовим наслідком є підрив довіри до політичних систем.

Молодь може багато чого запропонувати суспільству – від інновацій до креативності та нового мислення. Студентство неодноразово демонструвало волю і бажання змінювати нашу державу. У 1990 році (в останню осінь СРСР) на Майдані Незалежності в Києві відбулася Революція на граніті, під час якої українська молодь протестувала за демократичні процеси і проти нового союзного договору. 21 листопада 2004 року розпочалася Помаранчева революція проти фальсифікації на виборах, а цього ж дня 9 років потому – Євромайдан, згодом також відомий як Революція Гідності. У ніч із 29 на 30 листопада в центрі Києва озброєнні бійці «Беркута» силою витіснили 400 активістів, переважно студентів. І таких подій безліч, що лиш демонструє бажання молоді до змін. Сьогоднішні молоді громадяни – завтрашні лідери та особи, які прийматимуть важливі рішення.

Діяльність із залучення молоді до демократії може сприяти:

- розширенню можливостей та захисту молоді, у тому числі шляхом реалізації фундаментального демократичного права;

- сприяти добробуту молоді та розвитку її навичок та досвіду;

- мати позитивний вплив на викорінення бідності, голоду та досягнення цілей міжнародного розвитку.

Щоб змінити ситуацію в довгостроковій перспективі, необхідно, щоб молоді люди брали участь у офіційних політичних процесах і мали право голосу у формуванні сьогодишньої та завтрашньої політики. Участь у політичному житті є не лише основним політичним і демократичним правом, але й має вирішальне значення для побудови стабільних і мирних суспільств та розробки політики, яка відповідає конкретним потребам наступних поколінь. Щоб молоді люди були належним чином представлені в політичних інститутах і процесі прийняття рішень, і, зокрема, на виборах, вони повинні знати свої права та отримати необхідні знання та можливість брати активну участь на всіх рівнях.

Проте, залучення молодих людей до демократії стикається зі значними проблемами, які загрожують майбутньому демократій:

- молоді люди спроможні брати участь у подоланні проблем, які є в суспільстві, зокрема бідність, дискримінація, перешкодами для отримання освіти та обмежені можливості працевлаштування, але в більшості випадків мають обмежені можливості брати участь у демократичних діях;

- незважаючи на те, що сьогодні молодь має більше можливостей, ніж будь-коли раніше, щоб брати участь у глобальному роз-

витку суспільства, багато молодих людей почуваються відчуженими від цих процесів.

Та мужність і наполегливість молоді під час історичних подій демонструють, що мо-

лоді люди глибоко переймаються соціальними справами, та показали, наскільки молодь може відігравати ключову роль у демократичних змінах.

Єлизавета ЛАСТОВИЧЕНКО,
Анастасія МОКРІЄНКО

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

**«Усі, хто розмірковував над мистецтвом управління людством,
переконали себе, що доля країн залежить від виховання молоді.»**

Аристотель

Актуальність теми: Розвиток сильної та незалежної держави формує народ країни. Молодь – це основний носій інтелектуального і фізичного потенціалу суспільства, а також одна з ключових ланок трансформації соціума. Початок самостійного та повноправного свідомого життя людини виникає в період навчання у закладі вищої освіти, оскільки саме там відбувається процес становлення особистості. Під час навчання студенти здобувають не лише професійні знання та вміння щодо їхньої майбутньої професії, але й навички суспільної, демократичної поведінки, самоосвітньої діяльності, вміння працювати в команді та визначати суспільні цінності.

Мета: Проаналізувати вплив студентської молоді на розвиток демократичних процесів в Україні. Вивчити процес залучення молоді в політичний рух країни.

Матеріали та методи дослідження: Огляд та аналіз літературних джерел.

Зміст (Основна частина): Студенти – це потужна рушійна сила будь-якого цивілізованого суспільства. Активна та прогресивна молодь нашої країни з найдавніших часів боролась за свої права та незалежність України. Роками українці виборюють свободу та

рівність серед інших держав світу. Події останнього десятиліття вплинули на свідомість українців, зокрема українського студентства. Однією із точок змін свідомості стала Революція Гідності у 2013 році, яка вплинула на підвищення патріотизму і запалила серця студентів боротися за права вільної, європейської України. З перших днів повномасштабної війни студенти беруть активну участь в боротьбі з агресором. Вони активно займаються волонтерством: плетуть сітки, створюють окопні свічки, стають донорами крові, формують аптечки, сортують ліки, та активно донатають кошти на потреби ЗСУ, тощо. Значна частина молоді замість підручників, тримають в руках зброю та боронить нашу державу. Інша частина студентства наполегливо здобуває знання у різних сферах освіти та науки. Це безперечно допоможе нам в майбутньому у відбудові прогресивної та сильної України, де пануватимуть демократичні цінності.

Висновок: Сьогодні майбутнє України формується не лише на полі бою, а й у навчальних аудиторіях. Студенти – це сучасне, яскраве майбутнє нашої держави. Їхні ідеї та амбіції впливають на перебіг, швидкість та якість демократичних процесів країни.

Олександра НАУМОВА

АКТИВНА ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Активна громадянська позиція студентської молоді є важливим фактором розвитку демократії в Україні. Сьогодні студенти активно беруть участь в політичному житті країни, вимагають змін у системі освіти, здійснюють дії на захист громадянських інтересів та прав людини, цей фактор допомагає впливати на процеси, які відбуваються в державі та забезпечує зростання свідомості громадян, які відповідально ставляться до своїх прав та обов'язків. Студенти відчують свою участь у становленні демократичної держави та здатність внести свій вклад у розвиток соціуму. Тому, розуміння та підтримка їхньої активності, а також забезпечення умов для формування та розвитку громадянської позиції серед студентської молоді є важливим завданням для розвитку демократії в Україні.

Активність студентської молоді у громадському житті країни є важливою складовою демократичного розвитку України. Незалежність, активність та свідомість студентів створюють умови для розвитку демократичних процесів у країні.

Метою дослідження є аналіз ролі студентської молоді у розвитку демократичних процесів в Україні та визначення важливості громадянської позиції студентів для утвердження демократії. Дослідження спрямоване на вивчення особливостей формування активної громадянської позиції серед студентської молоді, визначення її впливу на

політичний та соціальний процес в Україні та з'ясування перспектив подальшого розвитку студентської активності в контексті демократії.

У дослідженні використано аналітичний метод, порівняльний аналіз, описовий метод та статистичний аналіз. Ці методи дозволили провести аналіз студентського руху в Україні, визначити його вплив на демократичні процеси, виявити ключові фактори, що впливають на активність студентської громади та її роль у формуванні демократичних цінностей. Результати дослідження базуються на вивченні досвіду студентських організацій та рухів в різних регіонах України, на аналізі статистичних даних та на відгуках експертів з цієї галузі.

Студентська молодь в Україні відіграє важливу роль у розвитку демократії. Студенти активно виступають за права та інтереси громадян, беруть участь у створенні нових політичних форматів та ініціатив. Студентські рухи є джерелом нових ідей та підходів до розв'язання проблем, що допомагає змінювати старі стереотипи та практики. Вони сприяють розвитку громадянської свідомості та формуванню критичного мислення серед молоді, що дозволяє їм бути активними учасниками політичного життя країни. Таким чином, активна громадянська позиція студентської молоді є ключовим фактором розвитку демократії в Україні.

Владислава ОРЛЕЦЬКА

СУЧАСНЕ СТУДЕНТСТВО – НОСІЙ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

(науковий керівник – доц. Віктор КУЛЬЧИНСЬКИЙ)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна

Визначальною засадою формування загальноукраїнської ідентичності є консолідація суспільства довкола цінностей українства. Українське суспільство потребує колективної пам'яті, колективної моралі, колективних цінностей для свого політичного, соціального, економічного та військового становлення. Проблема консолідації є актуальною для кожного суспільства перехідного типу, оскільки сам процес трансформації зумовлює зіткнення минулої системи цінностей, отриманої від попереднього соціуму, з новими стратегічними орієнтирами та пріоритетами подальшого розвитку. Крім цього, для України проблема консолідації суспільства має особливе значення ще й з огляду на її історичне минуле, а також її геополітичне розташування як території, яка перебуває на розломі й у точках дотику кількох цивілізацій, і великих, і локальних [1].

Захист української ідентичності можливий за умов забезпечення територіальної цілісності, розвитку власної економіки, культури та науки. Це потребує національно спрямованої системи освіти.

В той час, як сили оборони України стримують просування ворога та відвойовують окуповані території, сучасне студентство має можливість сформулювати новий зміст української ідентичності. Крім того, на роки навчання зазвичай припадає також період формування індивідуальної ідентичності. В

цей час постає потреба самоідентифікації на рівні особистості, на локальному рівні, на національному рівні, а також на загальнолюдському рівні. Задля можливості українцям втілення своїх потенціалів в Україні слід починати самоідентифікацію з національного рівня. Це передбачає прийняття української мовою публічного спілкування в Україні, розвитку її як мови науки, культури та освіти.

Сучасні інформаційні технології дозволяють не тільки спростити процес самоідентифікації, а також й стати учасником формування сучасної української культури. Сучасна українська наукова мова містить надзвичайно велику кількість слів іншомовного походження, які важко зрозуміти та запам'ятати особі, яка їх вперше зустрічає. Створення текстів чи аудіовізуальних навчальних продуктів українською мовою дозволяє студентам краще зрозуміти матеріал, що вони вивчають. Крім цього, це сприяє поступу україномовної наукової та освітньої спільноти.

Крім освітньої та наукової складових студентські роки також наповнені подіями та здобутками в спорті, мистецтвах чи інших видах діяльності, які сприяють самоідентифікації та поширенню української ідентичності в подіях міжнародного рівня.

Отже, невпинне тренування духу, розуму та тіла студентів дозволяє їм ідентифікувати

себе на різних рівнях суспільного життя та сформувати впевненість в своїх силах, що уможливить втілення в життя їх задумів та прагнень. Консолідовані дії впевнених в собі українсько ідентифікованих громадян сприятимуть розвитку України.

Владислава ОРЛЕЦЬКА

СУЧАСНЕ СТУДЕНТСТВО – НОСІЙ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

*(науковий керівник – доц. Віктор КУЛЬЧИНСЬКИЙ)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Визначальною засадою формування загальноукраїнської ідентичності є консолідація суспільства довкола цінностей українства. Українське суспільство потребує колективної пам'яті, колективної моралі, колективних цінностей для свого політичного, соціального, економічного та військового становлення. Проблема консолідації є актуальною для кожного суспільства перехідного типу, оскільки сам процес трансформації зумовлює зіткнення минулої системи цінностей, отриманої від попереднього соціуму, з новими стратегічними орієнтирами та пріоритетами подальшого розвитку. Крім цього, для України проблема консолідації суспільства має особливе значення ще й з огляду на її історичне минуле, а також її геополітичне розташування як території, яка перебуває на розломі й у точках дотику кількох цивілізацій, і великих, і локальних [1].

Захист української ідентичності можливий за умов забезпечення територіальної цілісності, розвитку власної економіки, культури та науки. Це потребує національно спрямованої системи освіти.

В той час, як сили оборони України стримують просування ворога та відвоюовують окуповані території, сучасне студентство має можливість сформувавши новий зміст української ідентичності. Крім того, на роки навчання зазвичай припадає також період формування індивідуальної ідентичності. В

цей час постає потреба самоідентифікації на рівні особистості, на локальному рівні, на національному рівні, а також на загальнолюдському рівні. Задля можливості українцям втілення своїх потенціалів в Україні слід починати самоідентифікацію з національного рівня. Це передбачає прийняття української мовою публічного спілкування в Україні, розвитку її як мови науки, культури та освіти.

Сучасні інформаційні технології дозволяють не тільки спростити процес самоідентифікації, а також й стати учасником формування сучасної української культури. Сучасна українська наукова мова містить надзвичайно велику кількість слів іншомовного походження, які важко зрозуміти та запам'ятати особі, яка їх вперше зустрічає. Створення текстів чи аудіовізуальних навчальних продуктів українською мовою дозволяє студентам краще зрозуміти матеріал, що вони вивчають. Крім цього, це сприяє поступу україномовної наукової та освітньої спільноти.

Крім освітньої та наукової складових студентські роки також наповнені подіями та здобутками в спорті, мистецтвах чи інших видах діяльності, які сприяють самоідентифікації та поширенню української ідентичності в подіях міжнародного рівня.

Отже, невпинне тренування духу, розуму та тіла студентів дозволяє їм ідентифікувати

Ангеліна ПОЛЯНЧУК

ПОБУТОВІЗМ В УКРАЇНСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

(науковий керівник – доц. Лариса ШУТАК.)

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Відомо, що сучасна українська термінологія поповнюється новими термінами, особливо активно розвивається українська медична термінологія, одним із джерел якої є – побутовізми. Основними причинами їхньої появи є розширення системи, яка зумовлена законами вторинної номінації та принципом асоціації. Умовно ми розділяємо побутовізми на кілька тематичних груп, як-от: назви речей хатнього вжитку, господарського призначення, назви частин будівель і будівельних пристроїв, назви вживаних у побуті речей тощо. Найяскравішим прикладом є назви речей хатнього та господарського вжитку: голка – у повсякденному житті засіб для шиття, а в медицині голка є ін'єкційною, гістологічною; миска як один з предметів посуду, а в медичній термінології – миска ниркова; цвях як будівельне приладдя і цвях Єланського як пристрій для з'єднання переломів. Також можуть бути ландшафтні назви: долина – витягнута форма рельєфу, а в ме-

дицині долина мозочка як анатомічна структура. На мою думку, побутовізми розширюють спектр розуміння та пізнання української термінології, зокрема медичної.

Нерідко термінами постають слова загальнонародної мови, як наслідок вторинної номінації предметів чи явищ. Наприклад, лексема «тиск» використовується як форма вимірювання фізичної величини, але у медицині така лексема вживається на позначення тиску, який кров справляє на стінки кровоносних судин – кров'яний тиск. Навіть звична для вжитку у медицині лексема «кашель» також не вважається стандартним медичним терміном.

Отже, побутовізми досить поширені у медичній термінології. Потрібно відчувати чітку межу між ними та коректно використовувати їх у своєму мовленні у побуті та в медичних контекстах.

Анастасія СМЕРЕКА, Лариса ШУТАК

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

**Свої мови рідної і свого рідного звичаю
вірним серцем держітеся.
Тоді з вас будуть люди як слід,
Тоді з вас громада буде шанована
і вже на таку громаду ніхто свої
лапи не положить.
П. Куліш**

Нині кожен з нас замислюється над питанням: хто ми? чийого ми роду? в чому наша ідентичність? Адже настав той непростий час, коли наша національна ідея трансформується, омита кров'ю українських воїнів на полі битви, цивільних на окупованих територіях, звичайних мирних жителів, які потерпають від ракетних обстрілів, ворожих бомбардувань, відсутності тепла й електроенергії, продуктів харчування й води, медикаментів і першої необхідної допомоги. Саме в такі важкі часи постає низка питань про роль і значення української мови в історичних і державотворчих процесах.

Перечитуючи історичні джерела, художні твори про витоки мови, про спосіб наших пращурів передавати таємну інформацію на відстань, про філософію українського слова, про числа, літери, імена, молитву, пісню, колядку й щедрівку, історичну думу й українську вишиванку розумієш, що українці не лише високорозвинена європейська нація з глибокими традиціями й багатовіковою історією, а це нація вільних духом і незламних людей, які споконвіків любили свою рідну мову, землю й вірили у правоту своїх ідей.

Дослідники української історії та мови, автори Велесової Книги, «Слова про похід Ігорів», «Повість минулих літ», книжок «Великий код України-Русі», «Кому Боги відкрили свої таємниці» та інші ні на мить не сумнівалися щодо того, хто вони і на якій землі народилися.

Доля української мови повна злетів та падінь, періодів розквіту і занепаду. Проте не дарма кажуть, що мова – то душа народу, і поки живий народ, живе і його мова. В усі часи українська мова, незважаючи на заборони й утиски, жила в побуті українців, у творах бунтівних українських митців тощо. А тепер, після повномасштабного нападу російської армії на територію України, розмовляти українською стало так само актуально, як і виборювати свободу на полі бою. Українська мова по праву вважається однією з наймилозвучніших і найрозвиненіших європейських мов. Українська – ідеальна мова нашої країни, нині виконує не лише комунікативну функцію, а й функцію об'єднувальну, тобто консолідуючу, а також ідентифікуючу, саме завдяки мові ми відчуваємо себе українцями.

Для кожної людини її рідна мова – наймиліша, бо саме завдяки їй ми вчимося пізнавати навколишній світ, вона супроводжує усі наші найдорожчі спогади, усі найважли-

віші події в житті. Тож цінуймо свою рідну мову, плекаймо її, оберігаймо від знищення, бо коли зникає мова – зникає нація.

Валентина ТОДОРІКО, Анатолій СЛЮСАРЧУК

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ

*(науковий керівник – доц. Віталій СМАНДИЧ)
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Здоровий спосіб життя відіграє важливу роль у формуванні особистості, особливо у контексті становлення успішного фахівця. Особистість фахівця складається з різноманітних аспектів, таких як фізичне, емоційне, розумове та соціальне благополуччя [1]. Фізичне та психічне здоров'я мають великий вплив на продуктивність та ефективність праці, тому підтримка здорового способу життя може бути вирішальним фактором у розвитку професійної кар'єри. Це включає в собі комплекс здорових звичок та різноманітних аспектів здоров'я, таких як фізичне, психічне та емоційне здоров'я, які взаємодіють і впливають на розвиток особистості [2].

По-перше, фізичне здоров'я відіграє важливу роль у формуванні особистості фахівця. Фізична активність, збалансоване харчування та дотримання режиму сну сприяють покращенню загального здоров'я організму. Вони можуть позитивно впливати на роботу серцево-судинної системи, зміцнювати м'язи, підвищувати енергію та витривалість [3]. Фізичне здоров'я також може допомогти зменшити ризик розвитку різноманітних хронічних захворювань, таких як ожиріння, цукровий діабет, артеріальна гіпертензія тощо, що можуть негативно вплинути на продуктивність та ефективність роботи фахівця [4].

По-друге, психічне здоров'я також відіграє важливу роль у формуванні особистості фахівця. Підтримка психічного здоров'я, така як управління стресом, релаксація, підтримка емоційного благополуччя та пози-

тивних стосунків, може допомогти забезпечити психологічний комфорт та рівновагу. Це може вплинути на ефективність роботи фахівця, допомагаючи зберегти ясний розум, краще керувати стресовими ситуаціями та приймати раціональні рішення [5].

По-третє, емоційне здоров'я грає важливу роль у формуванні особистості успішного фахівця. Емоційна стабільність, свідоме керування емоціями, вміння встановлювати емоційні межі та ефективно спілкуватися з іншими можуть мати значний вплив на професійну діяльність [6].

По-четверте, це є соціальна взаємодія: Здоровий спосіб життя також включає розвиток умінь соціальної взаємодії, таких як комунікація, співпраця, лідерство та розвиток міжособистісних відносин. Фахівець, який вміє ефективно спілкуватися з колегами, клієнтами, партнерами та іншими зацікавленими сторонами, може досягати кращих результатів у роботі, сприяти колективному добру та розвивати мережу професійних зв'язків [7].

По-п'яте, це взаємодія між роботою та особистим життям. Здоровий спосіб життя також включає баланс між роботою та особистим життям. Фахівець, який вміє ефективно керувати своїм робочим часом, відпочивати, релаксувати та забезпечувати достатній рівень самоогляду, може бути більш енергійним, мотивованим та продуктивним в роботі [8].

Висновок:

Загалом, здоровий спосіб життя відіграє

важливу роль у формуванні особистості фахівця, допомагає підтримувати фізичне та емоційне здоров'я, розвивати психічну стійкість, покращувати соціальну взаємодію та забезпечувати баланс між роботою та особистим життям [9].

Використані джерела:

1. Cicero Marcus Tullius. first edition. Bolchazy-Carducci Publishers, Inc.; 2017. On Old Age De Senectute.
2. WHO Mental Health Action Plan 2013–2020. [(accessed on 31 October 2019)].
3. Lim S.S., Vos T., Flaxman A.D., Danaei G., Shibuya K., Adair-Rohani H., Amann M., Anderson H.R., Andrews K.G., Aryee M., et al. A comparative risk assessment of burden of disease and injury attributable to 67 risk factors and risk factor clusters in 21 regions, 1990–2010: A systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2010. Lancet. 2012;380:2224–2260.
4. World Population Aging 1950–2050. United Nations Population Division.
5. International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems 10th Revision, ICD-10 Version. [(accessed on 31 October 2019)].
6. OECD . 2020. Elderly Population (Demography) (Accessed on 19 January 2020)
- Willeit P., Thompson S.G., Agewall S., Bergström G., Bickel H., Catapano A.L., Chien K.L., De Groot E., Empana J.P., Etgen T., et al. Inflammatory markers and extent and progression of early atherosclerosis: Meta-analysis of individual-participant-data from 20 prospective studies of the PROG-IMT collaboration. Eur. J. Prev. Cardiol. 2016;23:194–205.
7. WHO . Mental Health Action Plan 2013–2020. World Health Organization; Geneva, Switzerland: 2013. pp. 1–48.
8. Roth G.A., Huffman M.D., Moran A.E., Feigin V., Mensah G.A., Naghavi M., Murray C.J.L. Global and regional patterns in cardiovascular mortality from 1990 to 2013. Circulation. 2015;132:1667–1678.
9. Willeit P., Thompson S.G., Agewall S., Bergström G., Bickel H., Catapano A.L., Chien K.L., De Groot E., Empana J.P., Etgen T., et al. Inflammatory markers and extent and progression of early atherosclerosis: Meta-analysis of individual-participant-data from 20 prospective studies of the PROG-IMT collaboration. Eur. J. Prev. Cardiol. 2016;23:194–205.

Аліна ФЕДЮШКО, Діана СОБКО, Галина НАВЧУК

ІННОВАЦІЙНІ ЗСУВИ В СТИЛЯХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЇХ ПРИЧИНИ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Актуальність. На тлі повномасштабного вторгнення північного сусіда на наші терени під приводом захисту російськомовного населення для українців став очевидним той факт, що утвердження української мови як державної є важливим чинником визнання України як вільної та суверенної держави. Тому застосування української мови в усіх сферах суспільного життя, її популяризація, а також підкреслення її ролі й значення в державотворенні, визначенні національної ідентичності є актуальними питаннями для українського суспільства.

Мета. Оцінити інноваційні зсуви в стилях сучасної української мови, розширення меж її використання у різних сферах.

Матеріал. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»; наукові, навчальні, публіцистичні праці, продукція ЗМІ, адміністративно-канцелярська документація, різноманітні радіо- й телепередачі.

Методи. Описовий, порівняльний, аналізу й синтезу.

Результати дослідження. Нині стрімко розширюються сфери застосування української мови, на що вплинули захоплення російською Криму та частини Донбасу в 2014 році з метою захисту російськомовного населення (за офіційною версією), а також повномасштабне її вторгнення на територію України 24 лютого 2022 року. Згідно з даними соціологічного опитування Центру Разумкова, проведеному в 2021 році, 79% населення України вільно володіє українською, з-поміж

яких: 95% – мешканці західного регіону, 70% – мешканці центральних, 28% – південних, 15% – східних областей і лише 5% – Донбасу.

Варто зазначити, що популяризації української мови сьогодні сприяють відродження національної свідомості та самосвідомості українців, зокрема й через події останнього десятиріччя, насамперед загарбницьку війну. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» є свідченням розумної державотворчої політики, в основі якої національні інтереси, а також принципи демократії та свободи. Український народ зрозумів, що мова має значення, бо вона є ґрунтом і становим хребтом національної культури та ідентичності.

У результаті розвиток української літературної мови на сучасному етапі супроводжується розширенням сфер її застосування та входження в нові галузі знань, зокрема в інформатику. Встановлюються тісні зв'язки української мови з різними мовами світу, використовуються складні найменування, що містять іншомовні компоненти. За рахунок запозичень посилено збагачується українська термінологія.

На підставі аналізу різностильових джерел інформації можна стверджувати, що сьогодні на тлі нових суспільно-історичних подій українська мова поповнюється великою кількістю новотворів, до вжитку повертається заборонений ще в радянські часи великий пласт лексики. До того ж активізувався процес очищення від російськомовних струк-

турних і семантичних кальок у науковій, освітній, офіційно-діловій, публіцистичній і побутовій сферах, якому допомагають сучасні словники-довідники труднощів слововживання, а також «Український правопис» 2019 р.

Висновок. Розвиток суспільства неминуче впливає на розвиток мови та появу інновацій у ній, адже ці процеси взаємопов'язані. Отож зміни не відбуваються спонтанно, їх причинами є науково-технічний прогрес,

культурні контакти з іншими народами, міграційні процеси тощо. Рушійними силами сучасних змін в українській мові, зсувів у її функціонуванні є насамперед здобуття Україною незалежності, культурне відродження, зростання національної свідомості та самосвідомості нашого народу, а також суспільно-політична ситуація в державі, наріжним каменем якої стало мовне питання та пов'язана з ним війна.

Секція 1-2

Вікторія ГЛАДКОСКОК. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ НІМЕЧЧИНИ.....	4
Анастасія ГОРШКОВА. СПОСОБИ БОРОТЬБИ З ПОРУШЕННЯМИ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ШВЕЙЦАРІЇ.....	5
Соломія ГУЗЬ. ЯКЩО ВИ ХОЧЕТЕ БУТИ В ПОЛІТИЦІ, ВЧІТЬСЯ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ!....	6
Анастасія ДИКА. ВПЛИВ НЕСТАНДАРТНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ НА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	7
Катерина ДИМІТРАШ. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ У ФРАНЦІЇ.....	9
Дана ДМИТРІЄВА, Ніна ЗОРІЙ. СИСТЕМА КОМУНІКАЦІЇ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	10
Павло ЖИТАРЮК, Анастасія ІЛАШ. ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ.....	12
Катерина ЖУКОВСЬКА. ПРОФІЛАКТИКА ПЛАГІАТУ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	14
Дар'я КЛИМЕНКО. ОСОБИСТІСТЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ У СИСТЕМІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	15
Анастасія КОВАЛЬЧУК. ПРИЧИНИ ВІДСУТНОСТІ ДІЄВОГО МЕХАНІЗМУ ПОКАРАНЬ ЗА ПЛАГІАТ В УКРАЇНІ.....	17
Адріана КОСТИНЯН, Віталій ІЛІКА. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	19
Олександр КУЗЬМАК, Алла ТКАЧ. СТУДЕНТ ЯК ДІЄВИЙ СУБ'ЄКТ СИСТЕМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	21
Ірина КУЧУРЯН. АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ У ВИКЛАДАЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	23
Тетяна МАЛИНОВСЬКА, Ніна ЗОРІЙ. ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ – ЗАПОРУКА УСПІХУ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	25
Анна ПІКАЛЮК. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗА ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	27
Ksenia RUDAN, Svitlana SEMENENKO. STUDENTS' ROLE IN PERFORMING INDEPENDENT WORK.....	29
Ksenia RUDAN, Svitlana SEMENENKO. THE INFLUENCE OF STUDENT SELF-GOVERNMENT AND THE SUPERVISOR ON THE EDUCATIONAL ACTIVITIES OF STUDENTS.....	30
Валентина СКРИПНИК, Ганна ГЛУХОВА. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ.....	31
Ірина РОТАР. РОЛЬ ПРАКТИК БЮДЖЕТУ ІНІЦІАТИВ В РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКО САМОВРЯДУВАННЯ У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ МІСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ.....	34

Аліна ФРОЛОВА. ВЕКТОРИ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У США.....	36
Дарина ХОМАЩУК. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ...37	
Вероніка ЧОКАН. ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	38

Секція 3

Олексій ВОЛІК, Арсен ДАВИДЮК. ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СЕРЕД СТУДЕНТІВ.....	40
Ірина ГУБЧУК. МЕРЕЖЕВИЙ ЕТИКЕТ. СУЧАСНІ ПРАВИЛА СПІЛКУВАННЯ.....	43
Олег ДЕГТЯРЬОВ. ВІД'ЄМНИЙ ВІДБІР В ОРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗВМО В УКРАЇНІ, ПРИЧИНИ, ВПЛИВ ТА МОЖЛИВІ РІШЕННЯ.....	45
Володимир ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	46
Соломія КИБУКЕВИЧ. ПЕРЕШКОДИ У ФУНКЦІОНУВАННІ ОСС У ЗВМО.....	47
Богдан КОРНІВСЬКИЙ, Дмитро СНІГУРЯК. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ЯК СПОСІБ АДАПТАЦІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	48
Марина КРУПЧУК. ОСОБЛИВОСТІ ОНОВЛЕННЯ ІМІДЖУ, РЕПУТАЦІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	50
Аліна ЛУПУЛЯК, Інга ЄРЕМЕНЧУК. ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СТУДЕНТА МЕДИКА.....	53
Валерія ПИЛИПЮК. ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ТА РЕПУТАЦІЇ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	55
Аліна ЯКОВЕЦЬ, Мар'яна ВОЛОДЬКО, Наталія ВАСИЛЬЄВА. ПРАКТИКА - ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА НАВЧАННЯ В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	56

Секція 4

Олександра БІЛОУС. ТРИВОЖНІ РОЗЛАДИ У СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ БДМУ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	58
Ірина БОБКОВИЧ. ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА РІДНИМ У ПЕРІОД ВІЙНИ.....	59
Яна БОДНАРУК, Ніна ЗОРІЙ. МИР І ВІЙНА З ОГЛЯДУ НА СУЧАСНУ УКРАЇНСЬКУ РЕАЛЬНОСТЬ.....	60
Василь БОНДАР, Анатолій ОЛАР, Любов ВЛАСИК. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ОЧНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ЗА ОЦІНКОЮ СТУДЕНТІВ.....	62

Едуард БОНДАРЕНКО, Ірина ЗОРІЙ. ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ.....	64
Julia BUGAJ, Aleksandra GARVASIUK. WAR IN UKRAINE: WHAT ARE THE IMPACTS ON THE INDIVIDUALS?.....	66
Анастасія ГАБАКОВСЬКА, Вікторія ОСИПЕНКО. ПРОФІЛАКТИКА СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ МЕДИЧНОЇ СЕСТРИ У ЧАСИ ВІЙНИ.....	68
Мирослава ГОЛОВКА. РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	70
Катерина ГОНЧАРОВА, Алла БОРИСЮК. ПСИХОЛОГІЧНА ЗНАЧУЩІСТЬ САМОДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ.....	72
Тетяна ГУЦУЛЯК, Алла БОРИСЮК. ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я: ЯК ЙОГО ЗБЕРЕГТИ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ.....	74
Віталіна ДОКІЄН, Алла БОРИСЮК. ВПЛИВ ВОЛОНТЕРСТВА НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ...75	75
Анна ДОЛІНСЬКА, Марина ТИМОФІЄВА. АНІМАЛОТЕРАПІЯ – ЗАСІБ РЕАБІЛІТАЦІЇ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ.....	76
Анна ДОЛІНСЬКА, Марина ТИМОФІЄВА. КОГНІТИВНО-ПОВЕДІНКОВА ТЕРАПІЯ: МОДЕЛЬ РОЗУМІННЯ, РОЗВИТКУ ТА САМОДОПОМОГИ.....	79
Ірина ДУМЕНКО, Марина МОЛДОВАН. ЕМОЦІЙНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	82
Merwin Prakash Ebenezer, Garvasiuk Aleksandra. THE PSYCHOLOGY OF WARTIME IN THE SYSTEM OF STUDENT SELF-GOVERNMENT: UNDERSTANDING THE IMPACT ON HIGHER EDUCATION.....	84
Владислав КАЗЄВ, Ніна ЗОРІЙ. ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СТУДЕНТАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	86
Анна КОШИРЕЦЬ, Денис СТОЛЯР. КЕРУВАННЯ СТРЕСОМ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ...88	88
Анастасія КРУПКО. ВІЙНА ОЧИМА СТУДЕНТКИ ПЕРШОГО КУРСУ.....	90
Світлана МАРІНОВА, Аліна ГУШЕВАТА, Любов ВЛАСИК. ЗМІНИ У СВІТОГЛЯДІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ.....	91
Ольга МЕЛЬНИК, Вікторія ОСИПЕНКО. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ-ПСИХОЛОГА ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПСИХООНКОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ.....	92
Петро МЕТЛИЦЬКИЙ. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОБОТИ БІБЛІОТЕК У ВЕКТОРІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ.....	94
Дар'я МЕХАНОШИНА, Вікторія ОСИПЕНКО. ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ДРУЖИН ВІЙСЬКОВИХ.....	96
Аліса МИРОНЕНКО, Алла БОРИСЮК. КРИТЕРІЇ ГУМАНІЗМУ ТА ЛЮДЯНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	98
Анастасія МОКРІЄНКО, Єлизавета ЛАСТОВИЧЕНКО, Наталія МУЗИКА. ОСОБЛИ-	

ВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	99
Молинь Л. Р., Хлуновська Л.Ю., Марко В.В. РОЗУМІННЯ ЛЮДСЬКОЇ ПОВЕДІНКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	101
Юлія МОРАРАШ. ДОСЛІДЖЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ У ВОЄННИЙ ЧАС.....	102
Мирослава МУШКЕВИЧ, Матвій ДАРІЙЧУК. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІВ-ЗАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ У МОЛОДОМУ ШЛЮБІ.....	104
Юлія ОЛЬХОВЕНКО. ОЦІНКА РІВНЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО СТРЕСУ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	109
Зінаїда ОСОВСЬКА, Мар'яна ДІКАЛ, Марина ТИМОФІЄВА. СИНДРОМ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	111
Владислава ОРЛЕЦЬКА, Евеліна ЛЕНГА. ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СИНДРОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	113
Діана ПОПОВИЧ. ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗЛАДІВ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ У СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	114
Аліна ПОЛІЩУК, Алла БОРИСЮК. ПСИХОЛОГІЧНА ЗНАЧУЩІСТЬ АДАПТИВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	116
Bhalani Happy Rameshbhai, Bogutska Nataliia. TEST ANXIETY IN FOREIGN GRADUATE STUDENTS BEFORE AND IN THE DYNAMICS OF WAR TIME.....	117
Софія СВІЖЕВСЬКА, Вікторія ОСИПЕНКО. ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ДОСВІД СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ "МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ" У СОЦІАЛЬНО ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПІДТРИМЦІ ДІТЕЙ.....	119
Катерина СЛИВКА. ВПЛИВ ВОЄННИХ УМОВ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ.....	121
Аліна СУЗАНСЬКА. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	122
Ангеліна ТИМЧИК, Вікторія КУЗНЯК, Наталія МУЗИКА. ВІЙНА ВЖЕ ВСЕРЕДИНІ КОЖНОГО.....	124
Дарина ЦУРКАН, Анастасія КОТЕЛЬБАН. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ У ПЕРІОД ВОЄННОГО ЧАСУ	126
Віталія ЩЕРБАТЮК, Мар'яна ДІКАЛ. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІКИ ЗАЗЕМЛЕННЯ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	128
Інна ЮРЧУК, Вікторія ОСИПЕНКО. ПСИХОЛОГІЯ ВОЄННОГО ЧАСУ: ЩО РОБИТИ З ВІЙНОЮ ВСЕРЕДИНІ НАС.....	129
Катерина ЯКОВЕНКО, Алла ЗОРІЙ. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ З РОДИНАМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	131

Секція 5-6

Катерина БАСАРАБА, Ірина СЕМЕНЮК, Наталія МУЗИКА. УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ У РЕАЛІЯХ СУЧАСНОГО СВІТУ.....	134
Анна ГАРАСИМ, Діана СОБКО, Галина НАВЧУК. РОЛЬ БЛОГОСФЕРИ В ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	135
Олександра ГАРВАСЮК. СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РОБОТИ В ОРГАНАХ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	137
Анастасія ГУЗИК. МИКОЛА ПЕТРОВИЧ ГУЗИК – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПЕДАГОГ...138	
Михайло ДИТКО. НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА ЗАДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ.....	140
Мервін Пракаш ЕБЕНЕЗЕР, Алла ТКАЧ. ЩО ДЛЯ МЕНЕ ОЗНАЧАЄ УКРАЇНСЬКА МОВА?...141	
Надія ЖЕНИКАЙ, Вікторія ОСИПЕНКО. ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ» СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	143
Альона ІЛЬКО, Лариса ШУТАК. УКРАЇНСЬКА МОВА – МОВА НЕЗЛАМНИХ ТА НЕСКОРЕНИХ.....	145
Каріна КІРІЛІЧ, Вікторія ОСИПЕНКО. ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «СЕКСУАЛЬНОСТІ» СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	146
Роман КУЖНИЙ. УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ.....	148
Богдана ЛАЗУРКО, Анастасія КЛЮЙКО. АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ У ДЕМОКРАТИЧНІ ПРОЦЕСИ.....	150
Єлизавета ЛАСТОВИЧЕНКО, Анастасія МОКРІЄНКО. РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ.....	152
Олександра НАУМОВА. АКТИВНА ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ.....	153
Владислава ОРЛЕЦЬКА. СУЧАСНЕ СТУДЕНТСТВО – НОСІЙ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	154
Владислава ОРЛЕЦЬКА. СУЧАСНЕ СТУДЕНТСТВО – НОСІЙ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	156
Ангеліна ПОЛЯНЧУК. ПОБУТОВІЗМ В УКРАЇНСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	157
Анастасія СМЕРЕКА, Лариса ШУТАК. УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ.....	158
Валентина ТОДОРІКО, Анатолій СЛЮСАРЧУК. ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ.....	160
Аліна ФЕДЮШКО, Діана СОБКО, Галина НАВЧУК. ІННОВАЦІЙНІ ЗСУВИ В СТИЛЯХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЇХ ПРИЧИНИ.....	162